

HRVATSKI SABOR

3961

Na temelju članka 59. Zakona o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) Hrvatski sabor na sjednici 28. studenoga 2008. donio je

NACIONALNU STRATEGIJU KEMIJSKE SIGURNOSTI

1. UVOD

Kako kemikalije utječu na gotovo svaki dio života čovjeka, uspostava sustava sigurnog upravljanja kemikalijama omogućava s jedne strane maksimalno iskorištavanje svih pozitivnih učinaka kemikalija na ekonomski razvitak i kvalitetu života, a s druge, učinkovito sprečavanje njihovih mogućih štetnih utjecaja na ljudsko zdravlje i okoliš. Zbog toga je u interesu svake države da stalno vodi brigu i potiče razvoj svoga sustava kemijske sigurnosti.

Sve države svijeta su se još 1992. godine, kroz prihvaćanje Agende 21. i Poglavlja 19. UN konferencije o okolišu i razvoju (UNCED), obvezale da će ojačati nacionalne sposobnosti i za sigurno upravljanje kemikalijama, što uključuje: odgovarajuće zakonodavstvo, prikupljanje i praćenje podataka, uspostavu sigurnog upravljanja kemikalijama, stvaranje administrativnih sposobnosti za upravljanje kemikalijama uključujući obrazovanje, uspostavu odgovarajućeg nadzora te uspostavu učinkovitog sustava pripravnosti i intervencija. Kroz razne međunarodne organizacije države su se obvezale na provođenje brojnih europskih i UN konvencija kojima je uređeno sigurno upravljanje kemikalijama.

Međuvladini forum za kemijsku sigurnost (Intergovernmental Forum on Chemical Safety) potiče države da izrade svoje nacionalne strategije, programe i akcijske planove za kemijsku sigurnost, što je posebno potvrđeno na Internacionalnoj konferenciji o upravljanju kemikalijama (International Conference on Chemical Management – ICCM) održanom u Dubaiju 2006. godine, kada je usvojen i Strateški pristup međunarodnom upravljanju kemikalijama (Strategic Approach to International Chemicals Management – SAICM). SAICM program obvezuje države da naprave ocjenu situacije i izrade nacionalne programe sigurnog upravljanja kemikalijama.

Republika Hrvatska nije do danas izradila i usvojila Nacionalnu strategiju kemijske sigurnosti, odnosno uspostavila Nacionalni integrirani sustav sigurnog upravljanja kemikalijama, koji bi osigurao učinkovito upravljanje i koordinaciju međuresornih nadležnosti i aktivnosti.

Međutim, kemijskoj sigurnosti se u Hrvatskoj oduvijek poklanjala posebna pažnja, zahvaljujući prvenstveno doprinosu Andrije Štampara i njegovoj brizi za javno zdravstvo. Zbog toga je još od prvih dana nakon osamostaljenja Republike Hrvatske postojeće zakonodavstvo, a posebice Zakon o otrovima (»Narodne novine«, br. 27/99. i 55/99.) prilično dobro uredio to važno područje zaštite zdravlja i okoliša. Uz to, i drugi zakoni vezani uz zaštitu od štetnih učinaka kemikalija u hrani, vodi za piće i zraku su primjerno pokrili to važno područje kemijske sigurnosti.

Nakon postizanja nezavisnosti, zakonodavstvo Republike Hrvatske se u području kemijske sigurnosti također razvijalo, s tendencijom sve većeg usklađivanja s propisima Europske unije. Poseban napredak je u tom smislu učinjen izradom i usvajanjem Zakona o otrovima iz 1999. godine (»Narodne novine«, br. 27/99., 37/99. i 55/99.), kada je značajan dio temeljne Direktive 67/548/EEZ bio obuhvaćen tim zakonom, odnosno podzakonskim aktima.

Do značajnog napretka u stručnom radu na području ocjene opasnosti od kemikalija je došlo osnivanjem Hrvatskog zavoda za toksikologiju 1997. godine. Zavod je osnovan kao sljednik toksikološke službe Glavnog stožera saniteta, koja je tijekom Domovinskog rata odigrala vrlo važnu ulogu u organizaciji pripravnosti i odgovora na namjerno korištenje kemikalija ili industrijskih objekata u ratne svrhe. Neposredno po osnivanju, Zavod se uključio u izradu temeljnog zakonodavnog okvira vezanog za opasne kemikalije i sigurno gospodarenje kemikalijama te u svrhu sprječavanja nesreća s opasnim tvarima, njihovo obuzdavanje i uklanjanje posljedica pripremljen je zakon i njegovi provedbeni propisi koji su slijedili smjernicu 67/548/EEC o razvrstavanju, pakiranju i obilježavanju opasnih tvari i pripravaka.

U listopadu 2003. godine donesen je Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 173/03.), koji je predstavljao radikalan zaokret u tom području jer je tim Zakonom nadležnost za zaštitu zdravlja i okoliša od opasnih kemikalija izmještena iz nadležnosti ministarstva nadležnog za zdravstvo u nadležnost ministarstva nadležnog za gospodarstvo. Donošenjem provedbenih propisa predviđenih tim Zakonom trebale su se riješiti brojne zakonske nedorečenosti. Tim je Zakonom predviđeno osnivanje Ureda za kemikalije, koji je trebao biti centralno tijelo za međuresornu koordinaciju u sigurnom upravljanju kemikalijama.

Kasnije, u prosincu 2005. godine usvojen je novi Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05.), kojim je nadležnost nad zaštitom ljudskog zdravlja i okoliša od opasnih kemikalija izmještena natrag u ministarstvo nadležno za zdravstvo, pri čemu je gospodarski interes podređen zaštiti ljudskog zdravlja i okoliša. Taj je zakon usklađen s dvije osnovne direktive – o razvrstavanju, pakiranju i označavanju opasnih tvari (67/548/EEZ) te o stavljanju biocidnih pripravaka na tržište (98/8/EZ). Tijekom 2006. godine pristupilo se izradi podzakonskih akata na temelju tog zakona.

Stjecanjem statusa kandidata za članstvo u Europskoj uniji, u Republici Hrvatskoj ubrzao se i proces prijenosa direktiva i uredbi Europske unije u hrvatsko zakonodavstvo i njihove provedbe u svim područjima pravne stečevine, pa tako i u vrlo složenom području kemijske sigurnosti. Tijekom 2007. godine usvojena je većina zakona koji su važni za sustav kemijske sigurnosti, kao na primjer Zakon o biocidnim pripravcima (»Narodne novine«, br. 63/07.), Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.), Zakon o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.), Zakon o zaštiti i spašavanju (»Narodne novine«, br. 79/07.), Zakon o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br. 121/03., 85/06.), Zakon o prijevozu opasnih tvari (»Narodne novine«, br. 79/07.) te Zakon o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.).

Iako Europska unija potiče svoje države članice da uspostave i stalno unapređuju svoj nacionalni sustav sigurnog upravljanja kemikalijama (White paper), u pravnoj stečevini Europske unije ne postoji odredba kojom se izričito određuje kako i što je potrebno učiniti u ostvarenju tog cilja. Zbog toga ne iznenađuje što postoji velika razlika među državama Europske unije u pogledu organizacije sustava kemijske sigurnosti te mehanizma međuresorne koordinacije i upravljanja vezano za taj sustav.

Europska komisija je ocijenila da zbog preplitanja nadležnosti, manjkavosti u međuresornoj koordinaciji i nedorečenostima u zakonodavstvu Hrvatska ima određenih problema u području sigurnog gospodarenja kemikalijama. Stoga je preporučila izradu Nacionalne strategije sigurnosti kemikalija kao podloge za uspostavu integriranog, učinkovitog i racionalnog sustava sigurnog upravljanja kemikalijama sukladnog s propisima i praksom Europske unije.

2. CILJ I OPSEG

Cilj Nacionalne strategije kemijske sigurnosti je da na temelju opsežne analize i ocjene stanja kemijske sigurnosti utvrdi glavne strateške pravce i mjere za uspostavu racionalnog, učinkovitog, dinamičnog i integriranog sustava kemijske sigurnosti, koji će biti u potpunosti usuglašen sa zakonodavstvom i praksom Europske unije. Svrha strategije je da kroz međuresornu suradnju utvrdi ravnomjeran razvitak svih aspekata zaštite zdravlja i okoliša od štetnih učinaka kemikalija uz odgovarajuću nadogradnju postojećih sustava zaštite, kao što je: opća zaštita od opasnih kemikalija, zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u proizvodima za ljudsku uporabu, zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u okolišu te izgradnja sustava prevencije, pripravnosti i odgovora na nesreće s kemikalijama.

3. OSNOVNA NAČELA

U pristupu izrade Nacionalne strategije kemijske sigurnosti poštivana su osnovna načela koja je Republika Hrvatska prihvatila kao članica Ujedinjenih naroda i drugih međudržavnih institucija, odnosno prihvatila kao potpisnica konvencija i protokola te međunarodnih ugovora, a koja su u skladu i sa temeljnim načelima Ustava Republike Hrvatske.

Načelo prevencije (engl. Prevention is better than cure) – koje se temelji na provedbi mjera utvrđenih znanstvenom spoznajom i kojima se učinkovito sprječavaju nepoželjni učinci kemikalija, tako da to načelo predstavlja osnovni temelj modernog zakonodavstva.

Načelo predostrožnosti (engl. Precautionary principle) – jest načelo koje određuje da u pomanjkanju točne znanstvene spoznaje o mogućim štetnim učincima neke kemikalije, uvijek je potrebno zbog opreza temeljiti odluke na principu »najgoreg mogućeg ishoda« (worst case).

Načelo onečišćivač plaća (engl. Polluter pays principle) – jest načelo kojim nastalu štetu ili trošak treba platiti onaj koji je i uzrokovao. To ujedno i znači da troškovi koji proizlaze iz mjera očuvanja okoliša trebaju prvenstveno ići na teret onoga koji opterećuje taj okoliš i od toga ima koristi, umjesto da se ti troškovi stavljaju na teret poreznih obveznika.

Načelo održivosti (engl. Sustainable principle) – to je temeljno načelo razvitka društva, pri čemu se ekonomski i socijalni razvitak društva temelji na održanju prirodne ravnoteže kao osnove za održanje prirodnih uvjeta za život i opstanak. To se načelo temelji na činjenici da je zemlja zatvoreni sustav u kojem su svi prirodni izvori ograničeni, tako da svako nepovratno korištenje tih izvora, odnosno onečišćenje kemikalijama ugrožava biološke preduvjete opstanka.

Načelo supsidijarnosti (engl. Subsidiarity principle) – jest načelo na temelju kojeg se učinkoviti sustav kemijske sigurnosti oslanja prvenstveno na provođenju mjera na najnižem

mogućem nivou, i tek ukoliko je to učinkovitije, provedba mjere se podiže na višu razinu djelovanja.

Načelo praćenja onečišćivača od »kolijevke do groba« (engl. From cradle to grave) – je načelo koje se temelji na brizi o kemijskoj sigurnosti u cijelom »životnom« ciklusu neke kemikalije, to jest od samog početka proizvodnje sve do njezinog kraja, tj. potpune i neškodljive razgradnje ili sigurnog spremanja. To načelo je ugrađeno i u pravni sustav Europske unije poznat kao REACH Uredba.

Načelo međusektorske koordinacije (engl. Intersectoral coordination principle) – slijedeći ovo načelo učinkovita i racionalna kemijska sigurnost se ne može postići bez dobrog sustava međuresorske koordinacije, jer zbog vrlo široke primjene kemikalija u različitim ljudskim djelatnostima (od industrije i poljoprivrede, do općeg potrošača), brojni sektori su kroz godine dobili specifične nadležnosti u osiguranju zaštite ljudskog zdravlja i okoliša od štetnog djelovanja kemikalija.

Načelo prava na istinu (engl. Right to know principle) – jest ključno načelo prema kojem javnost ima pravo znati sve o mogućim opasnostima koje postoje uslijed izloženosti kemikalijama, što je slijedeći Agendu 21 i Aarhusku konvenciju obveza država, a to pravo je ugrađeno i u europsko zakonodavstvo

Načelo međunarodne suradnje (engl. International collaboration) – jest ključni element uspjeha neke države da na najracionalniji način razvije učinkovit sustav kemijske sigurnosti i uspostavi kontrolu nad kemikalijama, jer uspješna prevencija, upravljanje, pripravnost i intervencija vezana uz 120.000 kemikalija na tržištu je ogroman zadatak, i nema te države koja bi mogla sama uspješno riješiti sve probleme uz postojeću globalizaciju i nevjerojatan porast međunarodne trgovine kemikalijama.

4. POLAZNE OSNOVE

4.1 Opći pristup

Analizom postojećeg stanja u području sigurnog upravljanja kemikalijama utvrđeno je da u svijetu postoje različiti primjeri pristupu toj kompleksnoj problematici. Dok su se u nekim državama u naporima ocjene situacije i uspostave sustava kemijske sigurnosti usredotočili na kvantifikaciju proizvodnje i prometa kemikalija, odnosno na ocjenu onečišćenja okoliša i posljedice u smislu negativnog učinka na zdravlje, u drugim slučajevima naponi su bili usmjereni na ocjenu podobnosti »instrumenata upravljanja«, kao što su primjereno zakonodavstvo, administrativne i institucionalne sposobnosti, nadzor, informacijski sustav i praćenje, obrazovanje, informiranje javnosti i slično.

Na globalnoj razini se potiču države, kao na primjer prema preporukama Međuvladinog foruma za kemijsku sigurnost (Intergovernmental Forum on Chemical Safety), da izrade svoje nacionalne strategije za sigurno gospodarenje kemikalijama na temelju detaljne analize i ocjene stanja. Taj pristup je dobio posebnu potporu na Internacionalnoj konferenciji o upravljanju kemikalijama (International Conference on Chemical Management – ICCM) održanom u Dubaiu 2006. godine, kada je usvojen i Strateški pristup međunarodnom upravljanju kemikalijama (Strategic Approach to International Chemicals Management – SAICM). SAICM program obvezuje države da naprave ocjenu stanja i izrade nacionalne

programe sigurnog upravljanja kemikalijama. Za tu svrhu pripremljeni su i različiti dokumenti s uputama i preporukama za izradu nacionalnih strategija i programa (UNITAR).

U državama koje su pristupale Europskoj uniji, težište u izradi programa za uspostavu učinkovitog sustava kemijske sigurnosti stavljano je na ocjenu usklađenosti propisa i prakse pojedine države s propisima Europske unije. Takav pristup se temelji na postavci da pravna stečevina Europske unije utvrđuje minimalne uvijete koje svaka država članica treba zadovoljiti u zaštiti okoliša i zdravlja ljudi od mogućih štetnih učinaka kemikalija. Pritom, ni jedna država članica ne smije koristiti taj sustav za sprječavanje slobode protoka ljudi, roba i usluga. Uz to, pravni sustav Europske unije u zaštiti okoliša i ljudskog zdravlja se stalno nadograđuje i unapređuje uz usku suradnju država članica i njihovih stručnjaka, slijedeći prvenstveno nove znanstvene spoznaje i pozitivna iskustva iz prakse. Najbolji je primjer upravo usvojena REACH Uredba (EZ 1907/2006), kao novi zakonodavni okvir Europske unije za zaštitu od opasnih kemikalija.

Europska unija je u području sigurnog upravljanja kemikalijama utvrdila nekoliko ciljeva. Pri tome, primarni cilj je zaštita ljudskog zdravlja i okoliša od štetnih učinaka kemikalija. Drugi cilj je usklađivanje zakonodavstva država članica u području kemikalija, kako bi se izgradilo zajedničko tržište. Treći cilj je održivi razvoj koji bi podržao skladan razvitak država članica i Europske unije. Ti se ciljevi postižu kroz (zajedničko) zakonodavstvo Europske unije, odnosno pravnu stečevinu.

Imajući u vidu status Republike Hrvatske kao države kandidata za članstvo u Europskoj uniji, jedan od prioriteta u utvrđivanju strateških prioriteta je i stupanj usklađenosti zakonodavstva i prakse s onima u Europskoj uniji. Uz to, prikaz i ocjena stanja u odnosu na stanje okoliša i zdravlja vezanog uz kemikalije nalazi se u godišnjim izvješćima o stanju okoliša (Agencija za zaštitu okoliša) i o stanju zdravlja (Hrvatski zdravstveno-statistički godišnjak), tako da se ti dokumenti također mogu koristiti kao neovisni pokazatelji stupnja razvijenosti sustava kemijske sigurnosti u odnosu na zaštitu okoliša i zdravlja.

U pristupu izradi nacionalne strategije kemijske sigurnosti pošlo se od spoznaje da se kemikalije nalaze svagdje, neovisno da li su biološki esencijalne, neutralne, ili štetne po zdravlje, tako da se ovisno o državnom ustroju i nadležnostima te važećim propisima odgovornost za različite aspekte zaštite ljudskog zdravlja od mogućih štetnih učinaka kemikalija nalaze u nadležnosti različitih resora. Takva situacija je u svim državama članica Europske unije, što se odrazilo i na pojavnost problema zaštite od štetnih učinaka kemikalija u različitim poglavljima pravne stečevine Europske unije. Zaštita od mogućih štetnih učinaka po zdravlje ljudi je utvrđena u nekoliko poglavlja pravne stečevine, i to:

Poglavlje 1.: Slobodan protok roba

Poglavlje 12.: Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

Poglavlje 14.: Prometna politika

Poglavlje 27.: Okoliš

Poglavlje 28.: Sigurnost potrošača i zdravlja

Poglavlje 27. Okoliš predstavlja osnovno poglavlje u pitanjima kemijske sigurnosti i pokriva značajan dio bitnih pitanja kao što su: osnovni pravni okvir zaštite od opasnih kemikalija, biocidnih pripravaka, zaštita od onečišćenja kemikalijama bitnih sastavnica okoliša – vode, zrak, more i tlo, zaštite od pritisaka na okoliš kao što je otpad, te uspostava sustava prevencije, pripravnosti i odgovora na nesreće s kemikalijama. Uz to, ovo poglavlje utvrđuje i uspostavu informacijskog sustava, praćenja i izvještavanja o zaštiti okoliša.

Poglavlje 1.: Slobodan protok roba utvrđuje zakonski okvir za zaštitu od mogućih štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe, kao što su igračke i deterdženti te drugi predmeti.

Poglavlje 12.: Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika utvrđuje zakonski okvir za vrlo važno područje kemijske sigurnosti u pogledu zaštite od štetnih učinaka kemikalija u hrani i vodi za piće, te zaštitu zdravlja od pesticida.

Poglavlje 14.: Prometna politika utvrđuje zakonski okvir za zaštitu zdravlja u pogledu prijevoza opasnih tvari

Poglavlje 28.: Sigurnost potrošača i zdravlja utvrđuje zakonski okvir za procjenu opasnosti po zdravlje ljudi te osnovne principe zaštite.

Ostala poglavlja pravne stečevine samo u manjem dijelu pokrivaju problematiku zaštite od mogućih štetnih učinaka kemikalija.

Zbog svega navedenog, u općem pristupu izrade prikaza i ocjene stanja, cijeli se proces izrade nacionalne strategije kemijske sigurnosti usko vezao uz pristupni proces Hrvatske Europskoj uniji. Pozitivna okolnost i svakako neprocjenjiva pomoć u izradi ocjene stanja tako kompleksnog i širokog područja kao što je kemijska sigurnost, je proizašla iz raspoloživosti opsežne dokumentacije pripremljene u sklopu izrade pregovaračkog okvira pristupnog procesa Hrvatske Europskoj uniji. Nepovoljna okolnost je velika dinamika u promjenama u hrvatskom zakonodavstvu kao rezultat prijenosa europskog zakonodavstva, što uzrokuje stalne promjene u sustavu koje je teško pratiti u tako širokom području kao kemijska sigurnost. Uz to, takva situacija je uzrokovala preklapanje provedbenih propisa temeljenih na starim zakonima (vrlo često s različitim nadležnostima i drugačijim konceptom upravljanja), s novim zakonskim okvirima za koje još nisu izrađeni podzakonski akti za provođenje zakona temeljenih na novom ustroju.

Kako su nadležnosti za prijenos u zakonodavstvo Republike Hrvatske za svako od poglavlja, odnosno potpoglavlja ili područja pravne stečevine jasno utvrđena, što ujedno određuje i nadležnost za provedbene propise, u pristupu ocjene stanja kemijske sigurnosti, kao i u utvrđivanju strateških ciljeva bilo je neophodno aktivno uključivanje odgovornih osoba za svako od područja. Uz aktivno učešće pojedinaca iz različitih resora, organizirane su i radionice na pojedinim tematskim područjima sa svrhom da razjasne otvorena pitanja, kao i da utvrde probleme i moguća rješenja te dugoročne pravce strateškog razvitka. Opsežna dokumentacija proizašla iz tog procesa će biti objavljena u okviru prikaza i ocjene stanja kemijske sigurnosti, koja je ujedno i podloga za pripremu nacрта strategije kemijske sigurnosti.

4.2 Konceptualni okvir strategije razvitka kemijske sigurnosti

U kontekstu ovog projekta, poimanje kemijske sigurnosti (eng. chemical safety) slijedi definiciju Internacionalnog programa kemijske sigurnosti (International Programme on Chemical Safety – UNEP, ILO, WHO) da »kemijska sigurnost predstavlja upravljanje (management) i prevenciju od štetnih učinaka kemikalija na čovjeka i okoliš, koji mogu biti uzrokovani kratkotrajnom ili dugotrajnom izloženosti kemikalijama u proizvodnji, skladištenju, prijevozu te korištenju i odlaganju kemikalija.

Zbog toga je odlučeno da se u razradi konceptualnog pristupa tom kompleksnom području zaštite zdravlja, potrošača i okoliša slijede preporuke međudržavnih organizacija, kao što su Internacionalni program kemijske sigurnosti (IPCS), Međuvladin forum za kemijsku sigurnost (IFCS) i Strateški pristup međunarodnom upravljanju kemikalijama (SAICM).

Uz to, slijedeći osnovnu definiciju kemijske sigurnosti, kao i preporuke spomenutih međudržavnih organizacija, odlučeno je da se u izradi ocjene situacije, kao i strategije dugoročnog razvitka kemijske sigurnosti to kompleksno područje obuhvati vrlo široko. Međutim, zbog prirode problema i specifičnosti zakonodavstva, ova Strategija se neće baviti sljedećim područjima:

- genetski modificirani organizmi
- ljudska i životinjska ishrana
- mineralna gnojiva
- farmaceutski produkti uključujući i veterinarske lijekove
- kozmetički preparati
- tvari i pripravci koji su opasni zbog radioaktivnih svojstava
- kontrola industrijskog onečišćenja
- eksplozivi.

Zbog specifičnog povijesnog razvitka zakonodavstva Europske unije ne postoji jedinstveni konceptualni, odnosno zakonodavni okvir o »Kemijskoj sigurnosti« te, kao što je ranije rečeno, pitanja od važnosti za kemijsku sigurnost se uređuju u nekoliko poglavlja pravne stečevine Europske unije. Jednako tako, svaka članica Europske unije samostalno određuje prema svom državnom uređenju, političkom i socijalnom razvitku te specifičnim nadležnostima i organizaciji provedbe svojih zakona, tj. uredbi Europske unije, što se odnosi i na zaštitu od mogućih štetnih učinaka kemikalija. Uz to, nema niti jedne države koja je sve aspekte zaštite od štetnih učinaka kemikalija uredila u jednom zakonu i kroz nadležnost jednog resora državne uprave. Zbog svega toga uspostava integriranog sustava kemijske sigurnosti podrazumijeva dobru horizontalnu i vertikalnu međuresorsku suradnju na principu supsidijarnosti i sustavnoj provedbi osnovnih načela prikazanih u poglavlju 2., neovisno o tome tko ima nadležnosti, odnosno provedbene odgovornosti za važeće zakone i podzakonske akte.

Slijedeći s jedne strane ove opće prihvaćene principe, a s druge pravni sustav Europske unije, donesena je arbitrarna odluka o konceptualnom okviru strategije razvitka sustava kemijske sigurnosti, koji se temelji na sljedećih pet osnovnih područja:

- (1) Opći okvir zaštite od opasnih kemikalija
- (2) Zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u proizvodima za ljudsku uporabu
- (3) Zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u okolišu
- (4) Prevencija, pripravnost i odgovor na nesreće s kemikalijama
- (5) Integrirani sustav kemijske sigurnosti.

Glavni razlog za ovakav pristup leži u činjenici što je zakonska zaštita od štetnih učinaka kemikalija za svako područje specifična, kao i nadležnost za opći razvitak svakog od navedenih područja. Zadnje poglavlje predstavlja horizontalno objedinjavanje mjera koje će omogućiti ostvarenje osnovnog cilja, a to je uspostava integriranog, usklađenog, učinkovitog i dinamičnog sustava kemijske sigurnosti kroz međuresorsku koordinaciju, suradnju i ravnomjerni razvitak svakog od segmenta kemijske sigurnosti.

Kako sustav pravne stečevine Europske unije slijedi standardni koncept utvrđivanja pojedinih instrumenata upravljanja, jednaki pristup je primijenjen i u ocjeni stanja za pojedine aspekte kemijske sigurnosti, odnosno za preporuku mjera kojima se mogu postići zacrtani strateški ciljevi. Tako uz osnovne instrumente upravljanja, kao što su zakoni, nadležnosti, upravni i nadzorni postupak, pažnja je posvećena i drugi važnim mjerama za uspješno upravljanje sustavom kemijske sigurnosti, kao što su informacijski sustav i praćenje, informiranje javnosti, obrazovanje i uz to vezana ovlašćivanja, istraživanje i razvoj, te sustav financiranja.

5. STRATEŠKI CILJEVI I MJERE

5.1 Opći okvir zaštite od opasnih kemikalija

Opći okvir zaštite ljudskog zdravlja ljudi i okoliša od kemikalija predstavlja temeljni zakonski okvir kemijske sigurnosti. Polazeći od Paracelzusove definicije otrova prema kojoj »sve je otrov, i samo ovisi o dozi«, vrlo teško je jasno razgraničiti opasne kemikalije od neopasnih, jer toksični učinak ovisi prvenstveno o količini i vremenu unosa. Klasično je zakonodavstvo, koje se prvenstveno bavilo zaštitom od kemikalija koje se koriste kao otrovi, evoluiralo s vremenom u temeljni zakonski okvir koji štiti ljudsko zdravlje i okoliš od opasnih kemikalija, tvari i pripravaka. U zakonodavstvu Europske unije to se temeljilo donedavno na okvirnoj Direktivi iz 1967. godine 67/548 EZ o klasifikaciji, pakiranju i označavanju opasnih kemikalija, te brojnim drugim izvedenim direktivama i uredbama, koje su nastale tijekom posljednjih trideset godina. Većina tih direktiva i uredbi je obuhvaćena važećim Zakonom o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05.).

Taj pristup zaštiti od opasnih kemikalija je imao brojne nedostatke, počevši od razlikovanja tzv. »starih« od »novih« tvari, pri čemu su se stroga ispitivanja i ograničenja odnosila samo na »nove« tvari, dok većina od gotovo 100.000 »starih« tvari na tržištu nije prošla odgovarajuća ispitivanja i ocjenu opasnosti. Uz to velika količina vremena i sredstava se trošila na ponavljanje procedura i ocjena na razini svake od država. To je kemijskoj industriji

stvaralo nepotrebne troškove, a pritom se vrlo malo postiglo. Konačno, vrlo teško je bilo pratiti sudbinu određene tvari jednom kada je bila registrirana i ušla u lanac daljnje proizvodnje pripravaka i različitih proizvoda. Zbog toga je nakon gotovo deset godina istraživanja i pregovora između Europske komisije, država članica, stručnjaka i industrije došlo do uspostave novog pravnog okvira zaštite ljudskog zdravlja i okoliša poznatog kao REACH (što je skraćenica za Registration, Evaluation and Authorization of CHemicals). Donesena Uredba EZ 1907/2006 od 18. prosinca 2006. godine, o registriranju, ocjenjivanju, odobravanju i ograničavanju kemikalija i osnivanju Europske agencije za kemikalije (ECHA), u Europskoj uniji počela se primjenjivati od 1. lipnja 2007. godine. S tom su se uredbom ukinule razlike između »starih« i »novih« tvari, tako da sada sve tvari (prema utvrđenim kriterijima) trebaju proći registraciju i ocjenu opasnosti ukoliko se žele staviti na tržište u Europskoj uniji. Registracija se obavlja u centralnom tijelu Europske agencije za kemikalije, s time da cijeli posao na izradi dosjea leži na proizvođaču, odnosno uvozniku ili distributeru za registriranu tvar, pripravak ili proizvod. Pritom, kontrolu ocjene obavlja ta agencija uz sudjelovanje stručnjaka iz svih država članica. Uz to, onaj tko je registrirao određenu tvar ujedno ima i odgovornost za sudbinu te tvari u cijelom lancu korisnika (tzv. downstream users), što je potrebno dokumentirati s ocjenom izloženosti stanovništva.

Sličan pristup u ocjeni opasnosti i registraciji je primijenjen na pesticide, tj. na sredstva za zaštitu bilja i biocida. Kako se radi o otrovima koji su u širokoj uporabi, bilo je potrebno donijeti striktno propise kojima se zabranjenim smatra sve što nije izričito dopušteno, a na proizvođače, uvoznike i distributere je prebačena sva odgovornost. Europska komisija je u tom smislu donijela okvirni propis za sredstva za zaštitu bilja (Direktiva 91/414) i biocide za opću uporabu (Direktive 98/8/EZ) koji određuju da svatko tko želi staviti u promet te pesticide mora prema novim odredbama dokazati da se taj pripravak, prema svojim fizikalno-kemijskim i toksikološkim svojstvima, može koristiti na teritoriju Europske unije bez opasnosti po ljudsko zdravlje i okoliš. Takvo dokazivanje je tražilo skupa i temeljita istraživanja prema utvrđenim kriterijima, tako da te troškove mogu podnijeti samo krupni proizvođači i distributeri.

Imajući u vidu sličnost u pristupu kod zaštite ljudskog zdravlja i okoliša od štetnih učinaka opasnih kemikalija i biocida, kao i krovne nadležnosti ministarstva zaduženog za zdravstvo za ta dva područja, zaključeno je da se u pripremi strategije razvitka kemijske sigurnosti ta dva područja objedine u zajedničkom poglavlju »Opći okvir zaštite ljudskog zdravlja i okoliša od opasnih kemikalija«.

5.1.1 Pravni okvir zaštite od opasnih kemikalija

OCJENA STANJA

Zakonodavstvo – Temeljni zakon u Republici Hrvatskoj u području zaštite od opasnih kemikalija je Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.), koji je usklađen s osnovnom Direktivom 67/548/EEZ kao osnovnim pravnim okvirom kemijske sigurnosti u Europskoj uniji. U zakonodavstvo Republike Hrvatske prenesene su odredbe o prijavljivanju nove tvari, o razmjeni podataka o prijavljenim tvarima, o procjeni rizika od prijavljenih tvari, o razvrstavanju, pakiranju i označavanju opasnih tvari, odredbe kojima je propisano na što se odredbe direktive ne primjenjuju, pojmovi koji se koriste u direktivi, odredbe o oglašavanju opasnih tvari i odredbe o Sigurnosno-tehničkom listu. Na temelju Zakona o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) doneseni su sljedeći podzakonski akti:

– Pravilnik o načinu ispunjavanja Sigurnosno-tehničkog lista (»Narodne novine«, br. 111/06. i 39/08.),

– Pravilnik o prijavljivanju novih tvari (»Narodne novine«, br. 61/07.),

– Pravilnik o posebnim uvjetima koje moraju ispunjavati pravne osobe koje se bave proizvodnjom, prometom ili korištenjem opasnih kemikalija te o uvjetima koje moraju ispunjavati pravne ili fizičke osobe koje obavljaju promet na malo ili koriste opasne kemikalije (»Narodne novine«, br. 68/07.),

– Lista opasnih kemikalija čiji je promet zabranjen odnosno ograničen (»Narodne novine«, br. 17/06.),

– Pravilnik o načinu vođenja očevidnika o opasnim kemikalijama te o načinu i rokovima dostave podataka iz očevidnika (»Narodne novine«, br. 113/06.),

– Pravilnik o razvrstavanju, označavanju, obilježavanju i pakiranju opasnih kemikalija (»Narodne novine«, br. 23/08.),

– Pravilnik o dobroj laboratorijskoj praksi (»Narodne novine«, br. 38/08.).

U 2007. godini donesen je Zakon o potvrđivanju Rotterdamske konvencije o postupku prethodnog pristanka za određene opasne kemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini (»Narodne novine«, broj-MU 4/07.).

U zakonodavstvo Republike Hrvatske u cijelosti su prenesene odredbe Uredbe Komisije EEZ 793/93 od 23. ožujka 1993. o ocjeni i kontroli rizika, dok je Uredba EZ 304/2003 od 28. siječnja 2003. o izvozu i uvozu opasnih kemikalija djelomično prenesena.

Nadležno tijelo za provedbu Zakona o kemikalijama (»Narodne novine« broj 150/05 i 53/08) i podzakonskih propisa donesenih na temelju toga zakona je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi kao središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove zdravstva. Nadležna unutarnja ustrojstvena jedinica u sastavu Ministarstva zdravstva socijalne skrbi je Uprava za sanitarnu inspekciju, Služba za sanitarnu inspekciju unutar koje je ustrojen Odjel za opasne kemikalije.

Na temelju Zakona o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) Hrvatski zavod za toksikologiju, kao stručno i savjetodavno tijelo obavlja sljedeće poslove:

- daje prethodno mišljenje o proizvodima koji mogu, uz pravilno korištenje, biti štetni za zdravlje ljudi i okoliš,
- vodi evidenciju o prijavljenim novim tvarima i prijaviteljima,
- vodi evidenciju o zbirnim godišnjim podacima iz očevidnika pravnih i fizičkih osoba,
- vodi evidenciju o podacima iz Sigurnosno-tehničkog lista,
- vodi registar otrovanja,
- ovjerava ispravnost deklaracije i upute,

- organizira i provodi edukaciju o zaštiti od opasnih kemikalija te izdaje potvrde o stečenom znanju o zaštiti od opasnih kemikalija,
- obavlja informacijsko-dokumentacijsku djelatnost, informacijsko-konzultacijsku i druge djelatnosti tijekom akutnih otrovanja opasnim kemikalijama.

Koordinaciju inspekcijskih nadzora obavlja Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi kroz organiziranje inspekcijskih nadzora na nacionalnoj i regionalnoj razini sukladno planu i programu rada i u ad hoc slučajevima. U koordinaciju su uključena i druga tijela državne uprave (HZZ, policija, vojska).

O ocjeni i kontroli rizika od opasnih kemikalija u smislu Uredbe EZ 793/93, nadležno je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, između ostalog i za razmjenu na međunarodnoj razini podataka o tvarima iz popisa EINECS-a sukladno međunarodno preuzetim obvezama, te Hrvatski zavod za toksikologiju koji zadužen za vođenje evidencija o Sigurnosno-tehničkim listovima. Hrvatski zavod za toksikologiju ima bazu podataka o proizvodnji, stavljanju u promet i korištenju opasnih kemikalija, pa bi trebali prikupljati podatke koji se šalju u ECB u skladu s Uredbom. Vezano za uspostavu sustava za procjenu rizika Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) sadrži odredbe o ispitivanja svojstava opasnih kemikalija koje mogu obavljati za to ovlaštene pravne osobe, koje moraju ispuniti uvjete za obavljanje te djelatnosti. Popis ovlaštenih pravnih osoba objavljuje se u »Narodnim novinama«. Pravne osobe obavljaju ispitivanja svojstava opasnih kemikalija u skladu s pravilima dobre laboratorijske prakse. Sustav za imenovanje izvjestitelja (osobe zadužene za prikupljanje i prezentiranje izvještaja) djelomično je uspostavljen određivanjem Ministarstva zdravstva kao nadležnoga tijela, koje će biti nadležno za obavljanje poslova vezano za prikupljanje i prezentiranja izvještaja. Uredba Komisije EEZ 793/93 o ocjeni i kontroli rizika će biti prenesena u hrvatsko zakonodavstvo kada će se predvidjeti i upravne mjere za sankcioniranje slučajeva nesukladnosti s uvjetima iz Uredbe.

O uvozu i izvozu opasnih kemikalija u smislu provedbe EK Uredbe Uredba EZ 304/2003 u Republici Hrvatskoj nije određeno nadležno tijelo. Trenutačno dio poslova (izdavanje dozvola za uvoz opasnih kemikalija i izvoza određenih opasnih kemikalija) obavlja Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi sukladno Zakonu o kemikalijama i Uredbi o određivanju robe koja se izvozi i uvozi na temelju dozvola (»Narodne novine«, br. 128/07., 8/08., 25/08. i 41/08.), Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva temeljem Konvencije o zabrani razvijanja, proizvodnje, gomilanja i korištenja kemijskog oružja i o njegovom uništenju (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« br. 4/95.), te Zakona o trgovini (»Narodne novine«, br. 49/03., 96/03., 103/03., 170/03. i 55/04.) i Uredbe o određivanju robe koja se uvozi i izvozi na temelju dozvola (»Narodne novine«, br. 128/07., 8/08., 25/08. i 41/08.), a uvoz i izvoz prekursora temeljem Zakona o kemikalijama, Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga i Zakona o trgovini obavljaju Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, a nadzor na granici prilikom uvoza i izvoza obavlja granična sanitarna inspekcija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Dozvole za izvoz kemikalija koje spadaju u Popis robe s dvojnomo namjenom izdaje Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva na temelju članka 5. Zakona o izvozu robe s dvojnomo namjenom (»Narodne novine«, br. 100/04.). Hrvatski zavod za toksikologiju pregledava i ovjerava deklaracije i upute opasnih kemikalija te vodi registar sigurnosno-tehničkih listova za kemikalije koje se stavljaju u promet sukladno članku 60. Zakona o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.), obavlja. Nadzor uvoza i izvoza opasnih kemikalija s Popisa tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojne droge iz Uredbe o određivanju robe koja se

izvozi i uvozi na temelju dozvola (»Narodne novine«, br. 128/07.) trenutačno provodi Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, tj. Granična sanitarna inspekcija na temelju rješenja Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. ili toksikološkog mišljenja Hrvatskog zavoda za toksikologiju. Hrvatski zavod za toksikologiju vodi evidenciju o zbirnim godišnjim podacima iz očevidnika o opasnim kemikalijama pravnih i fizičkih osoba. U to su uključeni i uvoz i veleprodaja, što znači i izvoz. Uredba EZ 304/2003 je dijelom prenesena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 53/08.), a ostatak će biti prenesen do kraja 2008. godine donošenjem Pravilnika o uvozu i izvozu opasnih kemikalija.

Prijavljivanje novih tvari je uređeno Zakonom o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) i Pravilnikom o prijavi novih tvari (»Narodne novine«, br. 61/07.). Prijava se podnosi Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi. Navedenim propisima pobliže su uređeni zahtjevi u pogledu tehničke dokumentacije, podataka o procjeni opasnosti, o vrsti, opsegu ispitivanja i o metodama ispitivanja novih tvari, uvjeti za stavljanje u promet, uvjeti za sukorištenje podataka više prijavitelja nove tvari, izbjegavanje pokusa na kralježnjacima. Na temelju Pravilnika o prijavljivanju novih tvari (61/07) vrši se ocjenjivanje tvari u postupku prijave nove tvari, a to provode pravne osobe koje za to ovlasti ministar. Popis pravnih osoba ovlaštenih za provođenje ocjenjivanja novih tvari u postupku prijave nove tvari objavljuje se u »Narodnim novinama«. U postupku ocjenjivanja tvari ovlaštena pravna osoba za ocjenjivanje novih tvari u postupku prijavljivanja novih tvari provodi na temelju podataka iz prijave nove tvari te na temelju najnovijih potvrđenih znanstvenih spoznaja ocjenjuje opasnost kemikalije za zdravlje ljudi i za okoliš.

Pakiranje i označavanje opasnih kemikalija je utvrđeno Zakonom o kemikalijama i Pravilnikom o razvrstavanju, označavanju, obilježavanju i pakiranju opasnih kemikalija (»Narodne novine«, br. 23/08.), tj. da se opasne kemikalije mogu stavljati u promet samo u originalnom pakiranju proizvođača opasne kemikalije, u količinama prilagođenim potrebama tržišta i u ambalaži koja osigurava jednostavno i sigurno korištenje uz odgovarajuću uputu i deklaraciju na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Time je uspostavljan mehanizam koji osigurava da proizvođači, uvoznici i distributeri osiguravaju Sigurnosno-tehničke listove (STL) i dostavljaju ih Hrvatskom zavodu za toksikologiju. Pravne i fizičke osobe koje stavljaju opasnu kemikaliju u promet moraju STL staviti na raspolaganje svakom korisniku prilikom prve nabave opasne kemikalije povodom zahtjeva korisnika, pri prvoj nabavi kemikalije, koja nije razvrstana u opasne kemikalije, a sadrži tvari koje su opasne za zdravlje ljudi, imovinu ili okoliš, ili za kemikalije kod kojih propisi o sigurnosti na radu propisuju granične vrijednosti izlaganja na radnom mjestu, ako se kemikalija stavlja u promet kao kemikalija u općoj uporabi, a u skladu s navedenim Zakonom razvrstana je kao opasna i navedena je uputa kako bi se zaštitilo zdravlje ljudi, imovina i okoliš.

Pravne ili fizičke osobe koje stavljaju u promet opasnu kemikaliju obvezne su neprekidno pratiti promjene i nove spoznaje u vezi s kemikalijama koje stavljaju u promet i u skladu s time dopunjavati STL. Kod svake promjene STL mora se o promjeni izvijestiti Hrvatski zavod za toksikologiju te svi dotadašnji korisnici kojima su isporučili opasnu kemikaliju u posljednjoj godini prije promjene STL-a. Podrobniji uvjeti vezano za način ispunjavanja STL-a propisani su Pravilnikom o načinu ispunjavanja Sigurnosno-tehničkog lista (»Narodne novine«, br. 111/06. i 39/08.).

Donošenjem Zakona o potvrđivanju Roterdamske konvencije o postupku prethodnog pristanka za određene opasne kemikalije i pesticide u međunarodnoj trgovini (»Narodne

novine« broj – MU 4/07) kao nadležna tijela za njegovu provedbu određena su Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (kao nadležno tijelo za opasne kemikalije), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva (kao nadležno tijelo za sredstva za zaštitu bilja), Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (kao nadležno tijelo za industrijske kemikalije) te Ministarstvo zaštite okoliša (kao nadležno tijelo za zaštitu okoliša).

Zakonom o kemikalijama utvrđeni su kriteriji za primjenu privremenih mjera za upravljanje rizikom na te tvari, tj. odredbe navedenoga Zakona odnose se i na one proizvode za koje ministar zdravstva i socijalne skrbi na prijedlog Povjerenstva za opasne kemikalije uz prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatskog zavoda za toksikologiju utvrdi da mogu biti štetni za zdravlje ljudi i okoliš.

Za provedbu propisa kojima je uređena dobra laboratorijska praksa Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je određeno kao nadležno tijelo. Pravilnikom o dobroj laboratorijskoj praksi (»Narodne novine«, br. 38/08.) propisana su načela DLP-a i nadzor nad provedbom načela DLP-a. Na području Republike Hrvatske trenutačno niti jedan laboratorij ne obavlja ispitivanja opasnih kemikalija u skladu sa načelima dobre laboratorijske prakse.

Inspeksijski nadzor – Djelotvoran sustav inspeksijskog nadzora i njegove provedbe uspostavljen je kroz sustav sanitarne inspekcije ustrojene u Ministarstvu zdravstva, Upravi za sanitarnu inspekciju, Službi za sanitarnu inspekciju, Odjelu za opasne kemikalije, te na regionalnoj razini kroz sanitarnu inspekciju ustrojen u Uredima državne uprave u županijama i Gradu Zagrebu. U obavljanju sanitarnog nadzora sanitarni inspektori imaju pravo i dužnost izricati upravne mjere (naredbe i zabrane) te pokretati prekršajne postupke. Koordinaciju inspeksijskih nadzora obavlja Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi kroz organiziranje inspeksijskih nadzora na nacionalnoj i regionalnoj razini sukladno planu i programu rada i u ad hoc slučajevima.

Informacijski sustav – Sukladno Zakonu o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi nadležno je na međunarodnoj razini za razmjenu podataka o prijavljenim novim tvarima iz popisa ELINCS-a, podataka o tvarima iz popisa EINECS-a sukladno međunarodno preuzetim obvezama. Zbog izuzetne važnosti zaštite određenih podataka, Zakon o kemikalijama sadrži i odredbe o osiguravanju povjerljivost, tj. omogućuje da pravna ili fizička osoba koja proizvodi opasnu kemikaliju u Republici Hrvatskoj ili je uvozi u Republiku Hrvatsku ima pravo označiti poslovnom tajnom podatke o opasnim kemikalijama, osim podataka koji su značajni za sigurnost zdravlja ljudi i za okoliš.

Ovlašćivanje – Zakon predviđa ovlašćivanje laboratorija koji će obavljati ispitivanja svojstava opasnih kemikalija. Popis tih laboratorija objavljuivat će se »Narodnim novinama«. Ovlašteni laboratoriji obvezni su obavljati ispitivanja svojstava opasnih kemikalija u skladu s pravilima dobre laboratorijske prakse, a sukladno odredbama Pravilnika o dobroj laboratorijskoj praksi (»Narodne novine«, br. 38/08.).

Od lipnja 2007. godine je u primjeni REACH Uredba (EZ 1907/2006) koja predstavlja novi pravni okvir zaštite zdravlja ljudi i okoliša od opasnih kemikalija (zvana REACH prema eng. Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of CHemicals). Kako je Republika Hrvatska je obvezna na temelju članka 69. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju osigurati usklađivanje postojećih zakona i budućega zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske

unije, može se ocijeniti da je pred Hrvatskom, kao i ostalim državama članicama opsežan zadatak prilagodbe tom novom sustavu zaštite od štetnih učinaka kemikalija.

STRATEŠKI CILJEVI

Osnovni strateški cilj je izgraditi sustav za postizanje visoke razine zaštite zdravlja ljudi i okoliša od mogućih štetnih učinaka opasnih kemikalija, tvari u pripravcima i proizvodima, a u skladu s osnovnom Uredbom EZ 1907/2006 o registriranju, ocjenjivanju, odobravanju i ograničavanju kemikalija, kao i ostalim važećim propisima i standardima Europske unije.

MJERE

Uredba EZ 1907/2006 od 18. prosinca 2006. godine o registriranju, ocjenjivanju i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije (ECHA), u Europskoj uniji se primjenjuje od 1. lipnja 2007. godine, s time da će Europska agencija za kemikalije (ECHA) preuzeti svoje funkcije od 1. lipnja 2008. Uredbom EZ 1907/2006 se izmjenjuje i dopunjuje Direktiva 1999/45/EZ, ukidaju Uredbe 793/93 EEZ i 1488/94 EZ te Direktive 76/769 EEZ, 91/155 EEZ, 93/67 EEZ, 93/105 EZ i 2002/21 EZ.

Kako je Republika Hrvatska na temelju članka 69. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju preuzela obvezu osiguravanja postupnoga usklađivanja postojećih zakona i budućega zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, usklađivanje s novim zakonskim okvirom REACH će biti ključni zadatak pred Hrvatskom u narednom razdoblju. Uzimajući u obzir pravnu prirodu uredbe kao sekundarnoga izvora prava Europske unije, tj. činjenicu da uredbe u cijelosti obvezuju i neposredno se primjenjuju u svim državama članicama Europske unije bez obveze prenošenja u nacionalno zakonodavstvo, ta će se uredba u potpunosti primjenjivati u Republici Hrvatskoj tek s postizanjem punopravnog članstva u Europskoj uniji. Do datuma stvarnoga pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, važit će postojeći Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05. i 53/08.) usklađen s Direktivom 2006/121/EZ (posebno u dijelu koji se odnosi na sam pojam »tvari« i »polimerne tvari«, postupke prijavljivanja i procjene novih i postojećih tvari, s obzirom da Uredba REACH ne razlikuje više nove od starih tvari već su obje u kategoriji opasnih tvari, te odredbe o Sigurnosno-tehničkom listu) dok je za potrebe provedbe Uredbe EZ 1907/2006 od 18. prosinca 2006. godine o registriranju, ocjenjivanju i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije (ECHA) donesen Zakon o provedbi Uredbe (EZ) br. 1907/2006 Europskoga parlamenta i Vijeća EZ o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (»Narodne novine«, br. 53/08.).

Imajući na umu sve ranije rečeno u odnosu na Uredbu REACH, Hrvatska će trebati u ostvarivanju zacrtanih strateških ciljeva provesti sljedeće mjere:

- Nastaviti s provedbom nacionalnih propisa ili donijeti nacionalne propise radi zaštite radnika, zdravlja ljudi i okoliša koji će se primjenjivati u slučajevima kad Uredba REACH nije u skladu sa zahtjevima proizvodnje, stavljanja u promet odnosno uporabe.
- S obzirom da trenutačno u Republici Hrvatskoj nema ovlaštenih ispitnih laboratorija za ispitivanje opasnih kemikalija, potrebno je u 2008. godini izvršiti ovlašćivanje tih laboratorija u skladu s načelima dobre laboratorijske prakse.

- Izvršiti pripreme za sudjelovanje zajedno s Europskom agencijom za kemikalije u izvršavanju zadataka koji su dodijeljeni nadležnom tijelu te uspostaviti sustav za obavješćivanje o obavljanju tih zadataka
- Osigurati suradnju nadležnog/ih tijela s nadležnim tijelo/ima drugih država članica u provedbi svojih zadaća na temelju Uredbe REACH i u tu svrhu dati svu potrebnu i korisnu potporu.
- Osigurati primjenu »zaštitne klauzule«, tj. poduzeti odgovarajuće privremene mjere ako iz opravdanih razloga smatra da je nužno hitno djelovanje u svrhu zaštite zdravlja ljudi ili okoliša s obzirom na tvar pojedinačno, u pripravku ili proizvodu, čak i onda kad ta tvar ispunjava uvjete iz Uredbe REACH te o tome odmah obavijestiti Komisiju, Agenciju i ostale države članice, navodeći razloge svoje odluke, i dostaviti znanstvene i tehničke podatke na kojima se temelji privremena mjera (»Prec Principle« i ne »Safeguard clause«).
- Izvršiti edukaciju stručnjaka koji će, u ime nadležnoga tijela, odnosno drugoga imenovanog tijela u ime nadležnoga tijela, obavljati evaluaciju tvari iz akcijskoga plana Europske zajednice i donositi odluke u vezi s tim tvarima izvršiti pripreme za izradu dokumentacije u skladu s Prilogom XV Uredbe REACH.
- Pripremiti i obučiti stručnjake iz nadležnoga tijela koji će kao članovi odbora sudjelovati u radu strukovnih odbora Europske agencije za kemikalije.
- Uspostaviti sustav obavješćivanja javnosti o rizicima (risk communication) koji proizlaze iz tvari ako se to smatra potrebnim za zaštitu zdravlja ljudi ili okoliša, a sukladno smjernicama koje izrađuje Agencija u skladu s relevantnom najboljom praksu, u cilju koordinacije odgovarajućih aktivnosti država članica.
- Sustavno prikupljati podatke za izradu izvješća o provedbi koje uključuje rezultate službenih inspekcija, provedeni nadzor, predviđene kazne i druge mjere koje su poduzete.

5.1.2 Zaštita od biocidnih pripravaka

OCJENA STANJA

Zakon o biocidnim pripravcima (»Narodne novine«, br. 63/07. i 35/08.), osnovni je zakon kojim se štiti ljudsko zdravlje od mogućih štetnih učinaka biocidnih pripravaka. Tim Zakonom su u zakonodavstvo Republike Hrvatske prenesene sve materijalne odredbe Direktive 98/8/EZ, osim njezinih priloga i Direktive 2007/47/EZ.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je nadležno tijelo za provedbu ovog Zakona kao i navedene direktive. Koordinaciju inspekcijskih nadzora obavlja Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi kroz organiziranje inspekcijskih nadzora na nacionalnoj i regionalnoj razini sukladno planu i programu rada i u ad hoc slučajevima.

Biocidni pripravak može se staviti na tržište kao predmet opće uporabe ako je, prema postojećim znanstvenim i tehničkim spoznajama, te uzimajući u obzir sve odobrene uvjete uporabe pripravka i materijala na koje se primjenjuju, te posljedice njegove uporabe i odlaganja, utvrđeno da je biocidni pripravak kada se rabi u skladu s danim odobrenjem:

(1) da je dovoljno učinkovit, (2) da nema neprihvatljivih učinaka na organizme koje suzbija, kao što su neprihvatljiva otpornost ili unakrsna otpornost ili nepotrebna patnja i bol za kralježnjake, (3) da njegova uporaba ili ostaci nemaju neprihvatljivih učinaka za zdravlje ljudi i životinja, izravno ili neizravno (npr. preko vode za piće, hrane ili hrane za životinje, unutar njemu okolišu ili na radnom mjestu) ili na površinske i podzemne vode, (4) da njegova uporaba ili ostaci nemaju neprihvatljivih učinaka na okoliš, uzimajući u obzir posebno njegovo zadržavanje i ponašanje u okolišu, onečišćenje površinskih voda (uključujući estuarijsku i morsku vodu), podzemnih voda i vode za piće, kao ni neprihvatljiv utjecaj na organizme koji ne pripadaju ciljnoj skupini, (5) da se mogu odrediti priroda i količina aktivnih tvari koje sadrži i po potrebi bilo koje toksikološko ili ekotoksikološko značajno onečišćenje i dodataka te njegovih ostataka koji imaju toksikološko značenje ili značenje za okoliš, a koji nastanu nakon odobrene uporabe, te (6) da su određena njegova fizikalna i kemijska svojstva te utvrđeno da su prihvatljiva u uvjetima odobrene uporabe, skladištenja i prijevoza pripravka.

U slučaju neodobrenih proizvoda, te ako u Republici Hrvatskoj nema odgovarajućega biocidnog pripravka kojem je dano odobrenje za stavljanje na tržište, a postoji potreba sprječavanja razvoja određenoga štetnog organizma, ministar nadležan za zdravstvo može dati izvanredno odobrenje za stavljanje na tržište biocidnog pripravka najdulje na vrijeme od 120 dana, pod utvrđenim uvjetima i u utvrđenoj količini za biocidni pripravak za koji nije dano odobrenje ili može proširiti odobrenje za biocidni pripravak za koji je već dano odobrenje za stavljanje na tržište. To odobrenje daje ministar po službenoj dužnosti ili povodom zahtjeva zainteresirane osobe.

Na razvrstavanje, pakiranje i označavanje biocidnih pripravaka i osiguravanje Sigurnosno-tehničkog lista primjenjuju se odredbe propisa kojima su uređene opasne kemikalije. Aktivna tvar može se staviti na tržište i rabiti u biocidnim pripravcima u Republici Hrvatskoj ako ispunjava propisane uvjete te ako je uvrštena ili je u postupku uvrštavanja na popis tvari I. ili I.A. Navedeno se ne primjenjuje na aktivne tvari koje se rabe u znanstvenoistraživačke svrhe. Aktivna tvar mora biti razvrstana, pakirana i označena u skladu s posebnim propisima kojima su uređene opasne kemikalije.

Osnovne tvari mogu se stavljati na tržište i rabiti kao biocidni pripravci samo ako su uvrštene u popis tvari I.B i ako su ispunjeni uvjeti glede razvrstavanja, pakiranja i označavanja te ako je za njih izrađen Sigurnosno-tehnički list u skladu s posebnim propisima kojima su uređene opasne kemikalije.

Kada se biocidni pripravak s novom aktivnom tvari, za koji nije dano odobrenje za stavljanje na tržište, rabi za znanstveno istraživanje i razvoj te, primijenjeno istraživanje i razvoj, ili pri istraživanjima kod kojih nije predviđeno uvođenje u okoliš i pri kojim je moguće uvođenje u okoliš, potrebno je prije stavljanja na tržište za namjenu istraživanja ishoditi odobrenje. Nositelj istraživanja može biocidni pripravak za namjenu znanstvenoga istraživanja rabiti samo u količinama i na površinama, kako je to utvrđeno u odobrenju za istraživanje te u skladu s drugim uvjetima za sigurnu uporabu biocidnog pripravka, koji su utvrđeni u odobrenju za istraživanje.

U slučaju već odobrenog biocidnog pripravka i ne dovodeći u pitanje odredbe o zaštiti podataka, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi može dopustiti da se drugi podnositelj, odnosno naknadni podnositelj zahtjeva za davanje odobrenja za stavljanje na tržište biocidnog pripravka može pozvati na podatke prvog podnositelja, ako može dokazati da je riječ o

sličnom biocidnom pripravku koji sadrži aktivne tvari identične onima koje su sadržane u ranije odobrenom biocidnom pripravku, uključujući stupanj čistoće i vrstu nečistoća.

Podnositelj zahtjeva za davanje odobrenja za stavljanje na tržište biocidnog pripravka mora prije provođenja pokusa nad kralježnjacima, zatražiti od ministarstva podatak o tome je li biocidni pripravak za koji se zahtjev podnosi sličan biocidnom pripravku koji je već odobren, i ime i adresu imatelja odobrenja.

Djelotvoran sustav inspekcijskog nadzora i njegove provedbe uspostavljen je kroz sustav sanitarne inspekcije ustrojene u Ministarstvu zdravstva, Upravi za sanitarnu inspekciju, Službi za sanitarnu inspekciju, Odjelu za opasne kemikalije te na regionalnoj razini kroz sanitarnu inspekciju ustrojen u Uredima državne uprave u županijama i Gradu Zagrebu. U obavljanju sanitarnog nadzora sanitarni inspektori imaju pravo i dužnost izricati upravne mjere (naredbe i zabrane) te pokretati prekršajne postupke.

Nadzor nad biocidnim pripravcima trenutačno se provodi prema inspekcijskim ovlastima iz Zakona o kemikalijama, s obzirom da je određeni broj biocidnih pripravaka odobren kao opasna kemikalija.

Trenutačno u Republici Hrvatskoj nije ovlašten niti jedan laboratorij koji bi provodio ispitivanja koja su osnova za ocjenjivanje biocidnog pripravka u vezi s njegovim utjecajem na zdravlje ljudi, životinje ili na okoliš, u postupku davanja odobrenja za stavljanje na tržište, uključujući metode koje se pri tome rabe.

Na navedene laboratorije primjenjuju se propisi kojima su uređene opasne kemikalije. Nisu ovlaštene ni pravne osobe koje provode ocjenjivanje u postupku izdavanja odobrenja za stavljanje na tržište i uporabu biocidnog pripravka, a koje imenuje ministar nadležan za zdravstvo.

Registar biocidnih pripravaka još nije uspostavljen. Tajnost i zaštita podataka – Zakonom o biocidnim pripravcima osigurana je tajnost i zaštita podataka. Ako podnositelj zahtjeva u postupku izdavanja odobrenja za stavljanje na tržište biocidnog pripravka valjano obrazloži da mu otkrivanje punoga sastava biocidnog pripravka i utvrđenih podataka, koji predstavljaju proizvodnu ili poslovnu tajnu, može poslovno štetiti, te podatke ima pravo označiti kao tajne, osim za Europsku komisiju i nadležna tijela država članica Europske unije.

Financiranje aktivnosti vezano za provedbu propisa kojima su uređeni biocidni pripravci sastoji se od nekoliko dijelova. Većina financijskih obveza vezano za provedbu propisa kojima su uređeni biocidni pripravci jest na subjektima u poslovanju s biocidnim pripravcima (razvrstavanje, pakiranje, označavanje, edukacija, izrada i ovjera Sigurnosno-tehničkih listova). U državnom proračunu osigurana su sredstva za obavljanje inspekcijskih nadzora na nacionalnoj i regionalnoj razini.

STRATEŠKI CILJEVI

Strateški je cilj da se za biocide kao vrlo opasne kemikalije koje su u općoj uporabi osigura visoka razina zaštite zdravlja ljudi, te posebice djece, uz istodobno praćenje stanja vezano za zaštitu i usuglašavanje sa zakonodavstvom i praksom Europske unije, te uz omogućavanje slobode kretanja roba.

MJERE

- Na temelju Zakona o biocidnim pripravcima («Narodne novine», br. 63/07.) donijet će se sljedeći podzakonski propisi: (1) Pravilnik o popisu aktivnih tvari, (2) Pravilnik o popisu postojećih aktivnih tvari dopuštenih u biocidnim pripravcima te o popisu postojećih aktivnih tvari koje nisu dopuštene u biocidnim pripravcima, (3) Pravilnik o dokumentaciji za ocjenu aktivne tvari u biocidnim pripravcima, dokumentaciji za ocjenu biocidnih pripravaka, (4) Pravilnik o postupcima ocjenjivanja biocidnih pripravaka i njihove uporabe, (5) Pravilnik o vrstama biocidnih pripravaka s njihovim opisima i jedinstvenim načelima.
- Potrebno je imenovati nadležno tijelo koje će uspostaviti sustav međuresorske koordinacije i suradnje u zakonodavstvu, upravnim postupcima, nadzorima i praćenju različitih biocidnih pripravaka (opće uporabe, industrijske uporabe, zaštite bilja).
- Potrebno je osnovati i imenovati Povjerenstvo za biocidne pripravke koje će činiti predstavnici Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi te priznati stručnjaci s područja medicine, veterinarske medicine, farmacije, kemije, ekologije, biologije, agronomije i javnoga zdravstva, a koje će davati stručno mišljenje u postupku ishoda odobrenja za stavljanje na tržište i uporabu biocidnog pripravka.
- Postojeći sustav inspekcije potrebno je unaprijediti na način da se inspektori dodatno educiraju u vezi s biocidnim pripravcima, njihovim svojstvima, primjenom i načinom uporabe kako bi se osigurala odgovarajuća provedba.
- S obzirom da trenutačno u Republici Hrvatskoj nema ovlaštenih ispitnih laboratorija za ispitivanje biocidnih pripravaka, potrebno je u 2008. godini izvršiti ovlašćivanje tih laboratorija.
- Potrebno je osigurati i stvarnu provedbu odredaba Zakona o izbjegavanju nepotrebnih pokusa na kralježnjacima, uspostavom međusobne suradnje nositelja odobrenja i kasnijih podnositelja zahtjeva za odobrenje za isti biocidni pripravak.
- Potrebno je ojačati administrativne sposobnosti u samom Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi koje će voditi postupke odobravanja biocidnih pripravaka.
- Potrebno će biti i odgovarajuće osposobljavanje stručnjaka koji će biti u mogućnosti u skladu s pravilima struke izvršiti ocjenjivanje dokumentacije biocidnog pripravka (toksikološka ispitivanja, procjena izloženosti, procjena djelotvornosti, procjena utjecaja na okoliš, ekotoksikologija te rezidue).
- Potrebno je ustrojiti registar biocidnih pripravaka koji su se već nalazili na tržištu na dan stupanja na snagu Zakona o biocidnim pripravcima; registar će se uspostaviti na temelju zakonske obveze dostave Sigurnosno-tehničkog lista i podataka za upis u registar biocidnih pripravaka od strane proizvođača, nositelja odobrenja ili osobe odgovorne za stavljanje na tržište.
- Potrebno je ustrojiti informacijski sustav kako bi Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi bilo u mogućnosti u roku od 30 dana od dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji obavijestiti Europsku komisiju o nadležnim tijelima za provedbu direktive te je obvezno

svake tri godine dostavljati Europskoj komisiji izvješće o provedbi Zakona o biocidnim pripravcima, uključujući podatke o otrovanjima uzrokovanim biocidnim pripravcima.

- U budućnosti bit će potrebno predvidjeti proračunska sredstva za izvršavanje obveza izvještavanja Europskoj komisiji do pristupanja u Europsku uniju i nakon pristupanja.

5.2 Zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u proizvodima za ljudsku uporabu

Zaštita od mogućih nepoželjnih učinaka kemikalija u hrani, vodi za piće i predmetima opće uporabe po zdravlje ljudi predstavlja vrlo važan aspekt kemijske sigurnosti, pri čemu te kemikalije predstavljaju nepoželjne kontaminante u proizvodima za ljudsku uporabu. Sustav zaštite ljudskog zdravlja vezanog uz proizvode za ljudsku uporabu se provodi na temelju posebnih zakona, kao što su Zakon o hrani, koji obuhvaća i vode za piće, te Zakon o predmetima opće uporabe. Pri tome je krovna nadležnost nad sigurnosti hrane u resoru nadležnom za poljoprivredu, a resor zdravstva ima samo nadležnost nad provedbenim propisima kojima se uređuje zdravstvena ispravnost predmeta i materijala koji dolaze u neposredan dodir s hranom, zdravstvena ispravnost vode za piće te kontaminanti u hrani.

Kako su spomenuta područja opsežno pokrivena pravnom stečevinom Europske unije, u kontekstu pristupa Europskoj uniji, Hrvatska provodi značajne promjene u zakonodavstvu i sustavu za provedbu zakonskih propisa. Pošto opisani procesi usklađivanja s europskim zakonodavstvom i prateće reforme sustava obuhvaćaju i razne mjere usmjerene na kontrolu kemijskog onečišćenja, u ocjeni stanja te predlaganju strateškog razvitka kemijske sigurnosti težište je na onim dugoročnim mjerama koje nadopunjuju već utvrđene mjere i napore u unapređenju sustava sigurnosti hrane, kvalitete vode za piće, te zdravstvene ispravnosti predmeta opće uporabe. Uz to, imajući u vidu specifičnosti vezane uz zakonodavstvo i ostale instrumente upravljanja, strateški pravci dugoročnog razvitka kemijske sigurnosti su utvrđeni u sljedeća tri područja:

- zaštita od štetnih učinaka kemikalija u hrani
- zaštita od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće
- zaštita od štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe.

5.2.1 Zaštita od štetnih učinaka kemikalija u hrani

OCJENA STANJA

Temeljni zakon u Republici Hrvatskoj u području sigurnosti hrane je Zakon o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.), koji je usklađen s općim dijelom EU Uredbe 178/2002, kao osnovnim pravnim okvirom sigurnosti hrane na teritoriju Europske unije, dok su dijelovi vezani za Europsku agenciju za sigurnost hrane usklađeni koliko je primjenjivo na nacionalnoj razini i odnose se na Hrvatsku agenciju za hranu. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (MPRRR) ima krovnu nadležnost nad provedbom tog zakona. Zakonom se uređuju opća načela i zahtjevi koji se odnose na higijenu i zdravstvenu ispravnost hrane i hrane za životinje, obveze subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje, opće zahtjeve vezane uz kakvoću hrane, opće zahtjeve za ostvarivanje zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti hrane te tradicionalnog ugleda hrane, opće zahtjeve koji se odnose na deklariranje ili označavanje hrane, opće uvjete stavljanja hrane i

hrane za životinje na tržište, stavljanja na tržište nove hrane i hrane za životinje koja sadrži GMO, sustav službene kontrole hrane i hrane za životinje, sustav ovlaštenih ispitnih i referentnih laboratorija, upravljanje krizom i hitnim slučajevima, osnivanje Hrvatske agencije za hranu, te ovlasti i odgovornosti nadležnih tijela glede hrane i hrane za životinje proizvedene u RH ili uvezene te stavljene na tržište RH.

Ovim Zakonom se utvrđuje i nadležnost za donošenje provedbenih propisa vezanih uz zdravstvenu ispravnost hrane za ljude, pri čemu (1) ministar nadležan za resor poljoprivrede uređuje:

- prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode,
- vrste i količine ostataka veterinarskih lijekova i veterinarsko-medicinskih proizvoda i ostalih štetnih tvari koje se mogu nalaziti u hrani,
- provođenje monitoringa ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje;

dok (2) ministar nadležan za zdravstvo, uz suglasnost ministra poljoprivrede, provedbenim propisima uređuje:

- zdravstvenu ispravnost predmeta i materijala koji dolaze u neposredan dodir s hranom,
- zdravstvenu ispravnost vode za piće,
- kontaminante u hrani, osim pesticida.

Uz navedeno, ministar nadležan za zdravstvo, uz suglasnost ministra nadležnog za poljoprivredu, provedbenim propisima na temelju toga Zakona ili drugih posebnih zakona propisuje i druge uvjete i zahtjeve vezane uz zdravstvenu ispravnost hrane i to glede: prehrambenih aditiva, aroma, pomoćnih tvari u procesu proizvodnje (uključujući i otapala), enzima, dodataka prehrani, hrane za posebne prehrambene potrebe, hrane za dojenčad i malu djecu, prerađene hrane na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu, hrane namijenjene smanjenju tjelesne mase, hrane za posebne medicinske potrebe, hrane bez glutena, hrane obogaćene nutrijentima (dodavanje vitamina, minerala i drugih tvari hrani), brzo smrznute hrane, hrane podvrgnute ionizirajućem zračenju, provođenja monitoringa hrane radi utvrđivanja razine nutrijenata, kontaminanata osim pesticida, aditiva i drugih sastojaka i tvari, i prehrambenih i zdravstvenih tvrdnji koje se navode na deklaraciji hrane.

U cilju zaštite ljudskog zdravlja od mogućih nepoželjnih učinaka kemikalija u hrani od posebnog značaja su (1) kontaminanti, (2) ostaci pesticida i (3) materijali u kontaktu s hranom. U tom smislu Zakon utvrđuje:

(1) *Kontaminanti* su u zakonodavstvu Republike Hrvatske propisani Pravilnikom o toksinima, metalima, metaloidima te o drugim štetnim tvarima koje se mogu nalaziti u hrani (»Narodne novine«, br.16/05.). Provedba predmetnog Pravilnika je u nadležnosti MZSS –Uprave za sanitarnu inspekciju i MPRRR – Uprave za veterinarsku inspekciju. Inspekcijski nadzor provode sanitarni inspektori i granični sanitarni inspektori, odnosno veterinarski inspektori i granični veterinarski inspektori. Provedbeni propisi za metode uzorkovanja, pripremu uzorka i izvedbene kriterije analitičke metode određivanja kontaminanata tj. Pravilnik o načinu uzimanja uzoraka odnosno o metodama za obavljanje analiza i superanaliza namirnica i

predmeta opće uporabe (»Narodne novine«, br. 58/98.) i Pravilnik o provođenju analitičkih metoda i tumačenju rezultata (»Narodne novine«, br. 2/05.) nisu u skladu s propisima EU.

(2) *Ostaci pesticida u hrani* su u zakonodavstvu Republike Hrvatske propisani Pravilnikom o maksimalnim razinama ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje (»Narodne novine«, br. 119/07.). Provedba predmetnog Pravilnika je u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Inspekcijski nadzor provode sanitarni inspektori i granični sanitarni inspektori, odnosno veterinarski inspektori i granični veterinarski inspektori. Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (»Narodne novine«, br. 70/05.) je usklađen s Direktivom Vijeća 91/414/EEC. Područje registracije, praćenja i kontrole ostataka pesticida uređeno je Direktivama 91/414 o stavljanju sredstava za zaštitu bilja na tržište i 396/05 o maksimalno dopuštenim količinama ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje. Direktiva 396/05 o maksimalno dopuštenim količinama pesticida u hrani i hrani za životinje još nije prenesena u hrvatsko zakonodavstvo, a plan je da će biti prenesena u Pravilniku o maksimalno dopuštenim količinama pesticida u hrani. Na temelju Zakona o hrani u MZSS djeluje Povjerenstvo za izradu pravilnika o količinama toksina, mikotoksina, metala, nemetala, histamina i sličnih tvari koje se mogu nalaziti u hrani, koje ujedno utvrđuje i maksimalno dopuštene količine ostataka istih u hrani – MDK (maximum residue levels – MRLs) i za izradu nacрта provedbenog propisa.

(3) *Predmeti koji dolaze u neposredan dodir s hranom* Sustav odobravanja proizvodnje predmeta koji dolaze u neposredan dodir s hranom uređen je Zakonom o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.). Područje vezano za materijale u kontaktu s hranom u Hrvatskoj je propisano Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti predmeta koji dolaze u neposredan dodir s hranom (»Narodne novine«, br. 46/04.), uključujući i posebnu grupu proizvoda koji su namijenjeni dojenčadi i djeci mlađoj od 3 godine za olakšavanje hranjenja, sisanja i umirivanja (u EU riješeno Direktivom Safety of Toys 88/378/EEZ). Spomenuti propis donosi ministar zdravstva i socijalne skrbi uz suglasnost ministra nadležnog za poljoprivredu, ribarstvo i ruralni razvoj. Provedba predmetnog Pravilnika u nadležnosti je MZSS. Nadzor zdravstvene ispravnosti proizvoda, kao i kontrolu sukladnosti s propisanim odredbama Pravilnika (zdravstveni nadzor), po propisanoj nadležnosti provodi Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi – Uprava za sanitarnu inspekciju. Certifikate o zdravstvenoj ispravnosti predmeta opće uporabe izdaju laboratoriji ovlašteni od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Zakonom o hrani je uređeno osnivanje, djelatnost i uloga Hrvatske agencije za hranu (HAH). Središnja uloga Agencije je procjena rizika po zdravlje ljudi, a Agencija obavlja i druge dodatne aktivnosti vezane uz poslove analize rizika. Jedna od tih aktivnosti je interaktivna razmjena informacija i mišljenja o riziku između procjenitelja rizika (Agencije) i nadležnih tijela, subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje i drugih zainteresiranih strana, odnosno komunikacija o rizicima povezanim s hranom ili hranom za životinje. Agencija ima zadaću da uspostavi mrežni sustav svih institucija koje sudjeluju u poslovima povezanim sa zdravstvenom ispravnošću hrane i hrane za životinje s ciljem efikasnijeg provođenja procjene rizika.

Inspekcijski nadzor zdravstvene ispravnosti i higijene hrane provode sanitarni inspektori i veterinarski inspektori. Pregled sadržaja deklaracije hrane, radi kontrole kakvoće hrane u maloprodaji, uz sanitarne i veterinarske inspektore provode i gospodarski inspektori Državnog inspektorata. Inspekcijski nadzor hrane prilikom uvoza provode granični veterinarski inspektori odnosno granični sanitarni inspektori ovisno o nadležnosti koja je utvrđena

Zakonom o hrani. S obzirom da je Republika Hrvatska teritorijalno i administrativno podijeljena na 21 županiju (uključujući Grad Zagreb kao zasebnu cjelinu), sustav kontrole sigurnosti hrane je organiziran na središnjoj (nadležna ministarstva), regionalnoj (županije i grad Zagreb) i lokalnoj razini (gradovi i općine). Ovlašćivanje laboratorija za analize zdravstvene ispravnosti hrane obavlja se sukladno Zakonu o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenome nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 1/97.) i Pravilniku o uvjetima koje moraju ispunjavati laboratoriji za analize i superanalize namirnica i predmeta opće uporabe (»Narodne novine«, br. 60/98.) donesenom na temelju toga Zakona. Na temelju Zakona o akreditaciji (»Narodne novine«, br. 158/03.) osnovano je akreditacijsko tijelo – Hrvatska akreditacijska agencija (HAA) 2005. godine, a do sada su u Hrvatskoj samo tri laboratorija koja se bave analizom namirnica akreditirana po normi HRN EN ISO/IEC/ 17025.

U Hrvatskoj ne postoji usklađeni plan nadzora i trenutačno se ne provodi usklađeni plan praćenja vezan uz prehrambene proizvode. Ne postoji plan praćenja sastavljen na temelju rezultata sustava nadzora. Što se tiče MZSS-a, Uprava za sanitarnu inspekciju daje županijskim uredima (ŽU) opće smjernice za izradu planova inspekcijskih pregleda. Već više godina u Hrvatskoj se provodi državni program statističkog praćenja zdravstvene ispravnosti hrane, predmeta opće uporabe i vode za piće. Svi laboratoriji ovlašteni od strane Ministarstva zdravstva obvezni su dostavljati Hrvatskome zavodu za javno zdravstvo, na propisanim obrascima, tromjesečna i godišnja izvješća o broju uzoraka koje su analizirali i o rezultatima analiza. Unutar oba ministarstva (MZSS i MPRRR) postoji sustav izvješćivanja, iako nije u skladu sa zahtjevima EU. Na razini laboratorija, računalni program koji se trenutačno koristi ne omogućava odvojeno prikazivanje uzoraka uzetih u okviru provedenih inspekcijskih pregleda i onih uzetih kao odgovor na zahtjev drugih subjekata, niti pruža dublji uvid u uzroke zdravstveno neispravne hrane i određivanje kontaminanata. Unutar Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja uveden je novi računalni program za prikupljanje zdravstveno-sanitarnih podataka i njihovo slanje središnjoj razini.

U dosadašnjem periodu praćenje ostataka pesticida u namirnicama provodilo se kao dio inspekcijske kontrole pri uvozu i na tržištu, te kao monitoring ostataka pesticida u namirnicama animalnog podrijetla. Takav neciljani monitoring doveo je do toga da se u Hrvatskoj godišnje pregledalo oko 5000 uzoraka namirnica na nažalost ograničen broj ostataka aktivnih supstanci – organoklorne pesticide, organofosforne pesticide i piretroide. Podaci se nisu sustavno prikupljali i obrađivali, nego tek kao posebna istraživanja. Monitoring se provodi sukladno planu koji predlaže Hrvatski zavod za javno zdravstvo, uzorke na tržištu uzimaju sanitarni inspektori, a laboratorij o provedenim analizama izvješćuje oba ministarstva (MZSS i MPRRR), te daje preporuke o daljnjim ciljanim uzorkovanjima i drugim potrebnim mjerama.

U 2007. godini proveden je sustavni monitoring u sklopu kojeg je analizirano 112 uzoraka proizvoda biljnog podrijetla, analizu uzoraka proveo je Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Prema Zakonu o hrani, Hrvatska agencija za hranu dužna je obavještavati MPRRR, MZSS, subjekte u poslovanju s hranom i hranom za životinje, potrošače i druga pravna tijela o rizicima vezanim uz hranu za i hranu za životinje. Obavještavanje se obavlja putem internetske stranice HAH-a (www.hah.hr), dijeljenjem brošura, organiziranjem seminara za sve zainteresirane strane te putem otvorene telefonske linije. Nadalje, HAH upravlja i sustavom brzog uzbunjivanja (RASFF).

Sustav financiranja u osiguranju zdravstvene ispravnosti hrane je zbog podjela nadležnosti i rascjepkanosti sustava kompliciran i netransparentan. Tako granična sanitarna inspekcija naplaćuje taksu sukladno odluci Vlade i ista je prihod državnog proračuna. Županijski sanitarni inspektori provode nadzor sukladno planu koji donosi i provođenje financira jedinica lokalne samouprave. Laboratoriji u sustavu zdravstva financirani su s tržišta laboratorijskih usluga, dok laboratoriji u sustavu veterinarstva (HVI i ispostave) financira i državni proračun kroz sredstva MPRRR.

U ocjeni postojećeg stanja sigurnosti hrane kojim se osigurava zaštita zdravlja ljudi od štetnih učinaka kemikalija, može se zaključiti sljedeće:

- Novi zakonski okvir utvrđen temeljnim Zakonom o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.) predstavlja značajan korak u unapređenju integriranog sustava kontrole hrane, što uključuje i zaštitu od štetnih učinaka kemikalija, posebice u usklađivanju s Uredbom 178/2002 EU, kao osnovnim pravnim okvirom sigurnosti hrane na teritoriju Europske unije.
- Kako su važeći podzakonski akti temeljeni na drugim ranije donesenim zakonima, postoje određene nejasnoće koje je potrebno uskladiti kroz nove podzakonske akte temeljene na novom zakonu i prijenosa opće EU Uredbe 178/2002, posebice u pogledu ocjene rizika po ljudsko zdravlje od mogućih štetnih učinaka kemikalija.
- Zakon ne osigurava u potpunosti odgovarajuće instrumente za međuresorsku koordinaciju i upravljanje integriranim sustavom kontrole hrane za ljudsku uporabu, što uključuje i zaštitu od štetnih učinaka kemikalija.
- Zakon nije u svim dijelovima osigurao jedinstveni pristup i kriterije u ocjeni opasnosti od štetnih učinaka kemikalija na ljudsko zdravlje, kao na primjer u slučaju prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode, te ostataka pesticida u hrani za ljudsku uporabu.
- Usprkos određenom napretku u pogledu razjašnjenja nadležnosti i funkcija različitih inspekcija, još postoje određena preklapanja i nedorečenosti, posebice u pogledu dnevnog operativnog rada, obrazovanja i programa inspekcijskog nadzora, što može imati negativne učinke na kemijsku sigurnost vezano za hranu.
- Izobrazba u području inspekcija nije odgovarajuća i organizira se tek povremeno, te posebice u pogledu kemijske sigurnosti, pri čemu nedostaje opće planiranje u tom pogledu, ne postoji priručnik ili smjernice za izobrazbu kojima bi se uredio hrvatski sustav izobrazbe vezano za to područje, a nije uspostavljena niti nužna suradnja između MPRRR i MZSS-a u vezi izobrazbe inspektora i drugih službenika u vezi s upravnim i inspekcijskim nadzorom vezano za područje kemijske sigurnosti.
- Nedostatak jedinstvenog tijela koje bi se bavilo uvjetima koje moraju ispunjavati službeni laboratoriji i ovlaštivanjem tih laboratorija (tri odjela u dva ministarstva zadužena su za ovlaštivanje laboratorija) zbog čega postoji slaba koordinacija analitičkih kontrolnih aktivnosti, a nije niti uspostavljena mreža službenih laboratorija koji obavljaju analize hrane životinjskog i neživotinjskog podrijetla, te nije predviđeno da područni laboratoriji budu specijalizirani za pojedine poslove.
- Ovlaštivanje u skladu s europskim normama započelo je za samo nekoliko laboratorija koji su počeli sudjelovati u međulaboratorijskim provjerama, postupci kontrole kvalitete

ispitivanja, standardne metode ili metode unutarnje validacije i, općenito, upravljanje kvalitetom ispitnih laboratorija, primjenjuju se tek djelomično ili se uopće ne primjenjuju, a nisu uvedeni programi međulaboratorijskih interaklibracija.

STRATEŠKI CILJEVI

Osigurati temelje za postizanje visoke razine zaštite zdravlja ljudi od mogućih štetnih učinaka kemikalija u hrani, kroz ostvarivanje integriranog, usklađenog, učinkovitog i dinamičnog sustava kontrole hrane, koje će biti u potpunosti usklađeno sa zakonodavstvom i praksom Europske unije.

MJERE

Imajući u vidu opsežan program aktivnosti koji predviđa značajno unapređenje sustava sigurnosti hrane u skladu s odredbama EU Uredbe 178/2002 i EU Uredbe 882/2004 i doneseni opći Zakon o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.), sljedeće mjere pomoći će u ostvarenju zacrtanih strateških ciljeva zaštite od mogućih štetnih učinaka kemikalija u hrani:

- Imajući u vidu važnost horizontalnog upravljanja kemijskom sigurnosti, izmjenama i dopunama Zakona o kemikalijama i Zakona o hrani, te odgovarajućim podzakonskim aktima, trebalo bi ojačati odgovarajuće instrumente za međuresorsku koordinaciju i upravljanje, posebice u pogledu politike i upravljanja kemijskom sigurnosti za područje vezano za hranu.
- U pripremi podzakonskih akata na temelju novog Zakona o hrani, treba obratiti pažnju na primjenu jedinstvenih kriterija i mjera zaštite ljudskog zdravlja od štetnih učinaka kemikalija, u što spadaju osim kontaminanata u hrani, vodi za piće i mineralnim i izvorskim vodama, i ostaci pesticida i drugih neželjenih kemikalija nastalih ili dospjelih u hranu u procesu proizvodnje, distribucije i pripreme hrane.
- U izradi podzakonskih akata potrebno je jasnije odrediti nadležnosti kako bi se uklonile nejasnoće i moguća preklapanja i/ili dupliciranja poslova u zaštiti od štetnih učinaka kemikalija.
- U cilju odgovarajućeg praćenja stanja kontaminacije i brze razmjene informacija o svim aspektima kontaminacije hrane u Hrvatskoj, treba uvesti jedinstveni računalni program u sve zavode za javno zdravstvo. Jedinstveni računalni program će omogućiti automatsko elektroničko izvješćivanje, razmjenu podataka i iscrpniji uvid u obavljene analize hrane (rezultate, kvantitativne analize, analize kontaminanata i aditiva itd).
- Potrebno je uspostaviti integrirani sustav upravljanja podacima u svrhu vođenja evidencija, prikupljanja, čuvanja, analize i distribucije podataka vezanih uz službene kontrole hrane, uključujući kontaminante, kako bi se planovi kontrola mogli sastavljati na temelju pouzdanih informacija; taj sustav treba biti integriran u sustav nadzora, kako bi ga mogli koristiti sva službena tijela koja se bave pitanjima zdravstvene ispravnosti hrane, čime bi se osigurala brza razmjena informacija o svim vidovima stanja na tržištu u Hrvatskoj, te usklađivanje sa zahtjevima EU-a.
- Posebno je važno voditi brigu o kemijskoj sigurnosti pri izradi nacionalnog programa za koordinirani plan praćenja stanja kontaminacije hrane u okviru integriranog u sustav nadzora

hrane. Višegodišnji integrirani plan kontrola će biti u skladu s načelima iz Uredbe 882/04 (higijenski paket).

- Potrebno je pri izradi komunikacijske strategije za informiranje potrošača i industrije o pitanjima vezanim uz zdravstvenu ispravnost hrane, koja će se izraditi na temelju Zakona o hrani, obratiti pažnju i na zaštitu od štetnih učinaka kemikalija[1].
- Potrebno je na temelju odredbi higijenskog paketa Uredbe 882/2004 EZ žurno uspostaviti sustav izobrazbe provoditelja službene kontrole hrane, a sustav treba sadržavati i organizaciju i planiranje trajnog obrazovanja zaposlenika[2], pri čemu je potrebno voditi računa o relevantnim aspektima kemijske sigurnosti.
- Pri usklađivanju s propisima EU koji uređuju ostatke pesticida u hrani potrebno je donošenje novih provedbenih propisa o utvrđivanju MDK ostataka pesticida, o metodama i načinu uzorkovanja, provedbi godišnjih programa monitoringa ostataka pesticida u hrani, sistematskoj obradi podataka o rezultatima analiza i izvješćivanju i razmjeni informacija i svi ostali potrebni dokumenti i preporuke iz predmetnog područja.
- Potrebno je na temelju Zakona o sredstvima za zaštitu bilja utvrditi postupak za određivanje referentnog laboratorija Republike Hrvatske za praćenje ostataka pesticida.

5.2.2 Zaštita od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće

OCJENA STANJA

Postojeći sustav osiguranja zdravstvene ispravnosti vode za piće temelji se na Zakonu o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.), koji je usklađen s EU Uredbom 178/2002. Međutim, administrativni sustav kojim se osigurava opskrba zdravstveno ispravnom vodom za piće se temelji na Zakonu o komunalnom gospodarstvu (»Narodne novine«, br. 26/03., pročišćeni tekst 82/04. i 110/04. Uredba), Zakonu o vodama (»Narodne novine«, br. 107/95., 150/05.), Pravilnikom o posebnim uvjetima za obavljanje vodoopskrbne djelatnosti (»Narodne novine«, br. 82/96., 102/97.), Pravilniku o izdavanju vodopravnih akata (»Narodne novine«, br. 28/96.), Uredbi o klasifikaciji voda (»Narodne novine«, br. 77/98.), Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br. 121/03., 48/05. i 85/06.), te Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (»Narodne novine«, br. 47/08.). Svakim od spomenutih propisa utvrđuju se i nadležna tijela za provedbu spomenutih propisa.

Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (»Narodne novine«, br. 47/08.), za čiju provedbu je nadležno Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, prenosi u potpunosti Direktivu Vijeća 98/83/EZ o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju, iako sustav za provođenje te direktive, odnosno provođenje Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. nije u potpunosti uspostavljen. To se u prvom redu odnosi na lokalne vodovode koji opskrbljuju više od 50 osoba koji nisu u uređenom sustavu javne vodoopskrbe. Spomenutim Pravilnikom (»Narodne novine«, br. 47/08.) propisuje se:

- elementi zdravstvene ispravnosti vode za piće koja služi za ljudsku uporabu s izuzetkom mineralnih izvorskih i stolnih voda koje su uređene posebnim propisom za čiju provedbu je nadležno Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
- granične vrijednosti pokazatelja zdravstvene ispravnosti,

- vrste i obim analiza uzorka vode za piće te analitičke metode,
- učestalost uzimanja uzoraka vode za piće,
- način uzimanja i količina uzoraka vode za analizu.

Područje kontrole ostataka pesticida u vodi za piće uređeno je Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. Ispitivanje pesticida u vodi za piće specificirano je kao jedan od parametara zdravstvene ispravnosti vode za piće (najširi set »C« parametara za analizu). Pravilnik određuje obvezu ispitivanja vode na izvoru četiri puta godišnje i kao parametar monitoringa zdravstvene ispravnosti vode za piće u javnoj vodoopskrbnoj mreži, a frekvencija uzorkovanja i provođenja analiza definirana je tablicom koja je sastavni dio pravilnika i određuje učestalost uzorkovanja po pojedinim dijelovima vodoopskrbnog objekta. Maksimalno dopuštene količine su određene pravilnikom za pojedinačne pesticide i kao skupni parametar za sve pesticide.

Jedinice lokalne samouprave dužne su organizirati vodoopskrbnu djelatnost na svom području. To čine na jedan od načina propisan Zakonom o komunalnom gospodarstvu. Pravnoj osobi registriranoj za javnu vodoopskrbu koja vrši zahvaćanje, obradu i distribuciju vode propisuju se određene obveze. Za zahvaćanje vode potrebna je koncesija koju izdaje Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, te vodopravna dozvola koju izdaje pravna osoba s javnim ovlastima – Hrvatske vode, a kojom se određuje namjena, mjesto, način, uvjeti i opseg korištenja voda, te drugi tehnički uvjeti sadržani u Pravilniku o izdavanju vodopravnih akata (»Narodne novine«, br. 28/96.).

Na temelju Zakona o ustrojstvu i djelokrugu središnjih tijela državne uprave (»Narodne novine«, br. 199/03., 30/04., 136/04., 22/05., 44/06. i 5/08.) određeno je da je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (MRRŠVG) nadležno za upravljanje vodama i vodno-gospodarskim sustavom.

Kako zdravstvena ispravnost vode prvenstveno ovisi o njezinom prirodnom sastavu, a zatim o odgovarajućoj zaštiti sadašnjih i budućih izvorišta vode za piće, definiranje zaštitnih zona izvorišta vode za piće, bitan je preduvjet zaštite voda od primarnog onečišćenja, bile one podzemne ili površinske. Aktivnosti vezane uz zaštitu izvorišta i priljevnih područja nisu u nadležnosti sanitarne inspekcije zdravstva, kao ni prostorno planiranje u vezi sa zaštitom priljevnih područja i vodozahvata.

Kontrola kakvoće sirovih voda obavlja se na priljevnom i vodozaštitnom području na kontrolnim bušotinama (pijazometri), koji moraju biti raspoređeni tako da se registrira moguće zagađenje prije zahvata vode iz zdenca koji je namijenjen za javnu vodoopskrbu te u samom zdencu prije prerade vode ili dezinfekcije. Ocjena kakvoće obavlja se u skladu s Uredbom o klasifikaciji voda (»Narodne novine«, br. 77/98.) i Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (»Narodne novine«, br. 182/04.)

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je nadležno za provođenje Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće, a za inspekcijski nadzor nad provođenjem istoga zadužena je Sanitarna inspekcija. Laboratorijsku kontrolu zdravstvene ispravnosti vode provode laboratoriji ovlašteni od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, a to su laboratoriji u sklopu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Županijski zavodi za javno zdravstvo i drugi ovlašteni laboratoriji. Za zdravstvenu ispravnost vode za piće u točki opskrbe odgovoran je

isporučitelj vode, a za provođenje monitoringa javne vodoopskrbe nadležan je županijski zavod za javno zdravstvo. Za provođenje nadzora nad zdravstvenom ispravnosti vode za piće nadležna je sanitarna inspekcija Ureda državne uprave u županijama, a za vodoopskrbne objekte koji opskrbljuju više od 50.000 stanovnika nadležna je sanitarna inspekcija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Osiguravanje kakvoće prerade vode za piće, te korištenje opreme i materijala je usklađeno s Direktivom 750/440/EEC. Pri projektiranju i izvođenju sustava osiguranje zahtjeva iz Direktive postiže se primjenom nacionalnih i međunarodnih normativa (HRN, ISO, EN, DIN, ATV). Postupak prihvaćanja projektne dokumentacije uključuje i njezino revidiranje. Stručnost sudionika u pripremi dokumentacije i u postupku njezinog prihvaćanja osigurava se za sada članstvom u strukovnoj komori, sve dok nije drugačije uređeno provedbenim propisom.

Nadzor sanitarne inspekcije koji se provodi po službenoj dužnosti provodi se po posebnom programu, koji sukladno Okvirnom programu praćenja čimbenika okoliša, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, a na temelju Zakona o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br. 121/03., 48/05. i 85/06.) donosi jedinica lokalne samouprave. U slučaju utvrđene nesukladnosti s odredbama Pravilnika sanitarna inspekcija ima zakonske ovlasti narediti provođenje izvršnih mjera uključujući prekid isporuke vode i osiguranje alternativnog sustava vodoopskrbe stanovništva. Nadzor i kontrola zdravstvene ispravnosti vode za piće provodi se na četiri razine:

1. Za zdravstvenu ispravnost isporučene vode primarno je odgovorna pravna osoba koja upravlja javnim vodoopskrbnim sustavom. Ta pravna osoba provodi kontrolu u vlastitom laboratoriju ukoliko ga ima, ili putem ugovora s javnim ovlaštenim laboratorijem. Sustav samokontrole, propisan Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (»Narodne novine«, br. 45/08.) prepoznaje rizična mjesta u procesu zahvaćanja prerade i distribucije, te određuje učestalost uzimanja uzoraka i vrste analiza. Komunalno poduzeće za vodoopskrbu je odgovorno za zdravstvenu ispravnost vode koju isporučuje u javnoj vodoopskrbnoj mreži, a ne i u internim mrežama objekata.

2. Druga razina kontrole je monitoring javne vodoopskrbe koji provode nadležni županijski zavodi za javno zdravstvo. Kriteriji za određivanje broja uzoraka, učestalosti uzimanja uzoraka i vrste analiza propisani su Pravilnikom sukladno količini isporučene vode, broju stanovnika, prirodnom sastavu vode i drugim specifičnostima. Laboratorijsku kontrolu vode za piće u sklopu monitoringa obavljaju laboratoriji zavoda za javno zdravstvo i o tome izvješćuju Hrvatski zavod za javno zdravstvo. U slučaju otkrivanja zdravstvene neispravnosti vode za piće u tijeku provođenja monitoringa, Zavodi su dužni izvijestiti sanitarnu inspekciju i stručno povjerenstvo Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, te preporučiti mjere sanacije. Ova preporuka ima savjetodavni karakter. Stručno povjerenstvo i sanitarna inspekcija sukladno svojim ovlastima donose rješenja odnosno druge akte, te utvrđuju i provode određene mjere.

3. Treća razina kontrole je nadzor sanitarne inspekcije koji se provodi po posebnom programu koji sukladno Okvirnom programu praćenja čimbenika okoliša Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, na temelju Zakona o zdravstvenoj zaštiti, donosi jedinica lokalne samouprave. U slučaju utvrđene nesukladnosti s odredbama Pravilnika sanitarna inspekcija ima zakonske ovlasti narediti provođenje odgovarajućih mjera.

4. Sanitarna inspekcija Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi sukladno odredbama Zakona o sanitarnoj inspekciji nadzire svaki javni vodoopskrbni objekt kojim se opskrbljuje više od 50.000 stanovnika.

U slučaju kada se utvrdi nesukladnost sa standardima Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće («Narodne novine», br. 47/08.) tvrtka koja rukovodi vodoopskrbnim objektom može zatražiti od Povjerenstva za vodu za piće Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi odobrenje za odstupanje od MDK. Odobrenje izdaje ministar zdravstva na prijedlog stručnog povjerenstva ukoliko odstupanje od MDK ne predstavlja opasnost za zdravlje ljudi. Uzorci vode za piće koje sanitarna inspekcija uzorkuje u sklopu službene kontrole pregledavaju se u laboratorijima ovlaštenim od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi koji sukladno odredbama Pravilnika trebaju biti akreditirani sukladno normi ISO IEC HRN 17025.

Mehanizam za djelovanje u slučajevima kada voda za piće ne ispunjava propisane standarde je uspostavljen, s izuzecima nekih malih lokalnih vodovoda koji nisu u sustavu javne vodoopskrbe. Kontrola ispunjavanja propisanih standarda provodi se monitoringom i nadzorom Sanitarne inspekcije (Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi). U slučaju neispunjavanja standarda i uvjeta sanitarna inspekcija ograničava ili zabranjuje uporabu vode. O navedenim slučajevima javnost se obavješćuje putem javnih medija. Uspostavljeno je i Stručno povjerenstvo od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi koje daje upute o svim potrebnim daljnjim aktivnostima. Organizira se vodoopskrba cisternama, ili na drugi odgovarajući način.

Mehanizam i kriteriji za dopuštenje odstupanja ili izuzeće te za djelovanje i izvješćivanje javnosti postoje, ali nisu u potpunosti usklađeni s Direktivom 98/83/EZ, jer je o svim izuzećima potrebno izvijestiti Europsku komisiju. Hrvatska će postati obveznica izvješćivanja momentom ulaska u EU. Uspostavljanje sustava za dostavu izvješća Komisiji i izvješćivanje Komisije uredit će se posebnim propisom. Za izgradnju sustava izvješćivanja potrebno je odgovarajuće pripremno razdoblje, te bi spomenuti propis trebalo donijeti što prije.

Kriteriji Direktive 91/271/EEC prenijeti u hrvatsko zakonodavstvo (odnose se na >2000 e.s.) za sada nisu primijenjeni za sve vodoopskrbne sustave koji opskrbljuju više od 50 stanovnika. Za sada su utvrđeni samo pojedinačni opskrbljivači vodom za piće koji su u javnom vodoopskrbnom sustavu, odnosno pravne osobe koje su registrirane za vodoopskrbnu djelatnost te imaju potrebne dozvole izdane od nadležnih tijela. Ne postoje točni podaci o lokalnim komunalnim poduzećima za vodoopskrbu, cisternama i drugim vodoopskrbnim objektima koji opskrbljuju više od 50 stanovnika. Stoga je u tijeku priprema izrade studije koja bi imala zadatak utvrditi sve opskrbljivače vodom te dala dodatne pokazatelje za primjenu ove Direktive.

Sustav praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće je uspostavljen, s izuzecima nekih lokalnih vodovoda koji nisu u sustavu javne vodoopskrbe. Glede zdravstvene ispravnosti vode za piće, za monitoring kakvoće vode u mreži zaduženo je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, a u praksi ga obavljaju zavodi za javno zdravstvo u skladu s važećim Pravilnikom. Hrvatski zavod za javno zdravstvo prikuplja i sistematizira podatke praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće u sustavu javne vodoopskrbe.

Mehanizam za informiranje potrošača je uspostavljen, ali nije u potpunosti usklađen s Direktivom Vijeća 98/83/EZ o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju. Potrebna su dodatna usklađivanja sustava vezano uz praćenje pojedinačnih javnih vodoopskrbnih sustava,

te detaljiziranje podataka na sve relevantne parametre. Hrvatski zavod za javno zdravstvo vodi bazu podataka o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće, koja je javno dostupna, odnosno podaci se objavljuju jednom godišnje u Zdravstvenom statističkom ljetopisu.

Za zaposlene u javnim vodoopskrbnim objektima nema propisanih uvjeta za obavljanje poslova, niti posebnih programa za obrazovanje. Zaposleni bi trebali biti educirani u smislu osnovnih principa higijene i tehnološkog procesa pripreme vode sukladno Zakonu o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.). Po uvođenju HACCP sustava sukladno navedenom Zakonu i Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (»Narodne novine«, br. 47/08.) upravitelji objekata bi trebali biti educirani o principima i implementaciji HACCP sustava. Zaposlenici koji obavljaju dezinfekciju vode (u najvećem broju slučajeva obavlja se klornim preparatima) trebaju položiti osnovni tečaj o rukovanju kemikalijama.

Profesionalni profil sanitarnog inspektora definiran je Zakonom o sanitarnoj inspekciji. Međutim, sanitarni inspektori trebali bi prolaziti trajnu edukaciju vezanu uz upravni postupak i stručne aspekte svog rada, posebice u pogledu zaštite od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće, što za sada nije uređeno ni propisima niti odgovarajućim programom.

Imajući u vidu navedeni prikaz postojećeg stanja zaštite zdravlja ljudi od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće, može se zaključiti sljedeće:

- Postojeći zakonski sustav kojim se osigurava zdravstvena ispravnost vode za piće je temeljen na brojnim i međusobno neusklađenim propisima i nadležnostima, što ne osigurava učinkoviti sustav zaštite od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće. Postojeći sustav nije u potpunosti usklađen s propisima Europske unije.
- Postojeći zakonski sustav ne određuje jedinstvene kriterije za ocjenu opasnosti po zdravlje, postupke i nadzor u pogledu svih oblika vode za piće, uključujući i prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode, zbog čega se ne osigurava učinkoviti sustav zaštite od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće.
- Postojeći zakonski okvir ne osigurava jedinstveni sistem zaštite od štetnih učinaka svih kemikalija u vodi za piće, posebice u odnosu na nadležnosti vezane za pesticide i neke druge kontaminante.
- Postojeći zakonski okvir ne osigurava provedbu ustavnog prava građana na jednaku zaštitu zdravlja kroz jedinstveni sustav upravnog i nadzornog postupka, neovisno o tome radi li se o privatnom ili javnom vodoopskrbnom sustavu, odnosno o manje od 50, više od 50, ili 50.000 stanovnika koje vodoopskrbni sustav opskrbljuje.
- Ne postoji jedinstveni sustav ovlašćivanja i obrazovanja odgovornih osoba, od državne administracije uključene u upravni postupak, preko inspekcije, do odgovornih osoba u vodoopskrbnom sustavu, posebice na nivou lokalne uprave, što ne osigurava odgovarajuću zaštitu stanovništva od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće.
- Izobrazba nadležnih inspekcija nije odgovarajuća i organizira se tek povremeno, posebice u pogledu kemijske sigurnosti, pri čemu nedostaje opće planiranje u tom pogledu. Ne postoji priručnik ili smjernice za izobrazbu kojima bi se regulirao hrvatski sustav izobrazbe, te nije uspostavljena neophodna suradnja između nadležnih tijela (MPRRR i MZSS-a) u vezi izobrazbe službenih osoba.

- Nekonzistentnost prilikom prenošenja europske legislative u hrvatski pravni sustav dovela je do nedefiniranog sustava ovlašćivanja laboratorija za kontrolu vode, u smislu nedostatka jedinstvenog tijela koje bi utvrđivalo uvjete koje moraju ispunjavati ovlašteni laboratoriji i izdavalo ovlaštenja tim laboratorijima. Posljedica toga je slaba koordinacija analitičkih kontrolnih aktivnosti ovlaštenih laboratorija i nedovoljno izgrađena mreža ovlaštenih laboratorija koji obavljaju analize vode za piće (sve tipove voda). Također nije predviđeno da područni laboratoriji budu specijalizirani za pojedine poslove

- Jedinstveni program praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće definiran Pravilnikom (»Narodne novine«, br. 47/08.) ne primjenjuje se u potpunosti zbog nedostatka financijskih sredstava za tu namjenu na razini jedinica lokalne samouprave. Dodatno, program se ne primjenjuje na sve javne vodoopskrbne objekte kako ih definira Pravilnik. Također su potrebni dodatni napor za uspostavu propisanog sustava izvješćivanja i uspostave baza podataka sukladno Pravilniku, te je potrebno izvršiti pripreme za uspostavu izvješćivanja prema Europskoj komisiji sukladno Direktivi Vijeće 98/83/EZ o kakvoći vode namijenjene za ljudsku potrošnju.

STRATEŠKI CILJEVI

Osigurati temelje za postizanje visoke razine zaštite zdravlja ljudi od mogućih štetnih učinaka kemikalija u svim vrstama vode za piće, kroz ostvarivanje integriranog, usklađenog, učinkovitog i dinamičnog sustava kontrole i nadzora, a što će biti u potpunosti usklađeno sa zakonodavstvom i praksom Europske unije.

MJERE

- Potrebno je hitno uspostaviti jedinstveni zakonski okvir integriranog sustava osiguranja zdravstvene ispravnosti vode za piće, koji će biti i u potpunosti usklađen i s propisima Europske unije, čime bi se riješio postojeći problem brojnih i međusobno neusklađenih propisa i nadležnosti.

- Pri uspostavi jedinstvenog zakonskog okvira integriranog sustava zdravstvene ispravnosti vode za piće, potrebno je osigurati jedinstvene kriterije, postupke i nadzor za sve oblike vode za piće, uključujući i prirodne mineralne, prirodne izvorske i stolne vode, u cilju zaštite ljudskog zdravlja.

- Pri uspostavi jedinstvenog zakonskog okvira integriranog sustava zdravstvene ispravnosti vode za piće, potrebno je osigurati jedinstveni sistem zaštite od štetnih učinaka kemikalija u vodi za piće, posebice u odnosu na nadležnosti vezane za pesticide i druge kontaminante.

- Predloženi novi zakonski okvir treba posebice obratiti pažnju jedinstvenom sustavu osiguranja zdravstvene ispravnosti vode za piće, neovisno o tome da li se radi o privatnom ili javnom vodoopskrbnom sustavu, odnosno o sustavu koji opskrbljuje vodom manje od 50, više od 50, ili 50.000 stanovnika, jer po Ustavu svi građani trebaju imati jednaku zaštitu zdravlja.

- U pripremi novih propisa, odnosno u pripremi izmjena i dopuna postojećih, treba posebno obratiti pažnju sustavu ovlašćivanja i obrazovanja odgovornih osoba i to: u državnoj administraciji uključenoj u upravni postupak, u inspekciji, te u vodoopskrbnom sustavu.

- U svrhu uspostave uvjeta za obrazovanje i stručno usavršavanje naprijed navedenih osoba treba osigurati sredstva i izradu odgovarajućih obrazovnih programa i stručnih priručnika te druge odgovarajuće uvjete u smislu ovlašćivanja odgovarajućih obrazovnih ustanova i centara.
- Potrebno je uspostaviti jedinstveno tijelo koje bi se bavilo uvjetima koje moraju ispunjavati službeni laboratoriji i ovlašćivanjem tih laboratorija te uspostaviti mrežu službenih laboratorija koji obavljaju analize vode za piće (sve tipove voda).
- Potrebno je utvrditi jedinstveni program praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće, što treba uključiti sve kontaminante (i pesticide) neovisno o tipu vode, odnosno obliku vodoopskrbe na nivou države.
- Potrebno je uspostaviti sustav izvješćivanja o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće kakav je predviđen Pravilnikom 47/08 koji će omogućiti uvid u problematiku zdravstvene ispravnosti vode za piće pojedinačnih vodoopskrbnih objekata te detaljan uvid u sve relevantne parametre zdravstvene ispravnosti. Također je potrebno osigurati provođenje odredbi o izvješćivanju javnosti (potrošača) te izvješćivanja Europske komisije.

5.2.3 Zaštita od štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe

OCJENA STANJA

Zakonom o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.) utvrđuju se nadležnosti i mjere za zaštitu zdravlja pučanstva u vezi s predmetima opće uporabe. Tim Zakonom se ostvaruju i zakonodavne mjere prijenosa nekih propisa pravne stečevine, kao na primjer važeće Direktive EEC 88/378 o sigurnosti igračaka i Uredbe EC 648/2004 o deterdžentima. Zdravstvena ispravnost igračaka, do donošenja novog pravilnika na temelju Zakona o predmetima opće uporabe, uređena je Pravilnikom o uvjetima u pogledu zdravstvene ispravnosti predmeta opće uporabe koji se mogu stavljati u promet (»Narodne novine«, br. 42/04. i 54/05.) donesenim na temelju ranije važećeg zakona, koji pokriva samo dio odredbi iz Direktive 88/378/EEC. Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti deterdženata (»Narodne novine«, br. 77/07.) je prenesena Uredba EC 648/2004, koja će ući u potpunu primjenu, posebice u pogledu ekoloških kriterija kada Hrvatska postane punopravni član Europske unije.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Uprava za sanitarnu inspekciju je nadležno tijelo za provedbu Zakona i upravni postupak, dok je Sanitarna inspekcija nadležna za nadzor nad predmetima opće uporabe, uključujući i tržište igračaka i deterdženata u Republici Hrvatskoj, a u skladu sa Zakonom o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.) i Zakonom o sanitarnoj inspekciji (»Narodne novine«, br. 27/99.). U okviru nadzora, za dio koji se odnosi na kontrolu deklaracije, prema Zakonu o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.), nadležna je gospodarska inspekcija. S obzirom na tematiku Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti deterdženata, vezano za biorazgradivost, nadležna je inspekcija zaštite okoliša Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. U ocjeni postojećeg stanja u pogledu zaštite zdravlja ljudi vezanih uz predmete opće uporabe i kemijsku sigurnost, može se zaključiti da su nadležnosti dobro utvrđene, osim što bi za kontrolu deklaracija također trebala biti nadležna sanitarna inspekcija jer se radi o parametru koji je također parametar zdravstvene ispravnosti. U postupak su uključene prema potrebi i

nadležne inspekcije za provedbu propisa o predmetima opće uporabe niskog napona i za elektromagnetsku kompatibilnost igračaka (područje frekvencija).

Hrvatski zavod za javno zdravstvo je Laboratorij ovlašten za obavljanje analiza i superanaliza namirnica, predmeta opće uporabe (uključuje igračke i deterdžente) i voda na temelju Zakona o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 1/97.) Pravilnika o uvjetima glede stručnih djelatnika, prostorija i opreme koje moraju ispunjavati zdravstvene i druge pravne osobe za obavljanje analiza i superanaliza namirnica, odnosno predmeta opće uporabe (»Narodne novine«, br. 02/99. i 28/00.). U Republici Hrvatskoj postoji akreditiran laboratorij za ekotoksikološka ispitivanja u Odjelu za higijenu okoliša u Zavodu za javno zdravstvo »Dr. Andrija Štampar«.

Provođenje praćenja i izvješćivanja je propisano Zakonom o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.). Izvješćivanje EK propisano je Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti deterdženata (»Narodne novine«, br. 77/07.), a na snagu stupa pristupom Republike Hrvatske u EU. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi podržalo je projekt Zajednice proizvođača i veletrgovaca sredstvima za pranje, čišćenje i kozmetiku u RH »Poboljšane navike pranja rublja u službi očuvanja okoliša« (uvođenje kompaktiranih deterdženata na tržište Hrvatske što se u svrhu zaštite okoliša provodi u EU).

U ocjeni postojećeg stanja u pogledu zaštite ljudskog zdravlja od štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe, može se zaključiti sljedeće:

- Novi zakonski okvir utvrđen Zakonom o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.) i Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti deterdženata (»Narodne novine«, br. 77/07.), predstavlja značajan korak u unapređenju zaštite ljudskog zdravlja od štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe, te posebno u namjeri usklađivanja s propisima Europske unije.
- Na temelju toga Zakona još nisu doneseni odgovarajući provedbeni propisi koji bi bili usklađeni s propisima Europske unije za pojedina specifična pitanja, kao na primjer Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti igračaka.
- Nadležnosti u pogledu predmeta opće uporabe, posebice kod nadzora nad uvozom i tržištem nisu dovoljno usklađene, posebice u pogledu razgraničenja nadležnosti sanitarne inspekcije Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, inspekcije Državnog inspektorata nadležne za deklaracije i ostalih relevantnih inspekcija.
- Kod upravnog postupka nisu još odgovarajućim propisom propisani postupci za ovlašćivanje prijavljenoga tijela, koje bi provodilo postupke ocjene sukladnosti.
- Nije uspostavljen sustav sistematskog praćenja i izvještavanja o predmetima opće uporabe, pa tako ni vezano uz pitanja kemijske sigurnosti.
- U Hrvatskoj još nije uspostavljen sustav ranog uzbunjivanja (Rapex) i sustav obavješćivanja odgovarajućih institucija i javnosti o toksičnim i/ili opasnim predmetima opće uporabe nađenim na tržištu RH.

STRATEŠKI CILJEVI

Stvoriti zakonodavne temelje za uspostavu sustava visoke razine zaštite zdravlja ljudi od mogućih štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe, a u sustavu slobodnog protoka roba i usluga, u te svrhe unaprijediti instrumente za međuresorsku koordinaciju, planiranje, upravljanje i praćenje zdravstvene ispravnosti predmeta opće uporabe.

MJERE

- Potrebno je na temelju Zakona o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.) donijeti provedbene propise koji će biti usklađeni s propisima Europske unije za pojedina specifična pitanja.
- Kako se radi o kompleksnom problemu nadzora nad tržištem potrebno je bolje uskladiti koordinaciju i suradnju među različitim institucijama i to Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi kao nadležnog tijela u području zdravstvene ispravnosti i sigurnosti predmeta opće uporabe, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, koji sukladno odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti prati, analizira, proučava i ocjenjuje zdravstvenu ispravnost predmeta opće uporabe, Hrvatske akreditacijske agencije za dio provođenja postupka provjere osposobljenosti predloženog tijela za ocjenu sukladnosti, Hrvatskog zavoda za norme za osiguranje tehničkih uvjeta, te Državnog inspektorata s pripadajućim inspekcijama za provođenje nadzora nad tržištem.
- Potrebno je bolje utvrditi nadležnosti u pogledu predmeta opće uporabe, posebice kod nadzora nad uvozom i tržištem te u pogledu sanitarne inspekcije Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, inspekcije Državnog inspektorata nadležne za deklaracije i ostalih relevantnih inspekcija; za nadležnost za kontrolu deklaracija bi trebala biti sanitarna inspekcija s obzirom da se radi o parametru zdravstvene ispravnosti.
- Potrebno je utvrditi propisom postupke za ovlašćivanje prijavljenoga tijela, koje bi provodilo postupke ocjene sukladnosti.
- Potrebno je uspostaviti sustav sistematskog praćenja i izvještavanja o zdravstvenoj ispravnosti predmeta opće uporabe, posebice vezano uz pitanja kemijske sigurnosti.
- Potrebno je uspostaviti Hrvatski sustav ranog uzbunjivanja i sustav za obavješćivanje odgovarajućih institucija i javnosti o toksičnim i/ili opasnim predmetima široke potrošnje nađenim na tržištu RH, te uključiti se u međunarodni RAPEX sustav brzog obavješćivanja (nadležni: MGRIP i DI) i to na nivou ovlaštenih kontrolnih analitičkih laboratorija.
- Potrebno je u prijenosu Uredbe EC 648/2004 kroz Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti deterdženata (»Narodne novine«, br. 77/07.) organizirati nadzor nad tržištem, što znači povezati djelovanje nadležnih inspeksijskih službi – sanitarne inspekcije Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi te inspekcije zaštite okoliša Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, vezano za biorazgradivost, a u dijelu koji se odnosi na vodopravne dozvole u nadzor treba biti uključeno i Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva te putem državne vodopravne inspekcije.

5.3 Zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u okolišu

Zdravi okoliš shvaćen je i tretiran kao temeljni preduvjet kakvoće življenja i očuvanja zdravlja ljudi, što je izraženo već u temeljnom konstitutivnom aktu – Ustavu Republike

Hrvatske. Zbog toga je u zakonskim i podzakonskim propisima vezanim uz zdravstvenu zaštitu pitanju zaštite zdravlja od štetnih čimbenika okoliša posvećena posebna pažnja kako uređivanjem obveza pravnim i fizičkim osobama putem propisanih upravnih postupaka i akata te nadzorom sanitarne inspekcije, tako i određivanjem praćenja utjecaja tih opterećenja na zdravlje. Jednako tako, u zakonskim i podzakonskim propisima vezanim uz zaštitu okoliša, posebno mjesto ima zaštita ljudskog zdravlja provedbom brojnih mjera zaštite okoliša. Tako je zaštita od štetnih učinaka kemikalija na okoliš i zdravlje osnovni cilj u području zdravstva i u području zaštite okoliša, pri čemu je zdravstvena ekologija prirodna poveznica između ta dva sustava.

OCJENA STANJA

Prvi temelji moderne zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj su postavljeni 1994. godine donošenjem Zakona o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 82/94.). To je bio prvi zakon u području ekologije kojim je sustavno uređena zaštita okoliša, smanjivanje rizika za zdravlje ljudi i stvorene su osnove za poboljšanje kakvoće okoliša, a u čijoj su izradi korištene određene direktive Europske unije. Tim je zakonom primijenjen i cijeli niz načela i institucija iz međunarodnih ugovora o zaštiti okoliša te načela o održivom razvitku iz Rio de Janeira (1992.), kao načelo preventivnosti, načelo javnosti i sudjelovanja, načelo očuvanja vrijednosti prirodnih dobara i biološke raznolikosti.

Nakon višegodišnje primjene toga Zakona i njegovih provedbenih propisa uočile su se određene nepreciznosti i nejasnoće vezane uz pojedina zakonska rješenja, koje je trebalo ispraviti. Uz to, pojavila se i potreba dopune postojećih i uvođenja novih zakonskih rješenja imajući u vidu status zemlje kandidata za članstvo u EU i obvezu usklađivanja s pravnom stečevinom Europske unije (*acquis communautaire*), a uzimajući u obzir i činjenicu da su na razini Europske unije doneseni novi pravni instrumenti, odnosno novelirane su postojeće direktive. Stoga, u trećem tromjesečju 2007. godine donesen je novi Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.), kao *lex generalis* u području zaštite okoliša – opći zakon u odnosu na zaštitu sastavnica okoliša i zaštitu od opterećenja. Ovaj Zakon osigurava zakonsku podlogu za donošenje provedbenih propisa (toga Zakona) i posebnih propisa (zakona, uredbi i tehničkih propisa) te pojedinih strateških i planskih dokumenata, kojima će se nacionalno zakonodavstvo u potpunosti uskladiti s europskim. Ovim Zakonom uvode se i novi pojmovi iz pravne stečevine EU.

Zakonom o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) uređuju se: načela zaštite okoliša i održivog razvoja, zaštita sastavnica okoliša i zaštita okoliša od utjecaja opterećenja, subjekti zaštite okoliša, dokumenti održivog razvoja i zaštite okoliša, instrumenti zaštite okoliša, praćenje stanja u okolišu, informacijski sustav, osiguranje pristupa informacijama o okolišu, sudjelovanje javnosti u pitanjima okoliša, osiguranje prava na pristup pravosuđu, odgovornost za štetu, financiranje i instrumenti opće politike zaštite okoliša, upravni i inspekcijski nadzor.

Zakonom je posebno naglašeno da se zahvatima u okoliš ne smije utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka, odnosno da ciljevi zaštite okoliša su između ostalog zaštita života i zdravlja ljudi. Zakonom se definira i pojam zdravstvene ekologije kao »znanstveno stručna disciplina koja se bavi onim aspektima zdravlja ili bolesti ljudi koji su uvjetovani čimbenicima okoliša. To je i teorija i praksa praćenja, držanja pod kontrolom te sprječavanja negativnog djelovanja za zdravlje štetnih čimbenika iz okoliša«. Važno je naglasiti da se kroz zdravstvenu ekologiju povezuju politika i mjere resora zaštite okoliša i zdravstva u učinkovit i racionalan sustav zaštite zdravlja kroz

zaštitu okoliša. Europska iskustva pokazuju da resor zaštite okoliša ne može samostalno i vjerodostojno pripremiti i predstaviti procjenu utjecaja okoliša na zdravlje (health risk assessment) bez odgovarajuće suradnje sa zdravstvenim ekolozima, a da resor zdravstva ne može učinkovito djelovati u prevenciji i mjerama zaštite okoliša bez sustava resora zaštite okoliša.

Svjetska zdravstvena organizacija i Europska unija su prepoznale važnost zdravstvene ekologije (eng. environmental health) kao ključne poveznice između zaštite zdravlja ljudi i zaštite okoliša, te su odlučili da od 1999. godine organiziraju ministarske konferencije svake pete godine s ciljem da ministri nadležni za zdravstvo i ministri nadležni za okoliš utvrde progres u ostvarivanju zacrtanih ciljeva te zajednički odluče o prioritetima i mjerama koje će pomoći u zajedničkom radu i suradnji da se učinkovito i racionalno zaštititi okoliš i zdravlje. Pritom je odlučeno da svaka zemlja izradi svoj Nacionalni akcijski plan za okoliš i zdravlje (National environmental health action plan – NEHAP), na temelju zajednički utvrđenih smjernica Europskog akcijskog plana za okoliš i zdravlje (Environmental Health Action Plan for Europe – EHAP).

Kako je zaštita zdravlja i okoliša važna komponenta u pravnoj stečevini EU, Europska komisija je usvojila Europski akcijski plan na okolišu i zdravlju za 2004. – 2010. godinu (The European Environment and Health Action Plan 2004. – 2010.), kao program zajedničkog rada komisije i država članica u cilju ostvarivanja usvojenih političkih odluka. Ključni elementi tog akcijskog plana trebaju naći svoje mjesto u budućem programu zaštite okoliša i zdravlja. Uz to, zdravstvena ekologija ima važno mjesto u radu i izvješćima Europske agencije za okoliš (European Environment Agency, Copenhagen), što predstavlja temelj za donošenje odluka u zakonodavstvu i praksi Europske unije.

Zakon o zaštiti okoliša također utvrđuje da osnovne sastavnice okoliša kao što su: tlo i zemljina kamena kora, šumsko područje, zrak, vode, more i obalno područje i priroda – moraju biti zaštićene od onečišćenja pojedinačno i u okviru ostalih sastavnica okoliša, uzimajući u obzir njihove međusobne odnose i među utjecaje. U tom smislu zaštita mora obuhvaćati mjere zaštite uključujući morski ekosustav i obalno područje kao nedjeljive cjeline, sprječavanje štetnih zahvata na morski ekosustav, sprječavanja onečišćenja mora iz zraka, s kopna, s plovila i drugih onečišćivača uslijed pomorskog prometa uključujući i onečišćenje prouzročeno odbacivanjem s brodova ili iz zrakoplova sa svrhom potapanja ili spaljivanjem na moru te prekograničnog onečišćenja, kao i sprječavanje onečišćenja uslijed velikih nesreća i uklanjanje njihovih posljedica.

Uz to, Zakonom se utvrđuje i zaštita od utjecaja opterećenja na okoliš, pri čemu je od posebne važnosti za strategiju kemijske sigurnosti zaštita od štetnog utjecaja kemikalija i gospodarenje opasnim otpadom. Zakon također uređuje i uspostavu informacijskog sustava zaštite okoliša, kao i nadležnost i zadatke Agencije za zaštitu okoliša (AZO), kao središnjeg informacijskog tijela Države za koordinaciju izvješćivanja i izvješćivanje.

Zaštita onečišćenja nekih od sastavnica okoliša ima direktan učinak na zaštitu zdravlja ljudi, kao na primjer zrak, voda za piće ili voda za kupanje, dok neke druge sastavnice imaju indirektni utjecaj na ljudsko zdravlje, kao na primjer tlo, priroda, šume i more. Zbog toga je u ocjeni stanja i utvrđivanju strateških ciljeva i mjera za zaštitu od štetnih učinaka kemikalija kroz integriranu zaštitu okoliša, posebna pažnja posvećena onim područjima koja imaju direktan utjecaj na zdravlje stanovništva, a to su:

- Zaštita zdravlja od štetnih učinaka kemikalija u vodi,
- Zaštita zdravlja od štetnih učinaka kemikalija u zraku,
- Zaštita zdravlja od štetnih učinaka kemikalija iz opasnog otpada,
- Informacijski sustav, praćenje i izvještavanje.

5.3.1 Zaštita zdravlja od štetnih učinaka kemikalija u vodi

Važeće zakonodavstvo u Hrvatskoj razlikuje tri osnovna oblika zaštite od po zdravlje štetnih učinaka kemikalija u vodi, i to (a) zaštita od onečišćenja voda, Zakon o vodama (»Narodne novine«, br. 107/95. i 150/05.), (b) zdravstvena zaštita voda za piće, te (c) zdravstvena zaštita voda za rekreaciju uključujući morska kupališta. S obzirom da prema Zakonu o hrani vode za piće spadaju u područje sigurnosti hrane (vidi poglavlje 5.2), u ovom poglavlju koje se bavi prvenstveno zaštitom od štetnog utjecaja kemikalija na okoliš i zdravlje, utvrdit će se ocjena stanja i strateški ciljevi u zaštiti od onečišćenja voda i zdravstvena zaštita vode za rekreaciju.

(a) Zaštita od onečišćenja voda

Zakon o vodama (»Narodne novine«, br. 107/95., 150/05.) je krovni zakon kojim se uređuje pravni status voda i vodnog dobra, način i uvjeti upravljanja vodama. Ovim zakonom su djelomično prenesene odredbe okvirne Direktive o vodama 2000/60/EC.

Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu središnjih tijela državne uprave (»Narodne novine«, br. 199/03., 30/04., 136/04., 22/05., 44/06. i 05/08.) određeno je da je za upravljanje vodama i vodno-gospodarskim sustavom nadležno Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (MRRŠVG), koje prema Zakonu o vodama obavlja upravni nadzor nad provedbom Zakona o vodama i propisa donesenih na temelju njega, kao i upravni nadzor nad Hrvatskim vodama. Zakonom o vodama osnivaju se Hrvatske vode kao pravna osoba, koja obavlja poslove upravljanja vodama. Provjera provedbe programa, odnosno dozvoljenog naloga dio je nadležnosti vodopravnih inspektora, koji provode nadzor nad primjenom odredaba Zakona o vodama i drugih propisa i provođenja mjera u području upravljanja vodama. Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva (»Narodne novine«, br. 107/95., 19/96., 88/98. i 150/05.) zbog onečišćenja voda plaća se naknada za zaštitu voda. Postojećim propisima uređuje se samo onečišćenje voda iz točkastih izvora, dok kontrola difuznih izvora trenutačno nije u nacionalnom zakonodavstvu zadovoljavajuće uređena, pa ne postoje mehanizmi provedbe plana smanjenja onečišćenja iz raspršenih izvora.

Na temelju izdanih vodopravnih dozvola za ispuštanje otpadnih voda obveznici dozvole su dužni provoditi analize otpadnih voda prije ispuštanja u prijemnik. U Hrvatskoj se provodi i sustavni monitoring površinskih i podzemnih voda, a ispitivanja provode ovlaštene laboratorije. U Hrvatskim vodama je u tijeku unapređenje informacijskog sustava voda čiji je sastavni dio baza podataka o monitoringu površinskih i otpadnih voda.

Zdravstvena ispravnost i kakvoća vode prvenstveno ovisi o njezinom prirodnom sastavu, a zatim o adekvatnoj zaštiti sadašnjih i budućih izvorišta vode za piće. Definiranje zona sanitarne zaštite izvorišta vode za piće, bitan je preduvjet zaštite voda od primarnog onečišćenja, bile one podzemne ili površinske. Aktivnosti vezane uz zaštitu izvorišta, vodozahvata i priljevnih područja su u nadležnosti Ministarstva regionalnog razvoja,

šumarstva i vodnoga gospodarstva (MRRŠVG). Kontrola kakvoće sirovih voda obavlja se na priljevnom i vodozaštitnom području na kontrolnim bušotinama (piezometri), koji moraju biti raspoređeni tako da se registrira moguće zagađenje prije zahvata vode iz zdenca koji je namijenjen za javnu vodoopskrbu te u samom zdencu prije prerade vode ili dezinfekcije. Ocjena kakvoće temelji se na Uredbi o klasifikaciji voda (»Narodne novine«, br. 77/98.) i Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (»Narodne novine«, br. 47/08.)

Inspeksijski nadzor nad subjektima koji posjeduju vodopravnu dozvolu odnosno dozvolbeni nalog dio je nadležnosti vodopravnih inspektora, koji provode nadzor nad primjenom odredaba Zakona o vodama i drugih propisa i provođenja mjera u području upravljanja vodama. Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva (»Narodne novine«, br. 107/95., 19/96., 88/98. i 150/05.) članak 13. zbog onečišćenja voda plaća se naknada za zaštitu voda.

(b) Kakvoća i zdravstvena zaštita voda za rekreaciju

Kakvoću i zdravstvenu zaštitu voda za rekreaciju, neovisno da li se radi o bazenima, termalnim kupkama, morskim ili slatkovodnim kupalištima, uređuju različiti zakonski propisi, koji ujedno utvrđuju i nadležnosti, a to su Zakon o vodama, Uredba o klasifikaciji voda (»Narodne novine«, br. 77/98.), Državni plan za zaštitu voda (»Narodne novine«, br. 8/99.), Uredba o standardima kakvoće mora na morskim plažama (»Narodne novine«, br. 33/96.), koja je podzakonski akt ranije važećeg Zakona o okolišu (»Narodne novine«, br. 82/94.) a ostavljena na snazi i novim Zakonom o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.), te Zakon o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br. 121/03., 44/05. – odluka USRH, 48/05. i 85/06.) kojim se uređuje područje zdravstvene ispravnosti rekreacijskih voda, te određuje nadležnost sanitarne inspekcije za utvrđivanje zdravstvene ispravnosti voda za kupanje, uključujući bazene za rekreaciju, što se do sada u nedostatku legislative uređivalo gradskim odlukama i preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Nekoliko je tijela nadležno za kakvoću i zdravstvenu ispravnost voda za kupanje: Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva koje je nadležno za kakvoću vode na morskim plažama, tijela jedinica lokalne samouprave koja su nadležna za odluke o području obale i mora koje se smatra uređenom morskom plažom (sukladno posebnim propisima), županije u vezi financiranja programa ispitivanja kakvoće mora na morskim plažama, a što, na temelju važeće Uredbe, provode županijski Zavodi za javno zdravstvo kroz ispitivanje i analizu uzoraka morske vode te Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi kao nadležno tijelo za provođenje propisa o uvjetima koje moraju ispunjavati vode za kupanje, pri čemu nadzor provodi sanitarna inspekcija, a kontrolu provode laboratoriji ovlaštene od Ministarstva zdravstva.

Standardi morske vode na plažama za kupanje propisani su Uredbom o standardima kakvoće mora na morskim plažama (»Narodne novine«, br. 33/96.). Laboratorijsku kontrolu provode ovlaštene laboratoriji zavoda za javno zdravstvo, a upravni postupak provodi inspekcija zaštite okoliša. Podaci monitoringa mora na morskim plažama, koji obavljaju laboratoriji Zavoda za javno zdravstvo, locirani duž morske obale, centralno se prikupljaju u Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva i objavljuju, odnosno javno su dostupni na web-stranicama Ministarstva i Agencije za zaštitu okoliša. Pojedini županijski centri također objavljuju te podatke, a isti se prenose i kroz turističko promidžbene materijale.

Sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti i Zakonu o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (nacrt Pravilnika o uvjetima kojima moraju udovoljavati vode za kupanje) nadzor nad provođenjem propisa provodi sanitarna inspekcija. Sanitarni inspektor će u slučaju nesukladnosti s odredbama Pravilnika privremeno zabraniti uporabu vode za kupanje ukoliko ona predstavlja rizik za zdravlje kupaca ili nisu ispunjeni uvjeti za osiguranje higijenskih uvjeta. Sukladnost će se provjeravati pregledom tehničkih i higijenskih uvjeta, provjerom zapisa odgovorne osobe o praćenju tehničkih uvjeta i provjerama zdravstvene ispravnosti, te uzorkovanjem i analizom vode.

Izmijenjena Direktiva Vijeća 2006/7/EC od 15. veljače 2006. o upravljanju vodama za kupanje (kojom se zamjenjuje direktiva 76/160/EEZ od 8. prosinca 1975.), nije prenesena u hrvatsko zakonodavstvo. Direktiva se odnosi na utvrđivanje voda za kupanje, utvrđivanje normi kvalitete vode za kupanje, standardima kakvoće mora na morskim plažama, utvrđivanje mjera koje se moraju poduzeti za osiguranje kvalitete vode za kupanje prema standardima Direktive, uključujući uspostavljanje protokola za uzorkovanje i analizu, sustav monitoringa i izvještavanja. Direktiva je fokusirana na zaštitu zdravlja kupaca, te uspostavlja standardizirane obrasce informiranja o kvaliteti voda za kupanje dostupne građanima Europe. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva (MRRŠVG) je nadležno za prijenos odredaba direktive u nacionalno zakonodavstvo i provedbu direktive, s time da je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi nadležno tijelo za zaštitu zdravlja ljudi i provođenje propisa o uvjetima koje moraju ispunjavati vode za kupanje.

5.3.2 Zaštita zdravlja od štetnih učinaka kemikalija u zraku

Zakon o zaštiti zraka («Narodne novine», br. 178/04. i 110/07., v. čl. 238. Zakona o zaštiti okoliša) je krovni Zakon kojim se uređuje upravljanje kakvoćom zraka sukladno okvirnoj Direktivi 96/62/EZ, a provedbenim propisima, koji će se donijeti na temelju ovoga Zakona, prenijet će se i ostale relevantne direktive. Tim se Zakonom uređuje i zaštita ljudskog zdravlja od mogućih štetnih učinaka kemikalija u zraku.

Zakon o zaštiti zraka uređuje: temeljne ciljeve zaštite zraka, značenje pojmova u smislu Zakona, utvrđuje se institucionalna nadležnost za provedbu Zakona, planske dokumente i sudjelovanje javnosti u njihovoj izradi; način praćenja i utvrđivanja kakvoće zraka na državnoj i lokalnoj razini, razvrstavanje područja s obzirom na ocijenjenu kategoriju kakvoće zraka, evidentiranje i praćenje emisija iz stacionarnih izvora, obavljanje stručnih poslova praćenja kakvoće zraka i emisija u zrak, mjere za sprječavanje i smanjivanje onečišćivanja zraka, ekonomske instrumente, nadzor, prekršaje i novčane kazne te prijelazne i završne odredbe.

Zakonom o zaštiti zraka određene su nadležnosti tijela državne uprave i drugih organizacija za provedbu odredbi Zakona unutar svoje i ovim Zakonom određene nadležnosti. Nadležno središnje tijelo državne uprave za provedbu Zakona je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Upravne i stručne poslove zaštite i poboljšanja kakvoće zraka te provedbu mjera zaštite i poboljšanja kakvoće zraka provode i osiguravaju i druga središnja tijela državne uprave, uredi državne uprave u županijama, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nadležne za obavljanje poslova zaštite okoliša te druge pravne osobe koje imaju javne ovlasti.

Građani, ili kao pojedinci ili organizirani radi zaštite zraka u strukovne udruge i udruge za zaštitu zraka, pridonose ostvarivanju ciljeva zaštite i poboljšanja kakvoće zraka i provedbu učinkovite zaštite i poboljšanja kakvoće zraka.

Prema Zakonu o zaštiti zraka inspekcijski nadzor nad provedbom ovog Zakona i propisa donesenih na temelju njega te pojedinih akata, uvjeta i načina rada nadziranih pravnih i fizičkih osoba obavlja inspektor zaštite okoliša. Inspekcijski nadzor koji se odnosi na provedbu ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega kojima se propisuju granične vrijednosti u vezi sa sastavom proizvoda i/ili drugih značajki kakvoće proizvoda provodi gospodarski inspektor Državnog inspektorata na način propisan posebnim zakonom. Zakonom o zaštiti zraka propisane su novčane kazne kojima će se kazniti pravna i fizička osoba za kršenje odredbi Zakona i propisa donesenih na temelju njega.

Prema Zakonu o zaštiti zraka informacijski sustav o kakvoći zraka za potrebe Ministarstva vodi Agencija za zaštitu okoliša (AZO). Informacijski sustav o kakvoći zraka sadrži, između ostalog, podatke o kakvoći zraka iz državne i lokalnih mreža, podatke o emisijama onečišćujućih tvari i izvorima onečišćavanja, podatke o kakvoći proizvoda, podatke o prekoračenju kritičnih razina i mjere zaštite ljudi i okoliša u takvim prilikama i druge podatke važne za kakvoću zraka. Podatke o kakvoći zraka iz informacijskog sustava o kakvoći zraka Agencija za zaštitu okoliša razmjenjuje s međunarodnim tijelima sukladno obvezama iz međunarodnih ugovora i drugim međunarodnim obvezama. Praćenje kakvoće zraka i praćenje emisija u zrak obavljaju pravne osobe registrirane za ovu djelatnost, a dokazale su svoju tehničku osposobljenost od strane Hrvatske akreditacijske agencije (HAA).

Kakvoća zraka prati se, sukladno Zakonu, na dvije razine: državnoj i lokalnoj. Na državnoj razini uspostavlja se državna mreža za praćenje kakvoće zraka te se prate parametri koji su relevantni za prekomjerna onečišćenja u urbanim sredinama i industrijskim područjima, praćenje kakvoće zraka u zaštićenim područjima te za problem regionalnog i daljinskog prijenosa onečišćenja, a mogu u značajnoj mjeri imati štetne utjecaje na zdravlje ljudi i općenito ekosustav.

Na lokalnoj razini jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave skrbe o kakvoći zraka na svom području i uspostavljaju lokalne mreže za praćenje kakvoće zraka odnosno praćenje polutanata čije su koncentracije više od propisanih graničnih vrijednosti te na temelju dobivenih podataka o onečišćenosti zraka donose i provode programe za unaprjeđenje kakvoće zraka, odnosno u vrlo onečišćenim područjima provode sanacijske programe u cilju smanjivanja onečišćenosti zraka.

Na temelju praćenja kakvoće zraka ocjenjuje se razina onečišćenosti zraka. Ocjenjivanje onečišćenosti zraka obvezno je na cijelom teritoriju države. Ocjenjivanje onečišćenosti zraka na teritoriju Države osigurava Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Prema razinama onečišćenosti, s obzirom na propisane granične i tolerantne vrijednosti, utvrđuju se tri kategorije kakvoće zraka. Kategorije kakvoće zraka utvrđuju se jedanput godišnje za proteklu kalendarsku godinu. Na temelju utvrđenih kategorija kakvoće zraka teritorij Države razgraničit će se na zone i aglomeracije.

Praćenje kakvoće zraka s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi u urbanim i industrijskim područjima je uspostavljeno 2005. godine izgradnjom 8 postaja: u Zagrebu tri postaje, u Rijeci dvije te po jedna u Sisku, Kutini i Osijeku u okviru državne mreže. Svi podaci o koncentracijama onečišćujućih tvari koje se mjere na postajama dostupne su javnosti putem

displeja na postaji te na web-stranici Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Kontrola specifičnog onečišćenja zraka, provodi se na temelju Zakona o zaštiti zraka i provedbenim propisima koji su usuglašeni s odgovarajućim direktivama, kao što je kontrola onečišćenja zraka sa sumporovim dioksidom, dušikovim dioksidom i dušikovim oksidima, lebdećim česticama i olovom, benzenom i ugljičnim monoksidom u okolnom zraku, ozonom u okolnom zraku, arsenom, kadmijem, živom, niklom i policikličnim aromatskim ugljikovodicima u okolnom zraku, emisijom hlapivih organskih spojeva (HOS) koje proizlaze iz upotrebe organskih otapala u nekim bojama i lakovima i proizvodima za lakiranje vozila.

5.3.3 Zaštita zdravlja od kemikalija iz opasnog otpada

Zakonom o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) određeno je da se zaštita od utjecaja opterećenja na okoliš, u što spada i otpad, uređuje posebnim propisima. Otpad kao opterećenje okoliša uređen je Zakonom o otpadu (»Narodne novine«, br. 178/04., 153/05., 111/06. i 110/07., v. čl. 238. Zakona o zaštiti okoliša). Pitanja vezana uz posebne aspekte djelovanja opasnog otpada uređena su provedbenim propisima Zakona o otpadu, kojima je obavljen i prijenos pojedinih direktiva vezanih za otpad – kao na primjer: Uredba o nadzoru prekograničnog prometa otpadom (»Narodne novine«, br. 69/06., 17/07.), Pravilnik o gospodarenju otpadnim uljima (»Narodne novine«, br. 124/06.), Pravilnik o gospodarenju otpadnim baterijama i akumulatorima (»Narodne novine«, br. 133/06.), Pravilnik o gospodarenju otpadnim vozilima (»Narodne novine«, br. 136/06.), Pravilnik o načinu i postupcima gospodarenja otpadom koji sadrži azbest (»Narodne novine«, br. 42/07.), Pravilnik o gospodarenju otpadnim električnim i elektroničkim uređajima i opremom (»Narodne novine«, br. 74/07.), Pravilnik o gospodarenju medicinskim otpadom (»Narodne novine«, br. 72/07.), Pravilnik o načinima i uvjetima termičke obrade otpada (»Narodne novine«, br. 45/07.), Pravilnik o načinima i uvjetima odlaganja otpada, kategorijama i uvjetima rada za odlagališta otpada (»Narodne novine«, br. 117/07.) i dr.

Lista opasnog otpada (Prilog I Kategorije i/ili osnovne generičke vrste opasnog otpada definirane na osnovi njihovih svojstava i/ili aktivnosti u kojima nastaju; Prilog II Lista opasnog otpada i svojstva otpada koja ga čine opasnim) i Katalog opasnog otpada u potpunosti su preneseni u zakonodavstvo Republike Hrvatske u Uredbi o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada (»Narodne novine«, br. 50/05.).

Nadležno tijelo za provođenje propisa i koordinaciju u gospodarenju opasnim otpadom je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Republika Hrvatska je prvi korak za izradu Provedbenog plana gospodarenja opasnim otpadom, napravila donošenjem Strategije gospodarenja otpadom, koja je kao strateški dokument polazna osnova za daljnju dogradnju sustava gospodarenja otpadom. Provedbeni plan gospodarenja opasnim otpadom u osnovnim smjernicama definiran je u okviru Plana gospodarenja otpadom za RH u razdoblju 2007. – 2015. Usklađivanje već izrađenih provedbenih planova gospodarenja opasnim otpadom kao i izrada preostalih provedbenih planova gospodarenja otpadom planira se provesti u razdoblju do stupanja RH u punopravno članstvo EU.

Također, i veći proizvođači otpada, posebno opasnog otpada, započeli su s izradom vlastitih Provedbenih planova gospodarenja otpadom, na temelju Zakona o otpadu koji je propisao sadržaj i obvezu dostave tih planova u nadležna tijela ureda državne uprave na području na

kojem je sjedište proizvođača otpada, kao i u Agenciju za zaštitu okoliša. Usklađivanje tih planova gospodarenja otpadom također se predviđa provesti u razdoblju do stupanja RH u punopravno članstvo EU.

Vođenje očevidnika, identifikacija opasnog otpada, kao i označavanje opasnog otpada detaljno su propisani Zakonom o otpadu i Pravilnikom o gospodarenju otpadom (»Narodne novine«, br. 23/07. i 111/07.). Tim je propisima jasno definirana zabrana miješanja opasnog otpada s neopasnim i komunalnim otpadom te obveza izdvajanja opasnog otpada prilikom skupljanja komunalnog otpada. Također je Zakonom propisan i način gospodarenja otpadom s ciljem izbjegavanja i smanjivanja količine otpada i opasnih svojstava otpada.

Zakonom o otpadu definirane su obveze vođenja dokumentacije, očevidnika o gospodarenju s otpadom svih koji proizvode i/ili gospodare s otpadom, opasnim otpadom kao i dostava dokumentacije nadležnom tijelu. Svaka pošiljka opasnog otpada koju proizvođač otpada šalje na zbrinjavanje izvan svog kruga, mora biti popraćena obrascem Pratećeg lista, kako za neopasni tako i za opasni otpad. U slučaju prekograničnog prometa otpadom ispunjavaju se obrasci, dokumentacija propisana Baselskom konvencijom o kontroli prekograničnog prometa opasnog otpada i njegovom odlaganju (»Narodne novine«, br. 4/94.) koju je Republika Hrvatska ratificirala 1994.g.

Označavanje opasnog otpada propisano je Zakonom o otpadu, Pravilnikom o gospodarenju otpadom i Uredbom o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada.

Inspekcijski nadzor obavljaju inspektori zaštite okoliša Uprave za inspekcijske poslove MZOPUG. Inspektori zaštite okoliša obavljaju inspekciju zaštite okoliša u Ministarstvu i u područnim jedinicama Ministarstva u sjedištima i izvan sjedišta županija, odnosno u sjedištu Grada Zagreba te je time uspostavljena mreža sustava inspekcijskog nadzora.

Zakonom o otpadu propisna je obveza izvješćivanja i čuvanja podataka o otpadu. Vlada Republike Hrvatske osnovala je Agenciju za zaštitu okoliša u lipnju 2002. godine, Uredbom o osnivanju agencije za zaštitu okoliša (»Narodne novine«, br. 75/02.), Zakonom o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) uređena je djelatnost Agencije kao centralne ustanove za prikupljanje i objedinjavanje podataka o okolišu na razini države, obrađivanje podataka, vođenje baza podataka o okolišu, praćenje stanja okoliša i izvješćivanje o okolišu, te razmjenu informacija s zemljama članicama EU. Planirane aktivnosti na tom području su daljnje jačanje kapaciteta Agencije za uspostavu što učinkovitijeg sustava prikupljanja podataka o postupanju s opasnim otpadom.

Sustav gospodarenja opasnim otpadom u Republici Hrvatskoj financira se po načelu »onečišćivač plaća« i prema Zakonu o otpadu, proizvođači su dužni snositi troškove zbrinjavanja svojih proizvoda stavljenih na tržište kad oni postanu otpad.

Otpadna ulja, otpadna vozila, otpadne baterije i akumulatori kao posebne kategorije opasnog otpada financiraju se sistemom propisanih naknada, koje proizvođači uplaćuju u Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti, koji financira sustav gospodarenja tim vrstama otpada putem ovlaštenih koncesionara za gospodarenje otpadom. Gospodarenje otpadom ambalažom od opasnih tvari također će biti uređeno po principu onečišćivač plaća putem ovlaštenih koncesionara za gospodarenje otpadom.

5.3.4 Informacijski sustav, praćenje i izvještavanje

Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) utvrđuje nadležnost i zadatke Agencije za zaštitu okoliša (AZO), kao središnjeg informacijskog tijela Države za koordinaciju izvješćivanja i izvješćivanje Europske komisije o provedbi pojedinih propisa zaštite okoliša, te za koordinaciju izvješćivanja. Podaci potrebni za izvješća o pojedinim područjima prema zahtjevima direktiva prikupljat će se i obrađivati u okviru institucija nadležnih za praćenje odgovarajućeg područja, odnosno nadležnih za provedbu direktive na koju se izvješćivanje odnosi. Prijenos Direktive 91/692/EEZ u nacionalno zakonodavstvo ostvaren je dijelom donošenjem Zakona o zaštiti okoliša, a u potpunosti će se ostvariti donošenjem provedbenih propisa prema tom Zakonu tijekom 2008. godine.

Pojedinim dijelovima nacionalne legislative (npr. za područje zraka, voda) jasno su definirane obveze praćenja stanja u tim područjima, kao i obveza izvješćivanja o stanju, dok su za neka područja, npr. tla i kopnenog okoliša, propisi kojima će se osigurati potrebno praćenje stanja tek u izradi.

Na primjer praćenje kakvoće zraka osigurano je Zakonom o zaštiti zraka (»Narodne novine«, br. 178/04.), Pravilnikom o praćenju kakvoće zraka (»Narodne novine«, br. 155/05.), Pravilnikom o praćenju emisija onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora (»Narodne novine«, br. 01/06.), odgovarajućim uredbama koje određuju količine onečišćujućih tvari, Pravilnikom o registru onečišćavanja okoliša (»Narodne novine«, br. 35/08.), Uredbom o kakvoći tekućih naftnih goriva (»Narodne novine«, br. 53/06/EZ) itd.

Praćenje stanja voda se temelji na Zakonu o vodama (»Narodne novine«, br. 107/95., 150/05.) i njegovim podzakonskim aktima, te naprijed spomenutom Pravilniku o Katastru emisija u okoliš.

Prikupljanje podataka o otpadu uređeno je Zakonom o otpadu i podzakonskim propisom toga Zakona (Pravilnik o vrstama otpada, »Narodne novine«, br. 50/05.) te Pravilnikom o katastru emisija u okoliš dok je monitoring na odlagalištima propisan Pravilnikom o uvjetima za postupanje s otpadom (»Narodne novine«, br. 123/97., 112/01.).

Kakvoća priobalnog mora prati se na plažama prema Uredbi o standardima kakvoće mora na morskim plažama (»Narodne novine«, br. 33/96.). Zaštita morske obale i mora od onečišćenja s plovnih objekata, plutajućih i od obalnih objekata provodi se u skladu s Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama (»Narodne novine«, br. 158/03.). Praćenje kakvoće voda na jadranskom slivnom području se obavlja u skladu s Konvencijom o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja, odnosno Protokolom o zaštiti Sredozemnog mora od onečišćenja s kopna te MED POL monitoring aktivnostima.

Republika Hrvatska surađuje s EEA od 2003./2004. godine kroz CARDS projekte te je uključena u sve radne grupe EEA za pojedina područja okoliša. RH od 2004. godine dostavlja podatke u okviru EIONET mreže. RH planira zatražiti redovito članstvo u EEA u 2009. godini.

Uredbom o informacijskom sustavu zaštite okoliša (»Narodne novine« broj 68/08) definirana su tijela nadležna za praćenje i prikupljanje podatka o pojedinom segmentu okoliša. Tom Uredbom definirana je potreba uspostave jedinstvenog Informacijskog sustava zaštite okoliša (ISZO) na razini RH na kojem će se objedinjavati podaci o svim segmentima okoliša,

uključujući i podatke praćenja stanja okoliša. Informacijski sustav definiran je kao kooperativni informacijski sustav, sastavljen od većega broja dislociranih, neovisno izrađenih, usklađenih i međusobno povezanih sustava tematskih područja i/ili potpodručja.

Uredbom o osnivanju Agencije za zaštitu okoliša (»Narodne novine« broj 75/02) definirana je obveza Agencije na uspostavi, koordinaciji i razvitku jedinstvenog ISZO RH. Agencija u okviru svojih ovlasti radi na identificiranju, povezivanju i usuglašavanju postojećih baza podataka o okolišu, te na uspostavi i razradi novih – npr. vezano uz tlo.

Nadležna tijela i obveze praćenja i dostave podataka po pojedinom području, vezano uz zahtjeve direktiva propisne su novim Zakonom o zaštiti okoliša i bit će pobliže propisane podzakonskim propisima toga Zakona.

Zakon o zaštiti okoliša uređuje pravni temelj za praćenje stanja okoliša. Posebnim propisima za pojedino područje osigurano je praćenje stanja okoliša u tom području, kao i izvješćivanje u određenim vremenskim razdobljima. Za određena područja (voda, zrak, voda za kupanje) praćenje stanja u Republici Hrvatskoj vrši se već godinama, dok su sustavi praćenja i prikupljanja podataka za neka područja, npr. tlo tek u razvoju. Posljedično su postojeće baze podataka o stanju raznih područja okoliša na različitoj razini razvitka. Većina postojećih podataka u okviru postojećih baza pohranjena je elektronski, ali povijesni podaci znaju biti u obliku papirnatih zapisa.

U različitim resorima i institucijama postoje različiti informacijski sustavi od važnosti za uspostavu budućeg informacijskog sustava kemijske sigurnosti, no do sada nije uspostavljena odgovarajuća suradnja među tim sustavima i institucijama. Uspostavom Agencije za zaštitu okoliša (AZO), kao krovne institucije za razvitak Informacijskog sustava zaštite okoliša (ISZO), stvoreni su i preduvjeti za sustavni razvitak informacijskog sustava kemijske sigurnosti vezano uz postojeće zakonske okvire i nadležnosti.

Krovna institucija za razvitak informacijskog sustava u zdravstvu je Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ), a funkcije i nadležnosti su utvrđene Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o službenoj statistici.. Zaštita od štetnih učinaka kemikalija na okoliš i zdravlje je osnovni sadržaj u oba spomenuta sustava, no zdravstvena ekologija kao prirodna poveznica između ta dva sustava nije odgovarajuće riješena u postojećim propisima. Hrvatski zavod za toksikologiju, kao i neke druge institucije u resoru zdravstva, kao na pr. Centar za trovanja, također razvija u sklopu svojih nadležnosti informacijski sustav od važnosti za kemijsku sigurnost.

Jednako tako i u drugim područjima zakonima i podzakonskim aktima se određuje obveza prikupljanja podataka i praćenja. Međutim, kako te obveze nisu uređene upravnim postupkom, a za takvu aktivnost ne postoje ni ljudski ni materijalni preduvjeti, sustav sistematskog prikupljanja i obrade podataka, posebice u području kemijske sigurnosti još nije uspostavljen u Hrvatskoj.

Registar institucija koje su nadležne za praćenje pojedinog segmenta okoliša definiran je u okviru Uredbe o informacijskom sustavu zaštite okoliša. Agencija za zaštitu okoliša u okviru razvijanja ISZO-a preuzima podatke ili se povezuje na informacijske sustave institucija/organizacija koje sudjeluju u provedbi praćenja stanja okoliša.

Za provođenje istoga bitno je imati ažurne podatke o nadležnosti suradničkih institucija, s popisom podataka koji se prate, i metodologija kojima se praćenje provodi. Potrebno je izgraditi u Hrvatskoj informacijski sustav i kontrolu kvalitete, što je preduvjet za sigurno upravljanje kemikalijama.

Prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.), pri uspostavi i vođenju ISZO-a moraju se slijediti sljedeći principi:

1) Informacijski sustav zaštite okoliša vodi se kao distributivni informacijski sustav sastavljen od većeg broja dislociranih, neovisno izrađenih, usklađenih međusobno povezanih informacijskih sustava tematskih područja i/ili potpodručja;

2) Referentni centri čine dio distributivnog informacijskog sustava;

3) Strukturu, sadržaj, oblik i način rada, način vođenja i održavanja informacijskog sustava zaštite okoliša, metodologije koje se koriste, obveze, način dostavljanja Agenciji podataka i informacija o okolišu te odgovarajućih izvješća, način upravljanja podacima i informacijama pobliže je uređeno Uredbom o informacijskom sustavu zaštite okoliša (»Narodne novine«, br. 68/08.).

STRATEŠKI CILJEVI

Osigurati temelje za postizanje visoke razine zaštite zdravlja ljudi od mogućih štetnih učinaka kemikalija u sastavnicama okoliša, posebice u pogledu onečišćenja voda, zraka, i tla, te putem emisija i odgovarajućim zbrinjavanjem opasnog otpada, te ostvariti integriran, usklađen i učinkovit sustav zaštite okoliša koji je u potpunosti usklađen sa zakonodavstvom i praksom Europske unije.

MJERE

- Potrebno je izraditi Nacionalni akcijski plan zaštite okoliša i zdravlja (NEHAP), u skladu s programom Europske unije (EHAPE), kao međuresorskim programom za usklađeno i ravnomjerno unapređenje i razvitak svih komponenti učinkovite zaštite okoliša i zdravlja, što uključuje i zaštitu od štetnih učinaka kemikalija.

- Potrebno je što prije zakonski urediti pitanje integriranog među-resorskog pristupa u zaštiti zdravlja ljudi i okoliša kroz uspostavu instrumenata za međuresorsko planiranje, koordinaciju i upravljanje u cilju učinkovite zaštite od štetnih učinaka kemikalija, te shodno uskladiti propise iz pojedinih područja.

- Potrebno je izraditi sve provedbene propise predviđene novim zakonima te kroz međuresorsku suradnju postići objedinjeno djelovanje upravnih, inspekcijskih i stručnih službi u ostvarenju učinkovite i racionalne zaštite od štetnih učinaka kemikalija, a koja zaštita se temelji na Europskim propisima i standardima.

- Kako zdravstvena ispravnost i kakvoća *vode za piće* na slavini prvenstveno ovisi o njezinom prirodnom sastavu, a zatim i o adekvatnoj zaštiti zona izvorišta, te prostornog planiranja u vezi s zaštitom priljevnih područja i vodozahvata, potrebno je ojačati međuresorsku suradnju u usklađenoj provedbi mnogih mjera u sustavu, kao bitan preduvjet učinkovite zaštite voda od štetnih učinaka kemikalija.

- Potrebno je što žurnije jedinstvenim zakonskim propisom urediti područje kakvoće i zdravstvene zaštite *voda za rekreaciju*, neovisno da li se radi o bazenima, termalnim kupkama, morskim ili slatkovodnim kupalištima, u skladu s Direktivom 2006/7/EC o upravljanju vodama za kupanje (kojom se zamjenjuje direktiva 76/160/EEZ), a koja nije prenesena u hrvatsko zakonodavstvo; Direktiva se odnosi na utvrđivanje voda za kupanje, utvrđivanje normi kvalitete vode za kupanje, standardima kakvoće mora na morskim plažama, utvrđivanje mjera koje se moraju poduzeti za osiguranje kvalitete vode za kupanje prema standardima Direktive, uključujući uspostavljanje protokola za uzorkovanje i analizu, sustav monitoringa i izvještavanja, a sve to s ciljem zaštite zdravlja kupaca, te uspostave standardiziranog obrasca informiranja o kvaliteti voda za kupanje dostupne građanima Europe.

- U pripremi novih propisa treba posebno obratiti pažnju sustavu ovlašćivanja i obrazovanja odgovornih osoba, od državne uprave (centralne i lokalne) uključene u upravne postupke, preko različitih inspekcija do odgovornih osoba u vodoopskrbnom sustavu, odnosno održavanju kupališta. Potrebno je za tu svrhu pripremiti odgovarajuće udžbenike i smjernice za izobrazbu koji bi regulirali hrvatski sustav izobrazbe, a u uskoj međuresorskoj suradnji.

- Kako za provođenje unutarnjeg nadzora nad vodom za kupanje nije utvrđen stupanj obrazovanja za odgovorne osobe, potrebno je uvesti takve obveze u ovlašćivanju vezano uz znanja o higijeni i tehnološkim procesima kod voda za kupanje, posebice zbog opasnosti od trovanja kod dezinfekcije vode i rukovanja s opasnim kemikalijama.

- U praćenju *kakvoće zraka* i ocjeni razine onečišćenosti zraka, potrebno je pratiti i kakvoću zraka u vezi zaštite zdravlja ljudi u urbanim i industrijskim područjima, s posebnim naglaskom na praćenje zdravstvenog stanja populacije. U uspostavi sustava praćenja utjecaja onečišćenja zraka na zdravlje, te izvještavanja, potrebno je slijediti preporuke Europske komisije o informacijskom sustavu za okoliš i zdravlje (Environmental health information system – EHIS).

- Prema razinama onečišćenosti, s obzirom na propisane granične i tolerantne vrijednosti, te zdravstvenog stanja populacije, potrebno je utvrditi i prioritete za provođenje mjera zaštite okoliša, posebice u pitanjima vezanim uz velike industrijske onečišćivače.

- Potrebno je na temelju donesene Strategije gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (»Narodne novine«, br. 130/05.), koja utvrđuje postojeće stanje i buduće ciljeve, mjere i smjernice za *gospodarenje opasnim otpadom*, uspostaviti program kao temelj za izgradnju sustava gospodarenja otpadom prema odredbama Direktive o opasnom otpadu, s posebnim naglaskom na zaštitu od opasnih kemikalija.

- Potrebno je pri označavanju opasnog otpada, posebice opasnih kemikalija voditi računa o novom sustavu označavanja kroz provedbu REACH Uredbe, koja ima za cilj globalnu harmonizaciju klasifikacije i označavanja, kao instrument za praćenje prometa opasnih kemikalija »od kolijevke do groba«.

- Potrebno je programu praćenja opasnog otpada, posebice opasnih kemikalija, povezati razne registre kroz suradnju u uspostavi ISZO sustava a u sklopu nadležnosti Agencije za zaštitu okoliša daljnje jačanje kapaciteta za uspostavu što učinkovitijeg sustava prikupljanja podataka o postupanju s opasnim otpadom.

- Kako je Zakonom o zaštiti okoliša (uključujući i provedbene propise prema tom Zakonu) utvrđena potreba uspostave i daljnje izgradnje jedinstvenog Informacijskog sustava zaštite okoliša (ISZO) na razini RH, a u sklopu Agencije za zaštitu okoliša, na kojem će se objedinjavati podaci o svim segmentima okoliša, uključujući i podatke praćenja stanja okoliša i zaštite od štetnih učinaka kemikalija, potrebno je taj sustav uzeti kao temelj u razvitku informacijskog sustava u području kemijske sigurnosti.
- Kako je Informacijski sustav definiran kao kooperativni informacijski sustav, sastavljen od većega broja dislociranih, neovisno izrađenih, usklađenih i međusobno povezanih sustava, potrebno je u taj program uključiti i sustave u sklopu zdravstva, a bitne za informacijski sustav kemijske sigurnosti.
- Za ostvarivanje navedenih strateških ciljeva potrebno je stvoriti zakonsku podlogu za odgovarajući upravni administrativni postupak slijedom kojega će se razvijati informacijski sustavu području kemijske sigurnosti.

5.4 Prevencija, pripravnost i odgovor na nesreće s kemikalijama

Imajući u vidu da se nesreće sa kemikalijama događaju bez obzira na sve preventivne mjere, Internacionalni program kemijske sigurnosti (IPCS) preporučuje da svaka država treba u okviru svog sustava kemijske sigurnosti uspostaviti i sustav pripravnosti, intervencija i uklanjanja posljedica nesreća s kemikalijama. Uz brigu o zaštiti stanovništva u slučaju nesreća s kemikalijama svaka država treba razviti i dobar sustav zdravstvene skrbi u pojedinačnim slučajevima trovanja, kao na primjer kroz program centara za kontrolu trovanja i kliničke toksikologije.

Nakon 11. rujna 2002. godine, sve države svijeta, a posebice članice Europske unije su evaluirale svoje nacionalne programe prevencije, pripravnosti i interventne sposobnosti u slučaju terorističkih napada s kemikalijama. Rezultat je pokazao, kako za velike nesreće, tako i za terorističke napade, da sustav prevencije i intervencije u velikoj većini država nije na odgovarajućem nivou.

Suočena sa značajnim brojem velikih nesreća s ljudskim žrtvama, te međugraničnim posljedicama, kao i opasnosti od mogućih terorističkih napada, Europska unija je poduzela čitav niz mjera koje su rezultirale s nekoliko bitnih direktiva i odluka, kojima je s jedne strane jača sustav civilne zaštite, a s druge uspostavljena kontrola opasnosti od velikih industrijskih nesreća:

- 1999/847/EZ, Odluka Vijeća od 9. prosinca 1999. kojom se uvodi akcijski program Zajednice u području civilne zaštite, te Odluka vijeća od 20 prosinca 2004. godine kojom se nadopunjuje odluka 1999/847 EZ i uspostavlja Akcijski program Europske zajednice u području civilne zaštite (2005/12/EZ)
- 2001/792/EZ, Euroatom: Odluka Vijeća od 23. listopada 2001. kojom se uspostavlja mehanizam Zajednice za jednostavniju i bolju suradnju u intervencijama pomoći civilne zaštite
- 2850/2000/EZ, Odluka Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2000. kojom se uspostavlja okvir Zajednice za suradnju u području slučajnih ili namjernih onečišćenja mora

- 2004/277/EZ: Odluka Europske komisije kojom se uspostavlja mehanizam Europske unije o provođenju ojačane suradnje u interventnoj pomoći civilne zaštite na temelju Odluke vijeća 2001/792/EZ

- Direktiva Vijeća 96/82/EZ od 9. prosinca 1996. o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne tvari, koja je izmijenjena i dopunjena Direktivom 2003/105/EZ od 16. prosinca 2003. (Direktiva Seveso II).

Međutim, spomenuti zakonski okvir pravne stečevine daje samo osnovne smjernice i prepušta državama članicama odluke o organizaciji sustava zaštite od nesreća, uključujući i one označene kao kemijske nesreće. Direktive vezane uz uspostavu zaštite od velikih industrijskih nesreća imaju nešto detaljnije odredbe u odnosu na direktive i propise Europske unije vezane uz civilnu sigurnost i zaštitu od nesreća.

Internacionalni program kemijske sigurnosti i Svjetska zdravstvena organizacija preporučuje da u izgradnji nacionalnih sustava svaka država treba posvetiti pažnju sljedećim ključnim komponentama sustava: (1) prevenciji, (2) pripravnosti, (3) intervenciji i (4) uklanjanju posljedica. Ta preporuka proizlazi iz iskustava da većina država stavlja težište samo na komponentu »sustava intervencije«, iako iskustvo pokazuje da se značajan napredak u smislu zaštite od ekonomskih i ljudskih žrtava ostvaruje kroz jačanje tri preostale komponente sustava.

Pri izradi prikaza i ocjene stanja te utvrđivanja strateških pravaca razvitka i mjera, pošlo se od činjenice da je to područje u kojem u prevenciji, pripravnosti i intervencijama u slučaju nesreća s kemikalijama, ravnopravno sudjeluje čitav niz državnih resora i službi kao što su: ministarstvo nadležno za zdravstvo, ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša, ministarstvo nadležno za poljoprivredu, ministarstvo nadležno za upravljanje vodama, ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, središnje tijelo državne uprave nadležno za zaštitu i spašavanje, središnje tijelo državne uprave nadležno za zaštitu od zračenja, Državni inspektorat i središnje tijelo državne uprave nadležno za nuklearnu sigurnost. Zbog toga je potrebno u ocjeni stanja i predlaganju mjera sagledati cijeli sustav prevencije, pripravnosti i intervencija u slučaju nesreća s kemikalijama, bez obzira što svaki od navedenih resora i službi djeluje u okviru posebnih zakona i provedbenih akata. Jer dovoljno je da samo jedna karika u tom kompleksnom lancu ne funkcionira, pa da posljedice nesreće budu katastrofalne.

Uz to, dodatni problem u ocjeni stanja i predlaganju mjera predstavlja činjenica što je stjecajem okolnosti Hrvatska u periodu velikih zakonskih promjena i restrukturiranja državne uprave i službi zbog usuglašavanja zakonodavstva i provedbe zakona s propisima i praksom Europske unije; tako se prepliću novi zakoni temeljeni na novim konceptima ustroja sa ostavljenim na snazi provedbenim propisima donesenim na temelju ranije važećih zakona, te pratećim ustrojem institucionalne infrastrukture i nadležnostima. To se posebice odnosi na nadležnosti pojedinih ministarstava i drugih tijela središnje uprave te tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave, stožera, inspekcija, interventnih jedinica, ekspertnih jedinica, tvrtki i udruga građana.

Zbog toga je odlučeno da se iz praktičnih razloga prikaže (a) još uvijek važeći ustroj sustava, (b) novi ustroj sustava zaštite i spašavanja, (c) novi ustroj zaštite od velikih industrijskih nesreća i (d) novi okvir zaštite kod prijevoza opasnih kemikalija te (e) sačini sveukupna ocjena stanja, na temelju čega će se preporučiti mjere kojima se mogu postići zacrtani

strateški ciljevi. Iako prijevoz opasnih kemikalija predstavlja samo jedan od mnogih gospodarskih sustava koji mogu imati nesreću s kemikalijama, tom sustavu je posvećena posebna pažnja jer iskustvo pokazuje da se značajan broj nesreća s kemikalijama događa upravo u prijevozu.

OCJENA STANJA

(a) Do sada važeći ustroj sustava prevencije, pripravnosti i intervencije kod nesreća s kemikalijama

Zakonski okvir – Brojni zakoni i podzakonski akti uređuju u Republici Hrvatskoj sustav prevencije, pripravnosti i odgovora (intervencije) na nesreće, što uključuje i nesreće s kemikalijama. Svaki od zakona, odnosno podzakonskih akata određuje nadležnosti, specifične odgovornosti, upravni i nadzorni postupak te praćenje i izvještavanje.

Nadležnosti – Pripravnost i intervencije kod nesreća su u nadležnosti brojnih ministarstava, odnosno njihovih službi: ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, ministarstva nadležnog za zdravstvo, ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša, ministarstva nadležnog za poljoprivredu, ministarstva nadležnog za upravljanje vodama, ministarstva nadležnog za sve vrste prijevoza opasnih tvari, Državne uprave za zaštitu i spašavanje, Državnog zavoda za zaštitu od zračenja i Državnog zavoda za nuklearnu sigurnost. Uz navedene institucije, vrlo važnu ulogu imaju i (i) stožeri, (ii) interventne, (iii) ekspertne jedinice i (iv) komunikacijske jedinice.

(i) Stožeri – Ključni elementi prevencije, pripravnosti i intervencija na moguće iznenadne događaje koji mogu ugroziti okoliš, izazvati opasnost za život i zdravlje ljudi se temelje na djelovanju eko-stožera – Državnom i županijskim eko-stožerima, te zakonskoj obvezi o izradi i provedbi Planova intervencija u zaštiti okoliša. Nadležni subjekti za provedbu plana intervencija u zaštiti okoliša su Državni eko-stožer, Županijski eko-stožer, Interventne jedinice, Ekspertne jedinice i Komunikacijske jedinice, te zapovjedništva i stožeri zaštite i spašavanja, odnosno civilne zaštite, na svim razinama organiziranja, od općinske do državne.

Ovlasti i dužnosti Državnog eko-stožera su:

- odlučivanje o primjeni Plana kad izvanredni događaj zahvati područje dviju ili više županija i prijeti mogućim prekograničnim učincima,
- procjena rizika, opasnosti i štete od nastalog izvanrednog događaja,
- usklađivanje mjera u provođenju ovog Plana,
- procjena i osiguranje potrebnih sredstava u slučaju žurnih intervencija,
- podnošenje izvješća o provođenju i primjeni Plana,
- donošenje odluke o završetku intervencije,
- izvješćivanje javnosti,

- davanje prijedloga tijelu državne uprave nadležnom za zaštitu prirode i tijelu nadležnom za zaštitu okoliša, za osiguranje potrebnih sredstava u državnom proračunu za redovito provođenje Plana,
- putem MVP ili Vlade Republike Hrvatske šalje i prima informacije te upućuje zahtjev za međunarodnu pomoć u slučaju nesreće s prekograničnim učincima.

Ovlasti i dužnosti županijskog eko-stožera su:

- donošenje odluka o primjeni Plana za područje županije, kada interventne jedinice ne mogu prema postojećim operativnim planovima zaštite okoliša riješiti nastali problem,
- procjena rizika, opasnosti i štete od nastalog izvanrednog događaja,
- usklađivanje mjera u provođenju ovog Plana,
- izvješćivanje javnosti,
- donošenje odluke o završetku intervencije,
- davanje prijedloga županijskom poglavarstvu za osiguranje financijskih sredstava u županijskom proračunu za redovno provođenje Plana za područje županije.

Uz navedene eko-stožere, na temelju zakonskih propisa ili drugih odluka pojedinih ministarstava, uspostavljeni su i drugi stožeri s funkcijom pripravnosti i intervencija u slučaju nesreća kao:

- Stožer za provedbu plana intervencija u slučaju iznenadnog onečišćenja mora; funkcionira nezavisno od ostalih stožera i nadzire poseban sustava.
- Stožer vodoprivrede nadležan je za nesreće u kojima dolazi do onečišćenja površinskih odnosno podzemnih voda ili postoji opasnosti da do toga dođe; nema županijske stožere i rješava sve slučajeve onečišćenja ili opasnosti od onečišćenja voda, pri čemu dolazi do preklapanja njegovih aktivnosti s aktivnostima eko-stožera ili drugim stožerima.
- Krizni stožer ministarstva nadležnog za zdravstvo sljednik je ratnog Glavnog stožera saniteta (GSS); nadležan je za organiziranje zdravstva u slučaju bilo koje nesreće u kojoj se pojavljuju ozlijeđeni ili postoji opasnost za ljudsko zdravlje i živote, a nije formalno povezan niti s jednim od stožera iz drugih ministarstava.

Stožer Civilne zaštite nadležan za sve nesreće u kojima dolaze u opasnost ljudsko zdravlje, okoliš ili imovina, a djeluje nezavisno od ostalih stožera; do srpnja 2007. kada je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i spašavanju postojala su zapovjedništva zaštite i spašavanja, kao tijela za koordinaciju i upravljanje snagama i sredstvima zaštite i spašavanja u slučaju katastrofa i većih nesreća te zapovjedništva civilne zaštite, koja su se ustrojavala za zapovijedanje snagama i sredstvima civilne zaštite; od donošenja navedenog propisa, zapovjedništva zaštite i spašavanja preimenuju se u stožere zaštite i spašavanja; što se tiče zapovjedništava civilne zaštite, do donošenja posebnog zakona, zadržava se postojeće nazivlje i ustroj.

(ii) *Interventne postrojbe su:* postrojbe Državne uprave za zaštitu i spašavanje, profesionalne i dobrovoljne vatrogasne postrojbe, specijalizirane jedinice, hitna medicinska pomoć, postrojbe tijela državne uprave, pravnih osoba i udruga građana koje se bave zaštitom i spašavanjem.

(iii) *Ekspertnu jedinicu sačinjavaju* pravne i fizičke osobe čija je stručna pomoć nužna za prepoznavanje opasnih tvari i prosudbu posljedica u slučaju izvanrednog događaja; ekspertna jedinica daje stručnu prosudbu mogućih posljedica izvanrednog događaja te prijedlog mjera zaštite, spašavanja i tehničke intervencije.

(iv) *Komunikacijske jedinice su:* Služba za sustav 112, što čini Državni centar 112 i 20 županijskih centara 112; Operativno dežurstvo tijela državne uprave nadležno za unutarnje poslove je OKC MUP-a – Operativno komunikacijski centar MUP-a, ustrojen u MUP-u u sjedištu i u policijskim upravama(20); komunikacijska jedinica obavlja poslove operativnog dežurstva, prijema i prijenosa informacija, pozivanje osoba, obavješćivanje i uzbunjivanje za potrebe eko-stožera. U DUZS je ustrojen i VOC – vatrogasni operativni centar; uz to postoji i u okviru Nacionalne središnjice za usklađivanje spašavanja (MRCC) i pod-središnjicama spašavanja (MRSC) broj 9155.

Nadzor – Nadzor u prevenciji, pripravnosti i kod nesreća s kemikalijama u nadležnosti je nekoliko inspekcija kao što su inspekcija zaštite okoliša, sanitarna inspekcija, vodopravna inspekcija, inspekcija zaštite i spašavanja, inspekcija zaštite na radu, inspekcije MUP-a, i druge po potrebi.

Upravni postupak (Planovi intervencija) – Na temelju Zakona o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) ostavljen je na snazi i do uspostave sustava po tome Zakonu provodi se Plan intervencija u zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 82/99., 86/99. i 12/01.) donesen prema Zakonu o Zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 82/94. i 128/99.), pri čemu se to odnosi na moguće iznenadne događaje koji mogu ugroziti okoliš, izazvati opasnost za život i zdravlje ljudi. Nadležno tijelo je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Planom intervencija u zaštiti okoliša utvrđuju se vrste rizika i opasnosti, postupak i mjere za ublažavanje i uklanjanje neposrednih posljedica štetnih za okoliš, sudionici provedbe pojedinih mjera, odgovornost i ovlaštenja u svezi s provedbom te način usuglašavanja s interventnim mjerama koje se provode na temelju drugih zakona. Operativni planovi sadrže procjenu rizika za ljudsko zdravlje i okoliš unutar i izvan područja objekta. Za izradu operativnih planova potrebno je izračunati krajnje točke dosega onečišćenja, kao i štete nastale unutar onečišćenoga područja. Na temelju izrađenih operativnih planova intervencija izrađuju se županijski planovi intervencija u zaštiti okoliša. Nadzor provedbe Plana intervencija u zaštiti okoliša provodi inspekcija zaštite okoliša.

Planom intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora u RH (»Narodne novine«, br. 8/97.), utvrđuju se mjere smanjenja šteta u okolišu kod iznenadnog onečišćenja većih razmjera mora, subjekti koji su dužni provoditi mjere i njihova ovlaštenja te način provođenja mjera.

(b) Novi ustroj sustava zaštite i spašavanja

Zakonski okvir – Tijekom 2007. godine doneseni, odnosno izmijenjeni i dopunjeni su sljedeći zakoni od važnosti za uspostavu sustava, kao što su:

- Zakon o zaštiti i spašavanju (»Narodne novine«, br. 174/04. i 79/07.) kao općem zakonu sustava zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj, kojim se uređuje i prevencije, pripravnosti i odgovor na nesreće s kemikalijama.

- Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) kojim se, uz odredbe o sprječavanju velikih nesreća koje uključuju opasne tvari, uređuju i ostali zahtjevi glede sprječavanja i intervencija kod nesreća s kemikalijama, posebice u pogledu uloga i funkcija inspekcije zaštite okoliša te provedbe Plana intervencija u zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 82/99. i 12/01.), nadležnih subjekata za provedbu Plana intervencija u zaštiti okoliša kao Državni ekostožer i Županijski ekostožer.

- Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br. 121/03., 44/05. – Odluka USRH, 48/05. i 85/06.) također uređuje pitanja vezana uz ulogu sanitarne inspekcije, specijaliziranih jedinica kao Hrvatskog zavoda za toksikologiju i sustava zdravstvene skrbi, od hitne medicinske pomoći do bolničke skrbi.

- Zakon o prijevozu opasnih tvari (»Narodne novine«, br. 79/07.) utvrđuje i zaštitu od opasnih kemikalija u prijevozu u pojedinim granama prometa, te postupke u slučaju nesreća.

Uz navedene postoje i brojni drugi zakoni i podzakonski akti koji uređuju specifične aspekte prevencije, pripravnosti i intervencije u slučaju nesreća, kao na primjer oni koji su vezani uz oružane snage, nuklearne i radioaktivne tvari, eksplozive i sl.

Nadležnosti – Na temelju Zakona o zaštiti i spašavanju (»Narodne novine«, br. 174/04. i 79/07.), određuje se da je krovna institucija sustava zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj Državna uprava za zaštitu i spašavanje (DUZS) ustrojena sukladno Uredbi o unutarnjem ustrojstvu DUZS (»Narodne novine«, br. 20/05.).

DUZS je osnovan kao samostalna, strukovna i upravna organizacija u Republici Hrvatskoj koja bi trebala pripremiti, planirati i rukovoditi operativnim snagama, te koordinirati djelovanje svih sudionika zaštite i spašavanja. Ustroj DUZS sastoji se od dvije razine, te slijedi ustroj države. Predviđeno je da se uspostave službe DUZS na razini države i područni uredi zaštite i spašavanja u svim županijama. Područni uredi u županijama imaju zadaću stručne organizacije sustava zaštite i spašavanja na terenu, u svim općinama, gradovima i na razini županija. Područni uredi ujedno trebaju biti temelj ustroja strukture kriznog menadžmenta u lokalnoj i područnoj samoupravi, kojom rukovode izabrani čelnici lokalne vlasti (načelnici općina, gradonačelnici i župani). Organizacijski DUZS je organizirana na razini države u tri operativne službe: (a) Služba za civilnu zaštitu, (b) Služba za vatrogastvo i (c) Služba za sustav 112.

(a) *Služba za civilnu zaštitu* se sastoji od dva odjela: Odjel za operativne poslove i nadzor te Odjel za preventivu i planiranje. Glavne zadaće ove službe su: preventiva i planiranje, koordiniranje sudjelovanja operativnih snaga zaštite i spašavanja (središnjih i drugih tijela državne uprave nadležnih za pojedine segmente reagiranja, pravnih osoba i udruga građana koje se uključuju u sustav zaštite i spašavanja sukladno planovima zaštite i spašavanja), te inspekciju i nadzor u području zaštite i spašavanja. Služba se operativno aktivira u slučaju većih nesreća i katastrofa. Služba je nositelj izrade prijedloga zakonskih i podzakonskih akata za izradu planova zaštite i spašavanja (metodologija, uputa, pravilnika i dr.), nositelj uspostave sustava upravljanja u katastrofama (disaster management), te ustroja pričuvnih snaga za djelovanje u katastrofama. Trenutačno se pričuvne snage sastoje od postrojbi civilne

zaštite koje se popunjavaju vojnim obveznicima i dragovoljcima te timova pravnih osoba, službi i djelatnosti, kao i udruga građana koje se zaštitom i spašavanjem bave u svojoj redovitoj djelatnosti (HGSS, HCK, kinološki klubovi, ronilački klubovi i dr.). U narednom razdoblju stvoreni su pravni okviri za ustroj postrojbi civilne zaštite od članova udruga građana na dobrovoljnoj osnovi. Državna uprava sufinancira djelovanje udruga građana koje su uključene u sustav zaštite i spašavanja te se osigurava potrebna razina njihove spremnosti za djelovanje u katastrofama.

(b) Služba za vatrogastvo se sastoji od dva odjela: Odjel operative i vatrogasnog dežurstva i Odjel tehnike, planiranja i nadzora vatrogastva. Ova služba je nositelj koordiniranja operativnog djelovanja vatrogastva u gašenju požara i drugim vatrogasnim intervencijama, a neposredno upravlja i rukovodi u vatrogasnim intervencijama koje obuhvaćaju područje dviju ili više županija u Republici Hrvatskoj.

(c) Služba za sustav 112 sastoji se od četiri odjela: Odjel za plansko-operativne poslove, Odjel za sustav javnog uzbunjivanja i operativnu tehniku, Odjel za komunikacijsko-informacijsku tehnologiju i Državni centar 112. Služba 112 je ustrojena na cijelom području Republike Hrvatske (državna i županijska razina) sa zadaćom uspostave jedinstvenog sustava prikupljanja informacija o svim hitnim događajima i nesrećama. Služba obavlja sve stručne, planske, operativne i tehničke poslove vezane za ustroj, koordinaciju djelovanja i izvršavanje zadaća operativno komunikacijskih centara 112: izrada plansko-normativnih dokumenata, predlaganje tehničkih normi i standarda za komunikacijske uređaje, uspostava jedinstvenog informacijsko-računalnog sustava, programa, baza podataka i informacijskih alata.

U slučaju potrebe za međunarodnom pomoći, odluku o traženju takve pomoći donosi Vlada Republike Hrvatske. Ako je potrebno da Republika Hrvatska uputi međunarodnu pomoć, odluku također donosi Vlada RH, ali zbog potrebe za hitnim djelovanjem ravnatelj DUZS može donijeti odluku o njezinom žurnom upućivanju međunarodne pomoći, a ta odluka podnosi se radi potvrđivanja Vladi.

Operativna organizacija sustava zaštite i spašavanja u Republici Hrvatskoj bi se trebala temeljiti na principu supsidijarnosti. Slijedom toga trebaju se ustrojiti i osnove operativne snage sustava zaštite i spašavanja u jedinicama lokalne samouprave. Po prijemu informacije o nesreći, centar 112 treba aktivirati potrebne redovite žurne i druge službe (hitna medicinska pomoć, vatrogasci, policija, inspekcija zaštite okoliša, sanitarna inspekcija, toksikolog i sl.) koje obavljaju intervenciju. Ukoliko opseg nesreće nadilazi mogućnosti tih službi Područni ured ZIS obavještuje čelnika lokalne jedinice (općine, grada) o nesreći i aktivira se sustav zaštite i spašavanja lokalne zajednice (koji se ustrojava na temelju lokalnih planova i na teret financijskih sredstava lokalne zajednice) a obuhvaća snage koje se mobiliziraju po donošenju odluke za njihovo aktiviranje. Te snage obuhvaćaju komunalne službe, udruge građana i postrojbe civilne zaštite sastavljene od obveznika civilne zaštite. Ukoliko lokalne snage nisu dovoljne, aktivira se sustav zaštite i spašavanja (ZiS) šire zajednice, županije, a ako ni to nije dovoljno, ravnatelj DUZS donosi odluku o angažiranju snaga s razine države ili susjednih i drugih županija. Po potrebi u akcije ZiS mogu se uključiti i pripadnici OS RH, ali odluku o njihovu angažiranju donosi ministar obrane.

Sustav ZiS uključuje sve subjekte koji se zaštitom i spašavanjem bave kao redovitom ili dopunskom aktivnošću, što uključuje komunalne službe, vatrogasne postrojbe (profesionalne i dobrovoljne) medicinske službe i službe zaštite životinja i bilja, tvrtke koje su zbog rukovanja opasnim tvarima u obvezi razvijati vlastite snage za intervencije, te udruge građana koje se

bave zaštitom i spašavanjem (npr. Hrvatska vatrogasna zajednica, Hrvatski crveni križ, Hrvatska gorska služba spašavanja, kinološke organizacije sa psima za spašavanje, klubovi za aktivnosti na vodi i druge slične udruge).

Nadzor – Predviđeno je da Državna uprava za zaštitu i spašavanje provodi inspekcijski nadzor sudionika i operativnih snaga zaštite i spašavanja, a provode ga inspektori zaštite i spašavanja, ustrojeni na dvije razine: razina područnih ureda za zaštitu i spašavanje u središtima županija, uključujući Grad Zagreb (20 područnih ureda) i državna razina, odnosno viši inspektori ZiS u DUZS. Inspektori zaštite i spašavanja, uz to, provode inspekcijski nadzor nad izradom i primjenom procjena ugroženosti i planova zaštite i spašavanja, uključujući vanjske planove mjera i aktivnosti za sprječavanje nesreća koje uključuju opasne tvari.

Komunikacijsko-informacijski sustav – Po dovršetku srednjoročnog razdoblja sustav 112 treba osigurati govornu i podatkovnu komunikaciju za potrebe suradnje centra 112 sa službama i operativnim snagama tijekom pružanja pomoći i ublažavanja posljedica nesreća, komunikaciju između centara 112 unutar Republike Hrvatske (za potrebe back-up potpore, preopterećenja i sl.), izmjene informacija sa sličnim centrima u Europi u svrhu koordinacije, izobrazbe, treninga, TE izgradnje jedinstvene Euro-ISDN trans-Europske mreže za izmjenu elektroničkih podataka (kako se traži odlukom 1719/1999/EZ od 12. 07. 1999.g.) Osiguranje videokomunikacije za navedene potrebe planirat će se u srednjoročnom razdoblju nakon 2009. godine.

Paralelno s izgradnjom tehničke osnovice ulažu se napor i za kadrovsko osposobljavanje u smislu stručno-tehničke izobrazbe i razrade standardnih operativnih postupaka za slučajeve različitih vrsta nesreća. Svi dokumenti EU u području zaštite i spašavanja koji se odnose na informacijsko-komunikacijske centre i sustave uzbunjivanja, te izobrazbu kadrova, sadržani su u planovima Državne uprave za zaštitu i spašavanje ili Službe za sustav 112.

(c) Novi ustroj zaštite od velikih industrijskih nesreća

Zakonski okvir – Zakonom o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) uređeno je sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari i to poglavito u okviru tvrtke, s time da su u zakonodavni sustav Republike Hrvatske prenesene opće odredbe Seveso II direktive. Potpuni prijenos će se ostvariti tek donošenjem provedbenih propisa toga Zakona. Neke odredbe Seveso II direktive se već provode kroz naprijed spomenuti Plan intervencija u zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 82/99. i 12/01.) koji je ostavljen na snazi ovim Zakonom, a donesen je prema ranije važećem Zakonu. Planom intervencija u zaštiti okoliša utvrđuju se vrste rizika i opasnosti, postupak i mjere za ublažavanje i uklanjanje neposrednih posljedica štetnih za okoliš, sudionici provedbe pojedinih mjera, odgovornost i ovlaštenja u svezi s provedbom te način usuglašavanja s interventnim mjerama koje se provode na temelju posebnih zakona.

Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti i spašavanju (»Narodne novine«, br. 79/07.) uređeno je sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari i to poglavito izvan objekata koji su obuhvaćeni u okviru Seveso II direktive.

Nadležnost – Obveze koje proizlaze iz Seveso II Direktive propisane su Zakonom o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.), a detaljna provedba će biti propisana i provedbenim propisom toga Zakona, odnosno Uredbom kojom će se pobliže urediti: popis vrsta opasnih tvari koje se odnose na naprijed navedene obveze operatera, način utvrđivanja količina,

dopuštene količine i kriteriji prema kojima se te tvari klasificiraju kao opasne; način podnošenja i obvezni sadržaj obavijesti o provođenju sigurnosnih mjera; obvezni sadržaj Izvješća o sigurnosti, način podnošenja zahtjeva za davanje suglasnosti na Izvješće o sigurnosti; obvezni sadržaj i način davanja suglasnosti; način podnošenja zahtjeva za produženje izdane suglasnosti i rokove s tim u vezi; način i uvjete za nadzor nad provedbom aktivnosti i mjera sukladno izdanoj suglasnosti na Izvješće; posebne obveze tvrtke odnosno operatera: u poduzimanju mjera za sprječavanje velikih nesreća, u slučaju značajne promjene u postrojenju tvrtke, u slučaju velike nesreće, postupak i obveze u slučaju velike nesreće s prekograničnim učincima, druge uvjete i mjere za sprječavanje velikih nesreća u skladu s međunarodno priznatim standardima i propisima te sadržaj i način vođenja očevidnika o tvrtkama i njihovim postrojenjima koja mogu uzrokovati nesreće s domino efektom.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i spašavanju (»Narodne novine«, br. 97/07.) preuzete su iz direktive 96/82 EC (Seveso II) odredbe koje se odnose na vanjske planove i njihovu izradu i primjenu, što je sada u nadležnosti sustava zaštite i spašavanja, sukladno posebnim propisima uređenoj podjeli nadležnosti između MZOPU i DUZS.

Nadzor – Prema Zakonu o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.) upravni nadzor nad provedbom toga Zakona i propisa donesenih na temelju toga Zakona obavlja Ministarstvo zaštite okoliša. Prema tom Zakonu inspekcijski nadzor nad primjenom Zakona i propisa donesenih na temelju njega te pojedinačnih akata, uvjeta i načina rada nadziranih pravnih osoba i mjera zaštite okoliša određenih tim Zakonom provodi inspektor zaštite okoliša i drugi inspektori, svaki u okviru svoje nadležnosti (vodopravnim, protupožarnim, inspekcijama posuda pod tlakom, sanitarnim i dr).

Informacijski sustav – Uz to, drugim provedbenim propisima Zakona o zaštiti okoliša će se urediti pobliže: informiranje i sudjelovanje javnosti u pitanjima zaštite okoliša, vođenje registra postrojenja u kojima su prisutne opasne tvari, način vođenja informacijskog sustava zaštite okoliša, registar onečišćivanja okoliša, koji se na odgovarajući način (dijelom svoga sadržaja) odnose na pojedine zahtjeve iz Seveso II direktive.

Obveze informiranja koje Republika Hrvatska kada postane država članica EU mora obaviti prema Komisiji EU uređene su Zakonom o zaštiti okoliša. Nadležno tijelo je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, a koordinacijsko tijelo Agencija za zaštitu okoliša. Prema tom Zakonu na temelju podataka iz registra koji prema istom Zakonu vodi Agencija za zaštitu okoliša, Ministarstvo će u skladu s odredbama provedbenog propisa toga Zakona ustrojiti očevidnik u kojem će utvrditi tvrtke koje obavljaju djelatnost u postrojenjima i postrojenja u kojima je odnosno gdje je povećana vjerojatnost od velikih nesreća i njihovih posljedica zbog lokacija, blizine takvih postrojenja i količina prisutnih opasnih tvari. Nakon utvrđivanja tvrtki i postrojenja u tom smislu, Ministarstvo će osigurati odgovarajuću razmjenu podataka sa središnjim tijelom državne uprave nadležnim za zaštitu i spašavanje, a u svrhu omogućavanja operaterima tih tvrtki da uzmu u obzir prirodu i razmjer sveukupne opasnosti od velike nesreće u odnosu na mjere i aktivnosti za sprječavanje velikih nesreća te sigurnosne sustave upravljanja, koje sadrže Izvješća o sigurnosti i unutarnje sigurnosne planove. Ministarstvo će odgovarajućim informiranjem i suradnjom s tvrtkama upisanim u propisani očevidnik osigurati uvjete za međusobnu suradnju operatera vezano za propisane obveze o informiranju javnosti i dostavljanja podataka u svrhu izrade vanjskih planova.

Također, Zakonom o zaštiti okoliša, u svrhu kontinuiranog praćenja stanja, stvaranja preduvjeta za učinkovitiju zaštitu i sprječavanje velikih nesreća, propisana je obveza

operateru tvrtke da ishodi suglasnost Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva na Izvješće o sigurnosti, uključujući i izmjene i dopune toga Izvješća, koje je dužan sačiniti ukoliko se ispune uvjeti propisani Zakonom. Izvješće o sigurnosti operater tvrtke, odnosno nositelj zahvata, je obavezan izraditi kada u postrojenju utvrdi prisutnost opasnih tvari, odnosno ukoliko namjerava graditi postrojenje u kojemu će biti prisutne opasne tvari.

(d) Novi okvir zaštite kod prijevoza opasnih kemikalija

Zakonski okvir – Zakon o prijevozu opasnih tvari (»Narodne novine«, br. 79/07.) utvrđuje i zaštitu od opasnih kemikalija u prijevozu. Ovim se Zakonom propisuju uvjeti za prijevoz opasnih tvari u pojedinim granama prometa, obveze osoba koje sudjeluju u prijevozu, uvjeti za ambalažu i vozila, uvjeti za imenovanje sigurnosnih savjetnika te prava i dužnosti, nadležnost i uvjeti za provođenje osposobljavanja osoba koje sudjeluju u prijevozu, nadležnost državnih tijela u vezi s tim prijevozom te nadzor nad provođenjem zakona. Svrha je ovoga Zakona siguran prijevoz opasnih tvari. Ovaj se Zakon temelji na uvjetima iz međunarodnih ugovora a primjenjuje na prijevoz opasnih tvari: u cestovnom prometu, u željezničkom prometu, prometu unutarnjim vodama, te u zračnom prometu.

Opasne tvari u smislu ovoga Zakona su robe, tereti, tvari, materijali i predmeti i to: eksplozivne tvari, plinovi, zapaljive tekućine, zapaljive krute tvari, samozapaljive tvari, tvari koje u dodiru s vodom oslobađaju zapaljive plinove, oksidirajuće tvari, organski peroksidi, otrovi, infektivne tvari, radioaktivne tvari, nagrizajuće tvari i ostale opasne tvari.

Prijevoz opasnih kemikalija morem je uređeno Pravilnikom o rukovanju opasnim tvarima i načinu obavljanja prijevoza u pomorskom prometu, ukrcavanja i iskrcavanja opasnih tvari, rasutog i ostalog tereta u lukama te načinu sprječavanja širenja isteklih ulja u lukama (»Narodne novine«, br. 51/05.). Taj je pravilnik donio ministar mora, turizma, prometa i razvitka na temelju članka 1025. točke 21. i 22. Pomorskog zakonika (»Narodne novine«, br. 181/04.).

Na rukovanje opasnim tvarima u upakiranom, razlivenom i rasutom stanju, te ukapljenim plinovima na brodu u luci te na prijevoz opasnih tvari u pomorskom prometu osim mjera sigurnosti propisanih ovim Pravilnikom, odgovarajuće se primjenjuju i tehnička pravila Priznate organizacije, odredbe Međunarodne konvencije o zaštiti ljudskih života na moru (u daljnjem tekstu: SOLAS 1974), Međunarodnog Kodeksa opasnih tvari (IMDG Code), Međunarodnog kodeksa za gradnju i opremu brodova koji prevoze ukapljene plinove u razlivenom stanju (IGC Code, 1975), Međunarodne konvencije o sprječavanju onečišćenja mora s brodova s Protokolom (u daljnjem tekstu: (MARPOL 73/78), Međunarodnog kodeksa za gradnju i opremanje brodova za prijevoz opasnih kemikalija u razlivenom stanju iz 1971. i 1983. godine (IBC Code 1971, 1983), Međunarodnog kodeksa za sigurno rukovanje krutim rasutim teretima (BC Code, 1998) te Međunarodnog kodeksa za sigurno ukrcavanje i iskrcavanje brodova za prijevoz rasutih tereta (BLU Code, 1998).

Prilikom rukovanja opasnim tvarima u luci ili na određenom području luke moraju se primjenjivati i posebni propisi koji se odnose na proizvodnju, promet, korištenje i skladištenje, odnosno primjenu ili uklanjanje te uništenje tih tvari, kao i posebne sigurnosne, zaštitne i druge mjere utvrđene posebnim aktom lučke uprave. Lučka uprava dužna je uspostaviti službu nadzora rukovanja opasnim tvarima i provođenja sigurnosnih, odnosno

zaštitnih i drugih mjera te odrediti način obavještanja nadležnih tijela i određenih službi u slučaju opasnosti.

Nadležnost – U cilju učinkovitog strateškog upravljanja prijevozom opasnih tvari, a zbog međuresorne koordinacije prijevoza opasnih tvari, Vlada Republike Hrvatske osniva Nacionalno povjerenstvo za prijevoz opasnih tvari koje ima od 10 do 15 članova. Po dva člana povjerenstva imenuju se na prijedlog ministarstva nadležnog za promet, ministarstva nadležnog za unutarnje poslove, ministarstva nadležnog za zdravstvo, ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša, ministarstva nadležnog za gospodarstvo, Državnog zavoda za zaštitu od zračenja, Državnog zavoda za nuklearnu sigurnost i Agencije za civilno zrakoplovstvo. U povjerenstvo se mogu imenovati i drugi stručnjaci iz područja prijevoza opasnih tvari.

Upravni i inspekcijski nadzor – Upravni i inspekcijski nadzor nad provedbom ovoga Zakona i podzakonskih propisa donesenih na temelju ovoga Zakona u djelokrugu svoje nadležnosti provode ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, ministarstvo nadležno za zdravstvo, ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša, ministarstvo nadležno za obrazovanje, Državni zavod za zaštitu od zračenja i Državni zavod za nuklearnu sigurnost. Inspekcijski nadzor nad provedbom ovoga Zakona obavlja sanitarna inspekcija ministarstva nadležnog za zdravstvo, odnosno kad se radi o prijevozu nuklearnog materijala inspekcija za nuklearnu sigurnost Državnog zavoda za nuklearnu sigurnost. Prilikom obavljanja inspekcijskog nadzora sanitarni inspektor i inspektor za nuklearnu sigurnost ima pravo i dužnost:

- u slučaju nezgode i nesreće za vrijeme prijevoza teritorijem Republike Hrvatske nadgledati provedbu odredbi međunarodnih ugovora iz ovoga Zakona,
- nadgledati pripreme za pakiranje, utovar, istovar i prijevoz, te ako utvrdi nepravilnosti, odrediti da se te nepravilnosti otklone u roku koji inspektor odredi odnosno, privremeno zabraniti obavljanje djelatnosti u slučaju težeg kršenja mjera sigurnosti,
- zabraniti nastavak prijevoza ako utvrdi da nema odobrenja i isprava propisanih ovim Zakonom ili podzakonskim propisima, ako prijevoz ne prate osposobljeni pratitelji ili ako je tijekom prijevoza došlo do propusta u primjeni mjera sigurnosti,
- provjeriti isprave za prijevoz, označavanje i opremljenost vozila, itinerar vožnje, odrediti da se otklone nepravilnosti, odnosno prilikom inspekcijskog nadzora nad osobama, vozilima i izvorima zračenja utvrđeni nedostaci te zabraniti nastavak prijevoza u slučaju ugrožavanja ljudi i okoliša.

Zbog sigurnosti prijevoza opasnih tvari, udovoljavanja zahtjevima međunarodnih sporazuma i provedbe ovim Zakonom određenih obveza Ministarstvo vodi evidenciju izdanih uvjerenja o osposobljenosti vozača vozila za prijevoz opasnih tvari u cestovnom prometu i evidenciju pravnih i fizičkih osoba koje su imenovale sigurnosnog savjetnika.

(e) Sveukupna ocjena sustava

U sveukupnoj ocjeni stanja sustava prevencije, pripravnosti i intervencija kod nesreća s kemikalijama može se zaključiti sljedeće:

- Hrvatska je od postizanja svoje neovisnosti imala relativno dobar sustav zaštite od nesreća s kemikalijama, što pokazuju i važeći statistički podaci prikupljeni u Hrvatskom zavodu za

toksikologiju; takva relativno pozitivna ocjena se temelji na nekoliko specifičnih okolnosti i mjera, kao što su: osnivanje različitih stožera tijekom rata s velikim stupnjem discipline i participacije, obveze za izradu planova intervencija, uvođenje jače kontrole u proizvodnji, prometu i rukovanju sa opasnim kemikalijama, naponi usmjereni na obvezatnu obuku ljudi koji rukuju s opasnim kemikalijama, kao i obuka interventnih, inspekcijskih i stručnih službi.

- Međutim, u proteklom razdoblju uočene su i brojne slabosti i nedostaci postojećeg sustava, koji su proizlazili iz nedovoljno jasnih i neusklađenih sektorskih zakona i provedbenih propisa, nejasnoća u nadležnostima interventnih i inspekcijskih službi, nedovoljne obučenosti i uvježbanosti, nejasnoće u koordinaciji, planiranju u upravljanju, nepostojanja odgovarajućih registara i informacija o mogućim opasnim situacijama, bilo u proizvodnji, uskladištenju ili transportu, itd.

- Uspostavom novog sustava, koji se s jedne strane temelji na potrebi potpunog prijenosa Pravne stečevine, a s druge u unapređenju ukupnog sustava prevencije, pripravnosti i intervencije na nesreće s kemikalijama, napravljen je prvi korak donošenjem nekoliko općih i posebnih zakona kojima se uvažavaju novi koncepti ustroja. Kako se tim (novim) zakonima, do donošenja provedbenih propisa tih zakona, većim dijelom ostavljaju na snazi provedbeni propisi doneseni na temelju ranije važećih zakona, s pratećim ustrojem institucionalne infrastrukture i nadležnostima, to može izazvati nejasnoće u pogledu nadležnosti pojedinih službi i inspekcija, kao i neusklađenosti u horizontalnom i vertikalnom upravljanju u sustavu, posebice u kriznim situacijama.

- Novi ustroj još nema utvrđen međuresorski program provedbe, što traži sustav tako kompleksnog karaktera koji se oslanja na ravnopravnom sudjelovanju brojnih resora i službi, koji će omogućiti ravnomjeran razvitak svih segmenata sustava, kao i uspostave odgovarajućeg međuresorskog sustava planiranja, koordinacije, upravljanja i praćenja, s posebnim naglaskom na obuci i uvježbavanju. Za uspješno ostvarenje tog međuresorskog programa treba osigurati i odgovarajuća sredstva iz državnog proračuna za sustavni i dugoročni rad, a treba računati i s potrebnim vremenom za postizanje zacrtanih ciljeva.

- Kao i u prošlosti, tako i u novom predviđenom ustroju nije posvećena dovoljna pažnja četvrtoj bitnoj komponenti, tj. postincidentnom programu, razvoju sustava za otklanjanje posljedica.

- Jadransko more spada zbog svog položaja u sklopu Sredozemnog mora u zatvorena mora, koje uz to okružuju države s visokim stupnjem industrijskog razvitka, zbog čega je opasnost od nesreća, posebice što se tiče morskog prometa vrlo velika. S druge pak strane ne postoji zajednički sustav prevencije, kontrole, pripravnosti i intervencija u slučaju nesreća na moru.

STRATEŠKI CILJEVI

Osigurati temelje za postizanje učinkovitog sustava prevencije, pripravnosti i intervencija kod nesreća sa kemikalijama i visoke razine zaštite zdravlja ljudi, te sustava za otklanjanje posljedica, sve kroz ostvarivanje međuresorske suradnje svih relevantnih uprava, inspekcija, službi, koordinacije, planiranja, a što će biti u potpunosti usklađeno sa zakonodavstvom i praksom Europske unije.

MJERE

- U postupku izrade izmjena i dopuna važećih zakona, novih zakona te podzakonskih akata za provedbu tih zakona, kojima se uspostavlja i novi ustroj prevencije, pripravnosti i intervencije na nesreće s kemikalijama, potrebno je uspostaviti usku međuresorsku suradnju u cilju usklađivanja možebitnih nedorečenosti u važećim zakonima, te u cilju otklanjanja uočenih nejasnoća i preklapanja nadležnosti pojedinih inspekcija, interventnih i stručnih službi; pritom je posebno važno izgrađivati sustav na postojećim resursima i izbjegavati uvođenje potpuno novih službi koje traže nove ljudske resurse.
- Potrebno je ojačati zakonske instrumente za međuresorsko planiranje, koordinaciju, upravljanje i praćenje tako kompleksnog sustava kao što je prevencija, pripravnost i intervencija, te otklanjanje posljedica, u slučaju nesreća s kemikalijama.
- Potrebno je utvrditi međuresorski program razvitka novog sustava, koji se treba temeljiti na ravnomjernom razvitku svih komponenti sustava, kao državne uprave, inspekcija, interventnih i stručnih službi, kao i uspostavu odgovarajućeg međuresorskog sustava planiranja, koordinacije, upravljanja i praćenja, s posebnim naglaskom na obuci i uvježbavanju. Za uspješno ostvarenje tog međuresorskog programa treba osigurati i odgovarajuća sredstva iz proračuna za sustavni i dugoročni rad, a treba računati i s neophodno potrebnim vremenom za postizanje zacrtanih ciljeva.
- U provedbi novog ustroja potrebno je posvetiti pažnju vrlo važnoj komponenti kao što je postincidentni program, odnosno program otklanjanja posljedica nesreća s kemikalijama.
- U razvitku novog sustava prevencije, pripravnosti i intervencija te postincidentnog programa, odnosno programa otklanjanja posljedica nesreća s kemikalijama, potrebno je posebnu pažnju posvetiti razvitku informacijskog sustava, kao za svakodnevno operativno djelovanje, tako i za kontinuirano praćenje. Tu se treba posebno naglasiti korištenje postojećih i razvitak novih registara koji proizlaze iz obveza prema odredbama pravne stečevine (na pr. obveze iz REACH Uredbe za praćenja sudbine opasnih kemikalija u cijelom lancu primjene i uskladištenja) te primjena GIS i drugih raspoloživih informacijskih tehnologija.
- Potrebno je uspostaviti bolju međuresorsku koordinaciju i suradnju u pripremi i provedbi brojnih projekata iz predpristupne pomoći, kako bi se uskladili naponi, bolje iskoristili skromni ljudski i ekonomski resursi, te spriječila moguća neusklađenost i nejasnoće u rezultatima.

5.5 Integrirani sustav kemijske sigurnosti

Osnovni cilj u izgradnji integriranog sustava kemijske sigurnosti je ostvarivanje usklađenog, učinkovitog, racionalnog i dinamičnog djelovanja različitih resora i službi nadležnih na temelju važećih propisa za različite oblike zaštite zdravlja ljudi od mogućih štetnih učinaka kemikalija. To je od posebne važnosti za sustav kemijske sigurnosti, gdje se zbog rasprostranjenosti kemikalija zaštita ljudskog zdravlja od njihovih mogućih štetnih učinaka uređuje različitim zakonskim propisima, a provedba je u nadležnosti različitih resora, odnosno službi i institucija. Uspostava integriranog sustava kemijske sigurnosti podrazumijeva dobru horizontalnu i vertikalnu međuresorsku suradnju na principu supsidijarnosti i sustavnoj provedbi osnovnih načela (Poglavlje 2. Pravne stečevine) što s jedne strane sprječava preklapanje nadležnosti, nedorečenosti, a s druge pomaže u racionalnom korištenju postojećih ljudskih kapaciteta i ravnomjernom razvitku svih segmenata sustava.

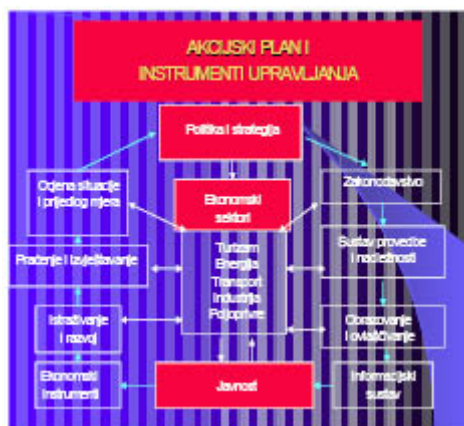
Pitanje zaštite ljudskog zdravlja od mogućih štetnih učinaka kemikalija ima najviši prioritet u Pravnoj stečevini Europske unije, a utvrđuje se brojnim direktivama i uredbama u nekoliko poglavlja Pravne stečevine, kao što su: Slobodan protok roba (poglavljje 1.), Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika (poglavljje 12.), Prometna politika (poglavljje 14.), Okoliš (poglavljje 27.), te Sigurnost potrošača i zdravlja (poglavljje 28.). Republika Hrvatska kao kandidat za članstvo u Europskoj uniji čini posebne napore u potpunom usklađivanju svog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije.

Međutim, uz provjeru usklađenosti zakonodavstva s pravnom stečevinom, u pregovaračkom procesu pristupa posebno težište se stavlja na pitanje učinkovitosti provedbe zakona kroz ocjenu kapaciteta upravljanja. Pritom se ocjenjuju svi »instrumenti« upravljanja, počevši od jasno utvrđenih nadležnih tijela, preko upravnih, nadzornih i stručnih službi, do informacijskog sustava i informiranja javnosti te ovlašćivanja i financiranja. Takav pristup se temelji na spoznaji da nije dovoljno napraviti samo prijenos pravne stečevine u nacionalno zakonodavstvo, a da se istodobno ne osiguraju odgovarajući ljudski, financijski i strukturni kapaciteti za njihovu provedbu, što opet zahtijeva odgovarajuće obrazovanje i restrukturiranje državnih službi.

Kompleksnost sustava upravljanja, koji se temelji na ravnomjernom razvitku svih instrumenata, kao i njihovoj međuovisnosti, najbolje su prikazani na Slici 1., koja prikazuje osnovne smjernice za izradu nacionalnih planova za okoliš i zdravlje, usvojene na ministarskoj konferenciji u Helsinkiju 1994. godine (EHAPE 1994.)^[3]. Uz to, važno je imati u vidu i međuovisnost s ekonomskim sektorima, što je od posebne važnosti kod kemijske sigurnosti, posebice usvajanjem REACH Uredbe. Konačno, važno je uočiti da je razvitak svakog sustava, pa tako i sustava kemijske sigurnosti, vrlo dinamičan proces koji se stalno mijenja u cilju unapređivanja sustava na temelju znanstvenih spoznaja, što uostalom potvrđuju i vrlo dinamične promjene u pravnoj stečevini Europske unije.

Slika 1. Akcijski plan i osnovni instrumenti upravljanja (WHO, EHAPE 1994)

Slika 1. AKCIJSKI PLAN I OSNOVNI INSTRUMENTI UPRAVLJANJA (WHO, EHAPE 1994)

Da bi se uspostavio integrirani sustav kemijske sigurnosti, koji će s jedne strane uvažiti postojeću organizaciju i nadležnosti koje se temelje na ustroju državne uprave i odgovarajućih resorskih zakona, a s druge predstavljati temelj za ravnomjeran i racionalan razvitak svakog od segmenata tog sustava, predloženi sustav se temelji na horizontalnoj i vertikalnoj suradnji na svakom od instrumenata upravljanja. U prijedlogu za uspostavu integriranog sustava

kemijske sigurnosti težište je stavljeno na mjere koje je potrebno provesti u svakom od osnovnih instrumenata upravljanja, kao što su:

1. Zakonodavstvo
2. Sustav provedbe i nadležnosti
3. Ovlašćivanje i obrazovanje
4. Informacijski sustav, procjena rizika, praćenje i ocjena stanja
5. Informiranje javnosti
6. Istraživanje i razvoj.

5.5.1 Zakonodavstvo

Zaštita od štetnih učinaka kemikalija se u Hrvatskoj se uređuje velikim brojem zakona i podzakonskih akata. Na temelju članka 69. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Republika Hrvatska je preuzela obvezu osiguravanja postupnoga usklađivanja postojećih zakona i budućega zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, što je rezultiralo s velikim promjenama u zakonodavstvu, posebice tijekom posljednje dvije godine. Tako da je tijekom posljednje dvije godine usvojeno nekoliko općih zakona (lex generalis) od važnosti za kemijsku sigurnost, kao što su Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05.), Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.), Zakon o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.), Zakon o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br. 85/06.), Zakon o zaštiti i spašavanju (»Narodne novine« br. 174/04. i 79/07.), kao i čitav niz drugih posebnih zakona, odnosno podzakonskih akata.

Kako novi zakoni često predviđaju i značajne promjene u ustroju sustava, kao i nadležnostima i provedbi, a to se uređuje provedbenim propisima (za što je potrebno najmanje godinu dana), u prelaznom razdoblju važeći su još uvijek stari podzakonski akti, što dovodi može uzrokovati nejasnoće i preklapanja u nadležnostima, odnosno može pridonijeti pravnoj nesigurnosti subjekata na koje se ti propisi primjenjuju.

Uz to, pitanje prijenosa i provedbi uredbi Europske unije u prijelaznom razdoblju do punopravnog članstva Hrvatske, stvara dodatne nedoumice, s obzirom da se uredbe kao sekundarni izvor prava Europske unije, neposredno primjenjuju na cijelom teritoriju Europske unije, bez obveze prenošenja u nacionalno zakonodavstvo. To znači da se u prelaznom razdoblju Hrvatska treba tako pripremiti da postizanjem punopravnog članstva u Europskoj uniji bude u potpunosti spremna na potpunu primjenu tih uredbi.

Imajući u vidu uočene probleme, posebice u pitanju usklađivanja brojnih zakona i podzakonskih akata kojima se uređuje zaštita od mogućih štetnih učinaka kemikalija, potrebno je provesti sljedeće mjere u cilju postizanja integriranog sustava kemijske sigurnosti:

- U postupku izrade podzakonskih akata za provedbu općih i posebnih (resorskih) zakona, kojima se uređuje i pitanje zaštite od štetnih učinaka kemikalija, potrebno je uspostaviti usku međuresorsku suradnju u cilju boljeg usklađivanja postupaka i kriterija, te u otklanjanju uočenih nejasnoća i preklapanju nadležnosti pojedinih službi, pri čemu je posebno važno u

izgradnji novih ustroja izbjegavati uvođenje potpuno novih službi koje traže nove ljudske i financijske resurse.

- Kod donošenja novih zakona, a i pri može bitnim izmjenama i dopunama sada važećih zakona, posebnu pozornost potrebno posvetiti jasnom određivanju nadležnosti pojedinih tijela i nužnom uspostavljanju jasnog koordinacijskog sustava u pitanjima interdisciplinarnog postupanja u pojedinim upravnim područjima.

5.5.2 Sustav provedbe i nadležnosti

Pri utvrđivanju strateških pravaca razvitka i mjera, pošlo se od činjenice da u području kemijske sigurnosti čitav niz državnih resora i službi ima svoje specifične nadležnosti i zadatke koji su utvrđeni odgovarajućim zakonskim propisima.

Takav pristup je u skladu sa situacijom u državama Europske unije, gdje svaka država samostalno određuje prema svom državnom uređenju, političkom i socijalnom razvitku o specifičnim nadležnostima i organizaciji provedbe svojih zakona, odnosno uredbi Europske unije, što se odnosi i na zaštitu od mogućih štetnih učinaka kemikalija. Slijedeći odredbe direktiva, potrebno je međutim jasno utvrditi u nacionalnim zakonima nadležna tijela za provedbu propisa, te za upravne, nadzorne i stručne poslove, pri čemu je potrebno voditi računa o osnovnim principima pravnog sustava Europske unije, kao na primjer izbjegavanju sukoba interesa, odnosno kompatibilnosti provedbe propisa u cilju ostvarivanja slobodnog protoka roba, ljudi i usluga.

Međutim da bi se ujednačili kriteriji i objedinio rad na pojedinim područjima, a posebice u provedbi uredbi (kao supranacionalnim propisima), Europska komisija je osnovala agencije, od kojih su za pitanja kemijske sigurnosti od posebne važnosti Europska agencija za kemikalije (European Chemical Agency – ECHA), Europska agencija za hranu (European Food Agency – EFA), Europska agencija za okoliš (European Environment Agency – EEA), te Europska agencija za kontrolu bolesti (European Disease Control Agency – ECDC). Agencije su u okviru svojih zakonskih nadležnosti direktno nadređene nacionalnim nadležnim tijelima za provođenje posebnih odredbi iz uredbi koje su važeće za cijeli teritorij Europske unije. Uz to, osnovana je i europska inspekcija za hranu, kao supranacionalna inspekcija koja kontrolira rad nacionalnih inspekcija za hranu. U nekim državama Europske unije osnovani su i uredi za kemikalije koji objedinjavaju rad na području kemijske sigurnosti.

U Hrvatskoj su za različite aspekte kemijske sigurnosti prema važećim zakonima nadležna različita ministarstva, državni uredi, agencije i zavodi, kao na primjer ministarstvo nadležno za zdravstvo, ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša, ministarstvo nadležno za poljoprivredu, ministarstvo nadležno za upravljanje vodama, ministarstvo nadležno za unutarnje poslove, ministarstvo nadležno za promet i ministarstvo nadležno za gospodarstvo. Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Agencija za hranu, Agencija za zaštitu okoliša, Agencija za akreditaciju, te Hrvatski zavod za toksikologiju, Hrvatski zavod za javno zdravstvo i županijski zavodi za javno zdravstvo.

Uz to, za zaštitu od štetnih učinaka kemikalija nadležne su i različite inspekcije, kao sanitarna inspekcija, inspekcija zaštite okoliša, inspekcija za zaštitu i spašavanje, vodopravne inspekcije, inspekcije Državnog inspektorata (inspekcija zaštite na radu), kao i neke druge specijalizirane inspekcije. Usprkos određenom napretku u pogledu razjašnjenja nadležnosti i funkcija različitih inspekcija, još postoje određena preklapanja i nedorečenosti, posebice u

pogledu dnevnog operativnog rada i programa inspekcijskog nadzora, te obrazovanja i stručnog usavršavanja i upotpunjavanja znanja inspektora, što može imati negativne učinke na kemijsku sigurnost.

Nadležnosti se utvrđuju općim i posebnim zakonima za svako od područja (resora), pri čemu slijedom direktiva i uredbi Europske unije je potrebno jasno naznačiti koje je nadležno tijelo (competent authority), odnosno tko je nadležan za upravne, nadzorne i stručne poslove. To proizlazi iz činjenice da su spomenute nacionalne službe ujedno i službe cijele europske zajednice, što je od posebne važnosti u slučaju kada na primjer, ovjera lokalne inspekcije garantira zdravstvenu ispravnost namirnice ili predmeta opće uporabe svim građanima Europske unije. Zbog toga je potrebno u izgradnji integriranog sustava kemijske sigurnosti sagledati pojedinačne nadležnosti, bez obzira što svako od ranije navedenih resora i službi djeluje u okviru resorskih zakona i provedbenih akata.

Kako se u pravnoj stečevini velika važnost pridaje povećanju odgovornosti privrednim subjektima za kvalitetu, očuvanje okoliša i sigurnosti po zdravlje, pri čemu državna uprava samo preuzima provjeru provedbe zakonskih odredbi, uloga stručnih službi dobiva sve veći značaj. U području zaštite od štetnih učinaka kemikalija toksikolozi i epidemiolozi predstavljaju nezaobilaznu potporu u ocjeni opasnosti (risk assessment) i upravljanju rizikom (risk management).

Imajući sve ranije rečeno u vidu, organizacija integriranog sustava kemijske sigurnosti koja je u skladu s pravnom stečevinom i koja se prvenstveno oslanja na međuresorsku suradnju predstavlja ključnu pretpostavku za uspostavu učinkovitog, dinamičnog, racionalnog i vjerodostojnog sustava zaštite od štetnih učinaka kemikalija, pri čemu za ostvarenje tih ciljeva treba provesti sljedeće mjere:

- Treba imenovati nadležno tijelo za upravljanje kemijskom sigurnosti prema odredbama REACH Uredbe i drugim relevantnim direktivama, kao tijelo za međuresorsku suradnju i koordinaciju u području zaštite od štetnih učinaka kemikalija u sklopu važećih posebnih zakona i provedbenih propisa a vezano za kemijsku sigurnost.
- Potrebno je u međuresorskoj suradnji utvrditi zadatke koje će obavljati to nadležno tijelo na temelju važećih zakona, kao i u skladu sa pravnom stečevinom (direktivama i uredbama), te najboljom mogućom praksom.
- Potrebno je u suradnji s drugim nadležnim tijelima utvrditi sustav nadležnosti i djelovanje različitih inspekcija, te posebice njihov program rada u cilju zaštite od štetnih kemikalija.
- Potrebno je osigurati suradnju nadležnih tijela s nadležnim tijelima drugih država članica u provedbi svojih zadaća na temelju Uredbe REACH, te provedbi drugih relevantnih direktiva i programa Europske unije.

5.5.3 Obrazovanje i ovlašćivanje

Promjene u zakonodavstvu koje proizlaze iz usuglašavanja s pravnom stečevinom i praksom u državama Europske unije, te prateće promjene u sustavu provedbe novih zakona, uvode čitav niz promjena u radu upravnih, nadzornih i stručnih službi, uključujući i u informacijskom sustavu i radu laboratorija. U cilju postizanja pune kompatibilnosti s radom svih službi u Europskoj uniji, posebice u slučajevima kada je potrebno osigurati zaštitu zdravlja svih

građana Europske unije u slobodnom protoku roba, potrebno je uvođenje ovlašćivanja i akreditacija na temelju usvojenih standarda zajednice. Sve to pak traži dodatno obrazovanje i prestrukturiranje sustava.

Izobrazba u području inspekcija nije odgovarajuća i organizira se tek povremeno te posebice u pogledu kemijske sigurnosti, pri čemu nedostaje opće planiranje u tom pogledu, ne postoje priručnici i/ili smjernice za kontinuiranu stručnu izobrazbu i usavršavanje znanja inspektora koji bi utvrdili odnosno odredili hrvatski sustav izobrazbe, a nije uspostavljena niti neophodna međuresorska suradnja u vezi s izobrazbom.

Uz to, ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, potrebno je uvesti jednake norme i standarde, ali i upravne i nadzorne postupke te rad laboratorija.

Nedostatak jedinstvenog tijela koje bi se bavilo uvjetima koje moraju ispunjavati službeni – ovlašteni laboratoriji i ovlašćivanjem tih laboratorija (tri odjela u dva ministarstva zadužena su za ovlašćivanje laboratorija) koji je dovođio i do slabe koordinacije analitičkih kontrolnih aktivnosti, a nije niti uspostavljena mreža službenih laboratorija koji obavljaju analize sastavnica okoliša, hrane i predmeta opće uporabe, te nije predviđeno da područni laboratoriji budu specijalizirani za pojedine poslove.

Jednako tako, novim zakonodavstvom, značajan dio odgovornosti za zaštitu od štetnih učinaka od kemikalija je prebačen i na gospodarske subjekte. U nekim područjima kao što je osnovna zaštita od opasnih kemikalija (REACH Uredba) ili u području sigurnosti hrane (HACCP sustav) odgovornost za zaštitu ljudskog zdravlja i okoliša se prebacuje na gospodarske subjekte. Iako je za siguran rad s kemikalijama već uspostavljen program obrazovanja na temelju obveze utvrđene zakonom (nastavom je obuhvaćeno već preko 20.000 osoba), uvođenje novih sustava će tražiti dodatno obrazovanje gospodarskih subjekata.

U području kao što je sigurnost hrane, napravljen je već program za obuku svih sudionika u sustavu, počev od proizvođača hrane, posebice onih koji su pod sustavom »samokontrole« HACCP-a, inspekcija, te laboratorija. Za tu svrhu je već imenovano nadležno tijelo koje treba pripremiti standardni program, obrazovne materijale i odgovarajuće obrazovanje.

Važno je naglasiti da je kemijska industrija u Hrvatskoj, kao i u većini novih članica Europske unije, gotovo potpuno nepripremljena za uvijete koji proizlaze iz REACH uredbe, bez čega će biti nemoguće stavljati svoje proizvode (na koje se primjenjuje REACH Uredba) na tržište Europske unije.

Nedavno usvojeni novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti (»Narodne novine«, br.121/03., 48/05., i 85/06.) i Zakon o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu (»Narodne novine«, br. 85/06.), kao i drugi važeći propisi utvrđuju zaštitu radnika na radu, a vezano za rad s kemikalijama. To je područje uređeno s nekoliko direktiva koje još nisu u potpunosti prenesene u hrvatsko zakonodavstvo, kao na primjer Direktiva 80/1107/EEZ o zaštiti radnika od rizika zbog izloženosti kemijskim, fizikalnim i biološkim agensima pri radu, Direktiva 96/82/EC o kontroli opasnosti od velikih nesreća u koje su uključene opasne tvari, Direktiva 98/24/EZ o zaštiti zdravlja i sigurnosti radnika od rizika povezanih s kemijskim sredstvima na radu, Direktiva 2004/37/EZ o zaštiti radnika od rizika vezanih uz izloženost karcinogenim i mutagenim tvarima na radu, Direktiva 78/610/EEC o usklađivanju zakona, podzakonskih propisa i upravnih mjera država članica o zaštiti zdravlja radnika pred rizicima zbog izloženosti vinilkloridu monomeru, te Direktiva 2000/39/EC kojom se utvrđuje prva

upućujuća lista granica profesionalnog izlaganja vezano za primjenu Direktive 98/24/EC o zaštiti radnika od rizika izlaganja kemijskim tvarima pri radu. Zaštita radnika od rizika izlaganja kemijskim tvarima pri radu, što uključuje i organiziranu zdravstvenu skrb pri nesrećama s kemikalijama, posebice u velikim industrijskim pogonima (SEVESO) predstavlja vrlo važnu komponentu kemijske sigurnosti.

U cilju unapređenja sustava integrirane i učinkovite kemijske sigurnosti, potrebno je utvrditi potrebne, odnosno nedostatne profesionalne profile (stručnjaka kao pojedinaca i pravnih i fizičkih osoba – ovlaštenika), te donijeti odgovarajuće programe za obučavanje, ovlašćivanje i akreditaciju, kojima će se svi sudionici u sustavu osposobiti za nove zahtjevne zadatke, te se predlažu sljedeće mjere:

- Potrebno je ojačati administrativne sposobnosti u državnoj upravi za vođenju poslova predviđenih prijenosom direktiva i uredbi Europske unije, a posebice u nadležnim tijelima koja će kao stručni predstavnici sudjelovati u radu stručnih tijela Europske unije u donošenju zajedničkih odluka, kao na primjer Europske agencije za kemikalije, Europske agencije za hranu i Europske agencije za okoliš.
- Potrebno je na temelju odredbi Uredbi Europske unije hitno uspostaviti sustav izobrazbe provoditelja službene kontrole, s posebnim naglaskom na organizaciji i planiranju trajnog obrazovanja i stručnog usavršavanja zaposlenika, pri čemu je potrebno voditi računa o relevantnim aspektima kemijske sigurnosti i općim standardima.
- Potrebno je uspostaviti u okviru nadležnog tijela program za izobrazbu nadležnih tijela, službi i laboratorijskog osoblja, izrađivati nastavne planove i programe izobrazbe inspektora, izrađivati nacionalne smjernice za izobrazbu, pripremati godišnje ili višegodišnje programe izobrazbe nadležnih tijela, voditi zapise o aktivnostima izobrazbe.
- Potrebno je izvršiti edukaciju stručnjaka koji će u ime nadležnoga tijela obavljati procjenu opasnosti i evaluacije kemikalija/tvari i donositi odluke u vezi s tim tvarima u skladu s uredbama.
- U pripremi novih propisa treba posebno obratiti pažnju profesionalnim profilima, sustavu ovlašćivanja i obrazovanja odgovornih osoba, od državne uprave (centralne i lokalne) uključene u upravne postupke, preko različitih inspekcija do odgovornih osoba u privredi. U tom smislu je potrebno uspostaviti, u uskoj međuresorskoj suradnji, sustav akreditacije i ovlaštenja ispitnih laboratorija analize kemikalija u različitim medijima.
- Kako zaštita radnika od rizika izlaganja kemijskim tvarima pri radu predstavlja vrlo važnu komponentu kemijske sigurnosti, potrebno je tom segmentu preventive, praćenja i zdravstvene skrbi posvetiti posebnu pažnju u razvitku integriranog sustava kemijske sigurnosti.
- Potrebno je uspostaviti bolju međuresorsku koordinaciju i suradnju u pripremi i provedbi projekata pretpristupne pomoći, koji su usmjereni na jačanje provedbenih kapaciteta, posebice u području obrazovanja, ovlašćivanja i akreditacije prema europskim standardima.

5.5.4 Informacijski sustav

U izgradnji integriranog sustava kemijske sigurnosti razvitak informacijskog sustava je ključni instrument u ostvarenju tog cilja. Uspostava budućeg integriranog informacijskog sustava kemijske sigurnosti je ne samo utvrđena kao obveza za provedbu direktiva i uredbi, nego i temelj za učinkovitu zaštitu od štetnih učinaka kemikalija. Međutim, kako te obveze nisu još uređene zakonom, a za takvu djelatnost ne postoje odgovarajuća sredstva u proračunu, te nije izgrađen sustav sistematskog prikupljanja, obrade podataka i izvještavanja.

U cilju ostvarenja jedinstvenog tržišta temeljenog na sustavu visoke zaštite okoliša i ljudskog zdravlja, Europska komisija stavlja posebno težište na izgradnju i provedbu jedinstvenog informacijskog sustava u svim područjima. Za tu svrhu se osnivaju razne agencije Europske unije, pri čemu informacijski sustav predstavlja temelj za upravljanje i kontrolu. Najbolji je primjer razvitak kemijske sigurnosti pod novim sustavom REACH-a i uspostave Europske agencije za kemikalije. Zbog toga se pravnom stečevinom ustanovljava razvitak informacijskog sustava prema utvrđenim standardima, i to u (1) dnevnoj operativnoj funkciji sigurnog upravljanja kemikalijama, (2) sustavnom praćenju i izvještavanju, te (3) informiranju javnosti.

U različitim resorima i institucijama postoje različiti informacijski sustavi od važnosti za sigurno gospodarenje kemikalijama, no do sada nije uspostavljena odgovarajuća suradnja među tim sustavima i institucijama. Uz to, podaci koji se prikupljaju u navedenim institucijama, te njihove baze podataka i izvještaji nalaze na različitim stupnjevima razvitka po pitanju kvalitete, metodologije i stupnja informatizacije. Također, različite su i informatičke tehnologije koje se koriste, što dovodi do upitnosti njihove kompatibilnosti s drugim nacionalnim sustavima, odnosno s informacijskim sustavima Europske unije i njezinih agencija.

Uspostavom Agencije za zaštitu okoliša (AZO), kao krovne institucije za razvitak Informacijskog sustava zaštite okoliša (ISZO) na temelju Zakona o zaštiti okoliša, stvoreni su i preduvjeti za sustavni razvitak informacijskog sustava kemijske sigurnosti u okviru zdravstvene ekologije. Krovna institucija za razvitak informacijskog sustava u zdravstvu je Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ), a funkcije i nadležnosti su utvrđene Zakonom o zdravstvenoj zaštiti. Jednako tako i u drugim resornim zakonima i podzakonskim aktima se određuje obveza o prikupljanju podataka i praćenja. U okviru Hrvatskog zavoda za toksikologiju uspostavljeni su, na temelju nadležnosti koje proizlaze iz zakona, različiti registri i baze podataka kompatibilne s onima uspostavljenim u programima Europske unije.

U cilju uspostave informacijskog sustava kemijske sigurnosti na temelju ranije spomenutih kriterija i principa, predlažu se sljedeće mjere:

- Potrebno je uspostaviti informacijski sustav kemijske sigurnosti koji će se s jedne strane temeljiti na obvezama koje proizlaze iz propisa i pratećih programa Europske unije, a s druge na zakonom utvrđenim principima i standardima za nacionalne informacijske sustave.
- Potrebno je za tu svrhu oformiti radnu grupu za razvitak informacijskog sustava kemijske sigurnosti s ciljem da se kroz usku međuresorsku suradnju uspostavi odgovarajući sustav i osigura suradnja relevantnih sustava, institucija i stručnjaka.
- Potrebno je osigurati odgovarajuća sredstva za ustroj informacijskog sustava kemijske sigurnosti, kako iz pretpristupnih fondova, tako i iz proračuna, kao preduvjet za brzo i

učinkovito usklađivanje sa sustavima Europske unije, instrumenta za učinkovitu horizontalnu i vertikalnu koordinaciju i suradnju.

- Potrebno je uspostaviti integrirani sustav upravljanja podacima u svrhu vođenja evidencija, prikupljanja, čuvanja, analize i distribucije podataka vezanih uz službene kontrole kako bi se planovi kontrola mogli sastavljati na temelju pouzdanih informacija; taj sustav treba biti integriran u sustav nadzora, kako bi ga mogli koristiti sva službena tijela koja se bave pitanjima zaštite od štetnih učinaka kemikalija, čime bi se osigurala brza razmjena informacija o svim vidovima stanja na tržištu u Hrvatskoj, te usklađivanje sa zahtjevima EU.
- Potrebno je u sklopu nadležnog tijela za kemijsku sigurnost uspostaviti informacijski centar kojem će biti glavna zadaća pružanje znanstveno provjerenih, točnih i pouzdanih informacija o kemijskoj sigurnosti kako nadležnim tijelima, stručnjacima, gospodarskim subjektima, tako i javnosti.
- U cilju odgovarajućeg praćenja stanja i brze razmjene informacija o svim aspektima kontaminacije vode za piće ili hrane u Hrvatskoj, treba uvesti jedinstveni računalni program u sve zavode za javno zdravstvo, koji će omogućiti automatsko elektroničko izvješćivanje, razmjenu podataka i iscrpniji uvid u obavljene analize (rezultate, kvantitativne analize, analize kontaminanata i aditiva itd).

5.5.5 Informiranje javnosti

Hrvatska kao potpisnica Aarhuške konvencije je Zakonom o zaštiti okoliša u potpunosti prenijela Direktivu 2003/4/EZ o pristupu javnosti informacijama o okolišu. Opasnost od mogućih štetnih učinaka po zdravlje stanovništva je vrlo često u središtu pažnje javnosti, neovisno da li se radi o onečišćenju zraka, hrane, vode za piće ili predmeta opće uporabe. Zbog toga je pravodobno, stručno i točno informiranje javnosti izuzetno važno u postizanju povjerenja između odgovornih službi i stanovništva, no jednako tako i u suradnji stanovništva u kriznim situacijama.

Međutim, da bi državna uprava, odnosno odgovarajuće službe bile u situaciji da informiraju javnost pravodobno i stručno, potrebno je izgrađivati takav informacijski sustav koji će posjedovati odgovarajuće podatke, ali obrazovati stručnjake za komunikaciju s javnošću, posebice za slučajeve kriznih situacija, kao na primjer kod nesreća.

Pritom je potrebno imati u vidu da je javnost svakim danom sve obrazovanija o mogućim štetnim učincima kemikalija na zdravlje uslijed velike izloženosti različitim informacijama, pa tako i traži sve kvalitetniju informaciju.

Zbog toga je integrirani sustav kemijske sigurnosti vrlo važan za pravodobno, stručno i jasno informiranje javnosti, pri čemu se predlažu sljedeće mjere:

- Potrebno je u sklopu nadležnog tijela za kemijsku sigurnost uspostaviti informacijski centar kojem će biti glavna zadaća pružanje znanstveno provjerenih, točnih i pouzdanih informacija javnosti.
- Potrebno je pripremiti komunikacijsku strategiju za informiranje javnosti uključujući i gospodarske subjekte o pitanjima vezanim uz opasnost od štetnih učinaka kemikalija, te uspostaviti sustav obavješćivanja javnosti o opasnostima (risk communication) koji proizlaze

iz izloženosti kemikalijama od važnosti za zaštitu zdravlja ljudi ili okoliša, a sukladno smjernicama koje izrađuje Europska agencija za kemikalije i u cilju koordinacije odgovarajućih aktivnosti država članica.

- Potrebno je razviti učinkoviti sustav obavještanja javnosti u kriznim situacijama i incidentima s kemikalijama, i to uz usku suradnju s odgovarajućim institucijama i stručnjacima prema verificiranoj referentnoj listi.
- Potrebno je organizirati dodatno obrazovanje u komunikaciji s javnošću u tom području za sve odgovorne osobe koje imaju takve nadležnosti na državnom i lokalnom nivou.
- Internet je postao danas vrlo važan sustav komunikacije, tako da je potrebno razviti posebne verificirane portale za informiranje javnosti o specifičnim pitanjima iz kemijske sigurnosti.

5.5.6 Istraživanje i razvoj

Istraživanje i razvoj, posebice u području kemijske sigurnosti je od izuzetne važnosti. Novi pravni okvir za sigurnost kemikalija utvrđen u REACH Uredbi se upravo temelji na mobilizaciji svih nacionalnih kapaciteta u istraživanjima vezanim uz utvrđivanje toksičnosti kemikalija, tvari, pripravaka i proizvoda, odnosno drugih bitnih svojstava za sigurno upravljanjem rizikom (risk management). S druge pak strane, ta su istraživanja striktno kontrolirana u cilju izbjegavanja nepotrebnih pokusa na kralježnjacima, kroz međusobnu suradnju nositelja odobrenja i kasnijih zahtjeva za registriranu tvar ili pripravak. Uz to, ovlašćivanje laboratorija za takva istraživanja traži poseban sustav akreditacije koja se temelji na poštivanju striktnih GLP standarda.

Uz opisana fundamentalna istraživanja, REACH uredba potiče razvitak istraživanja izloženosti kemikalijama, prvenstveno u cilju praćenja i ocjene sudbine opasnih kemikalija. Ta su istraživanja još u razvitku, no vrlo su bitna za uspostavu sustava kemijske sigurnosti.

Razna epidemiološka istraživanja u pogledu štetnih učinaka kemikalija iz sastavnica okoliša na ljudsko zdravlje predstavljaju temelj za bitne odluke u razvitku pojedinih lokalnih ili regionalnih sustava, kako za lokalne procjene, tako i za strateške procjene utjecaja zahvata na okoliš. Takve objektivne znanstvene studije imaju poseban značaj na percepciju javnosti i stvarnom utvrđivanju prioriteta.

Uspostavom integriranog sustava kemijske sigurnosti, taj sustav predstavlja ujedno i mehanizam za razvitak istraživanja u području zaštite od štetnih učinaka kemikalija i u ostvarivanju tog cilja predlažu se sljedeće mjere:

- Potrebno je na temelju utvrđenih prioriteta koji proizlaze iz pristupa Hrvatske Europskoj uniji osmisliti dugoročnu viziju razvitka znanstvenih i razvojnih istraživanja u području kemijske sigurnosti; to se posebice odnosi na uvjete koji proizlaze iz REACH Uredbe.
- Potrebno je da utvrđeni prioriteti za istraživanja u području kemijske sigurnosti budu temelj za usku suradnju sa znanstvenim sektorom, kao i suradnju s gospodarskim subjektima kao ključnim korisnikom spomenutih istraživanja.
- Potrebno je usporedno s razvitkom pojedinih istraživanja razvijati i laboratorijske kapacitete i prateće akreditacije, kao preduvjet za što brže usklađivanje sa standardima Europske unije.

- Potrebno je posebnu pažnju posvetiti otvorenim mogućnostima za sudjelovanjem u europskim istraživačkim projektima kroz suradnju na području kemijske sigurnosti sa Zajedničkim istraživačkim centrom u Ispri (Joint Research Centre); za to je potrebno predvidjeti odgovarajuća sredstva iz proračuna, ali i drugih izvora (industrija).

6. ZAKLJUČCI

Na kraju procesa izrade Nacionalne strategije kemijske sigurnosti može se zaključiti da su zadovoljeni svi bitni preduvjeti za uspješnu provedbu Strategije. Međutim, da bi se Strategija mogla provesti bitno je da bude usvojena od nadležnih državnih tijela kao bitan programski dokument Nacionalnog programa za pristupanje Europskoj uniji (NPPEU), te kao takav dobije i odgovarajuću političku potporu.

Zaštita ljudskog zdravlja i okoliša od štetnih učinaka kemikalija predstavlja značajan dio pravne stečevine Europske unije, koju Hrvatska mora ne samo prenijeti u svoje zakonodavstvo, nego i stvoriti uvjete za njihovu provedbu. Zaštita od mogućih štetnih učinaka po zdravlje ljudi je utvrđena u nekoliko poglavlja pravne stečevine, i to: Slobodan protok roba (poglavlje 1), Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika (poglavlje 12), Prometna politika (poglavlje 14), Okoliš (poglavlje 27), te Sigurnost potrošača i zdravlja (poglavlje 28). Stoga je jasno da Nacionalna strategija kemijske sigurnosti predstavlja važan instrument za horizontalno povezivanje različitih zakonskih propisa i učinkovito povezivanje provedbenih nadležnosti.

Kako se kemikalije nalaze svugdje, neovisno da li su biološki esencijalne, neutralne, ili štetne po zdravlje, zaključeno je da se odgovornost za različite aspekte zaštite ljudskog zdravlja od mogućih štetnih učinaka kemikalija nalazi u nadležnosti različitih resora. Takva situacija je u svim državama članicama Europske unije, što odražava i pojavnost zakonske zaštite od štetnih učinaka kemikalija u različitim direktivama i uredbama i različitim poglavljima pravne stečevine Europske unije. Zbog toga je zaključeno da nije moguće provoditi učinkovitu, racionalnu i dinamičnu zaštitu od mogućih štetnih učinaka kemikalija samo kroz vertikalnu provedbu zakona u nadležnosti jednog resora državne uprave, nego to zahtijeva uspostavu integriranog sustava kemijske sigurnosti temeljenog na međuresorskoj koordinaciji i suradnji svih sudionika u ostvarenju tog cilja.

Uočivši probleme koji proizlaze iz kompleksnosti sigurnog gospodarenja kemikalijama, te posljedičnim zakonskim nedorečenostima, nejasno utvrđenim nadležnostima i njihovom preklapanju, a posebice nedostataka u odgovarajućoj međuresorskoj koordinaciji, Europska komisija je preporučila Hrvatskoj izradu Nacionalne strategije kemijske sigurnosti kao preduvjet za uspostavu integriranog, učinkovitog i prije svega racionalnog sustava. Kako su za prijenos u zakonodavstvo Republike Hrvatske za svako od poglavlja pravne stečevine utvrđene resorske nadležnosti, zaključeno je da izrada Nacionalne strategije zahtijeva aktivno uključivanje svih relevantnih resora i stručnjaka iz područja kemijske sigurnosti. Zahvaljujući vrlo aktivnom učešću predstavnika pojedinih resora i institucija, bilo je moguće u relativno kratkom roku utvrditi Nacionalnu strategiju kemijske sigurnosti. Važan doprinos su dale otvorene rasprave na organiziranim miniradionicama za pojedina teška tematska područja, gdje su razjašnjena otvorena pitanja, i pronađena najbolja rješenja za utvrđene probleme, te određeni dugoročni pravci strateškog razvitka kemijske sigurnosti na principu međuresorske koordinacije i suradnje.

Zbog specifičnog povijesnog razvitka zakonodavstva Europske unije, ne postoji jedinstveni konceptualni, odnosno zakonodavni okvir o »Kemijskoj sigurnosti«, tako da se pitanja od važnosti za kemijsku sigurnost uređuju u nekoliko poglavlja pravne stečevine Europske unije. Zbog toga je zaključeno da će poimanje kemijske sigurnosti (eng. chemical safety) u kontekstu ovog projekta slijediti definiciju Internacionalnog programa kemijske sigurnosti (International Programme on Chemical Safety – UNEP, ILO, WHO) da »kemijska sigurnost predstavlja upravljanje (management) i prevenciju od štetnih učinaka kemikalija na čovjeka i okoliš, koji mogu biti uzrokovani kratkotrajnom ili dugotrajnom izloženosti kemikalijama u proizvodnji, skladištenju, prijevozu, te korištenju i odlaganju kemikalija«.

Jednako tako, svaka članica Europske unije samostalno određuje prema svom državnom uređenju, političkom i socijalnom razvitku, te specifičnim nadležnostima i organizaciji provedbe svojih zakona, kako će se i u čijoj nadležnosti provoditi zaštita od mogućih štetnih učinaka kemikalija. Uz to, nema niti jedne države koja je sve aspekte zaštite od štetnih učinaka kemikalija uredila u jednom zakonu i kroz nadležnost jednog tijela državne uprave. Zbog svega toga uspostava integriranog sustava kemijske sigurnosti podrazumijeva dobru horizontalnu i vertikalnu međuresorsku suradnju na principu supsidijarnosti i sustavnoj provedbi osnovnih načela (vidi poglavlje 2.), neovisno o tome tko ima nadležnosti, odnosno provedbene odgovornosti za važeće zakone i podzakonske akte. Međutim, neke članice Europske unije su osnovale Ured za kemikalije kao tijelo odgovorno za vođenje integriranog sustava kemijske sigurnosti, te prije svega za učinkovitu potporu u međuresorskoj suradnji i ravnomjernom razvitku pojedinih segmenata tog sustava.

Slijedeći s jedne strane ove općeprihvaćene principe, a s druge pravni sustav Europske unije, zaključeno je da će se strateški ciljevi i mjere utvrditi u pet osnovnih poglavlja Strategije, i to:

- (1) Opći okvir zaštite od opasnih kemikalija,
- (2) Zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u proizvodima za ljudsku uporabu,
- (3) Zaštita od po zdravlje štetnih kemikalija u okolišu,
- (4) Prevencija, pripravnost i odgovor na nesreće s kemikalijama,
- (5) Integrirani sustav kemijske sigurnosti.

Glavni razlog za ovakav pristup leži u činjenici što je zakonska zaštita od štetnih učinaka kemikalija za svako područje specifična, jednako kao i nadležnost za opći razvitak svakog od navedenih područja. Zadnje poglavlje predstavlja horizontalno objedinjavanje mjera koje će omogućiti ostvarenje osnovnog cilja, a to je uspostava integriranog, usklađenog, učinkovitog i dinamičnog sustava kemijske sigurnosti kroz međuresorsku koordinaciju, suradnju i ravnomjerni razvitak svakog od segmenta kemijske sigurnosti.

Kako sustav pravne stečevine Europske unije slijedi standardni koncept utvrđivanja pojedinih instrumenata upravljanja, zaključeno je da će se takav pristup primijeniti u utvrđivanju mjera kojima se mogu postići zacrtani strateški ciljevi. Tako uz osnovne instrumente upravljanja, kao što su zakoni, nadležnosti, upravni i nadzorni postupak, pažnja je posvećena i drugim važnim mjerama za uspješno upravljanje sustavom kemijske sigurnosti, kao što su informacijski sustav i praćenje, informiranje javnosti, obrazovanje i uz to vezana ovlašćivanja, istraživanje i razvoj, te sustav financiranja.

Zbog svega rečenog, cijeli se proces izrade Nacionalne strategije kemijske sigurnosti usko vezao uz pristupni proces Hrvatske Europskoj uniji. Pozitivna okolnost i svakako neprocjenjiva pomoć u izradi ocjene stanja tako kompleksnog i širokog područja kao što je kemijska sigurnost je proizašla iz raspoloživosti opsežne dokumentacije pripremljene u sklopu izrade pregovaračkog okvira pristupnog procesa Hrvatske Europskoj uniji. Nepovoljna okolnost je velika dinamika u promjenama u hrvatskom zakonodavstvu kao rezultat prijenosa europskog zakonodavstva, što uzrokuje stalne promjene u sustavu koje je teško pratiti u tako širokom području kao kemijska sigurnost. Uz to, takva situacija je uzrokovala preklapanje provedbenih propisa temeljenih na starim zakonima (vrlo često s različitim nadležnostima i drugačijim konceptom upravljanja), s novim zakonskim okvirima za koje još nisu izrađeni podzakonski akti za provođenje zakona temeljenih na novom ustroju.

Republika Hrvatska kao kandidat za članstvo u Europskoj uniji čini posebne napore u potpunom usklađivanju svog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije. Zbog toga ova Strategija predstavlja dio općih napora u postizanju najznačajnijeg političkog cilja – a to je punopravno članstvo Hrvatske u Europskoj uniji. Da bi se osigurala sustavna i snažna politička potpora provedbi Strategije, zaključeno je da ovu strategiju trebaju usvojiti najviša državna tijela kako bi postala sastavni dio Nacionalnog programa pristupa.

Konačno, važno je zaključiti da je u okviru programa pretpristupne pomoći prepoznata važnost uspostave sustava kemijske sigurnosti i IPA 2007 »Kemijska sigurnost« je izabran kao prioritetan projekt koji će ući u provedbu tokom 2008. godine, a što će i pomoći u realizaciji ključnih mjera Strategije. Međutim, imajući u vidu važnost međuresorske suradnje, i taj projekt se treba provesti kroz usku suradnju relevantnih resora.

Klasa: 541-01/08-01/04

Zagreb, 28. studenoga 2008.

HRVATSKI SABOR

Predsjednik
Hrvatskoga
sabora
Luka Bebić, v. r.

7. PRILOZI

7.1 Pojmovi

Pojmovi koji se koriste u ovom dokumentu temelje se na pojmovima utvrđenim u općim zakonima od važnosti za kemijsku sigurnost, te imaju sljedeće značenje:

Zakon o kemikalijama (»Narodne novine«, br. 150/05.)

Kemikalije – jesu tvari i pripravci

Tvari – jesu kemijski elementi ili njihovi spojevi u prirodnom stanju ili proizvedeni u proizvodnom procesu, uključujući i dodatke (aditive), koji su nužni za održavanje njihove stabilnosti, odnosno nečistoće, koje se pojavljuju tijekom proizvodnje zbog primijenjenoga

proizvodnog postupka. Pojam uključuje i polimerne tvari i one otopine tvari kod kojih bi uklanjanje otapala dovelo do kemijske promjene tvari ili imalo utjecaj na njezinu stabilnost.

Pripravci – jesu smjese ili otopine koje su sastavljene od dvije ili više tvari.

Polimerne tvari – jesu tvari sastavljene od molekula, za koje je značajan poredak jedne ili više vrsta monomernih jedinica i gdje velika većina molekula sadrži najmanje tri monomerne jedinice koje su kovalentnom vezom međusobno povezane ili s jednom ili više drugih monomernih jedinica ili nekih drugih reaktanata. Molekulske mase polimerne tvari smiju biti raspodijeljene unutar takvog područja tako da se razlike u njihovim masama mogu, prije svega, povezati s razlikama u broju prisutnih monomernih jedinica. U tom smislu izraz »monomerna jedinica« znači izreagirani oblik monomera u polimeru.

Postojeće tvari – jesu tvari koje su navedene u popisu EINECS.

Nove tvari – jesu one tvari kojih nema u popisu EINECS

Znanstveno istraživanje i razvoj – jest znanstveno eksperimentiranje, analiza kemijskih tvari u nadziranom uvjetima i određivanje bitnih svojstava, ponašanja i učinkovitosti te znanstvena istraživanja povezana s razvojem proizvoda.

Istraživanje i razvoj usmjereni prema procesu – jest daljnji razvoj tvari tijekom kojeg se izvode pilotski pokusi i proizvodnja radi testiranja područja primjene tvari.

Opasne kemikalije – jesu sljedeće kemikalije razvrstane kao:

- *eksplozivne kemikalije* jesu krute, tekuće tvari i pripravci u obliku paste ili želatine koje mogu egzotermno reagirati, također i u odsutnosti kisika iz zraka, pri čemu se vrlo brzo stvaraju i ispuštaju plinovi koji pod određenim uvjetima detoniraju, brzo se zapale ili uslijed zagrijavanja i povišenog tlaka eksplodiraju, ako su ograničeni prostorom,
- *oksidirajuće kemikalije* jesu tvari i pripravci koji dovode do snažne egzotermne reakcije kada su u dodiru s drugim tvarima (prije svega zapaljivim),
- *vrlo lako zapaljive kemikalije* jesu one tekuće tvari i pripravci koji imaju iznimno nisko plamište i nisko vrelište te plinovite tvari i pripravci koji su zapaljivi u dodiru sa zrakom pri normalnoj temperaturi i tlaku,
- *lako zapaljive kemikalije* jesu: tvari i pripravci koji se u dodiru sa zrakom zagriju i sami od sebe zapale već pri normalnoj temperaturi i tlaku bez dovođenja vanjske energije; čvrste tvari i pripravci koji se lako zapale već pri kratkotrajnom dodiru s izvorom plamena, a zatim dalje gore i troše se i onda kada se izvor plamena odstrani; tekuće tvari i pripravci koji imaju vrlo nisko plamište; tvari i pripravci koji u dodiru s vodom ili njezinom parom ispuštaju u opasnim količinama lako zapaljive plinove,
- *zapaljive kemikalije* jesu tvari i pripravci koji imaju nisko plamište,
- *vrlo otrovne kemikalije* jesu tvari i pripravci koji kod gutanja, u dodiru s kožom i udisanjem vrlo malih količina mogu uzrokovati smrt ili vrlo teška akutna ili kronična oštećenja zdravlja,

- *otrovne kemikalije* jesu tvari i pripravci koji kod gutanja, u dodiru s kožom i udisanjem malih količina mogu uzrokovati smrt ili vrlo teška akutna ili kronična oštećenja zdravlja,
- *štetne kemikalije* jesu tvari i pripravci koji kod gutanja, u dodiru s kožom i udisanjem mogu uzrokovati smrt ili vrlo teška akutna ili kronična oštećenja zdravlja,
- *nagrizajuće kemikalije* jesu tvari i pripravci koji mogu u dodiru sa zdravom kožom izazvati oštećenja svih slojeva tkiva,
- *nadražujuće kemikalije* jesu tvari i pripravci koji mogu pri kratkotrajnom, dugotrajnom ili ponovljenom dodiru s kožom ili sluznicom uzrokovati upale,
- *kemikalije koje dovode do preosjetljivosti* jesu tvari i pripravci koji mogu nakon udisanja ili prolaska kroz kožu izazvati reakciju preosjetljivosti tako da daljnje izlaganje tim tvarima ili pripravcima dovodi do posebnih štetnih učinaka javljanja preosjetljivosti,
- *kancerogene kemikalije* jesu tvari i pripravci koji nakon udisanja, gutanja ili prolaskom kroz kožu mogu izazvati rak ili povećati učestalost njegove pojave,
- *mutagene kemikalije* jesu tvari i pripravci koji nakon udisanja, gutanja ili prolaskom kroz kožu mogu uzrokovati nasljedna genetska oštećenja ili značajno povećati njihove pojave,
- *reproduktivno toksične kemikalije* jesu tvari i pripravci koji nakon udisanja, gutanja ili prolaska kroz kožu mogu uzrokovati ili povećati vjerojatnost pojave nenasljednih štetnih učinaka na potomstvo i/ili poremetiti muške ili ženske reproduktivne funkcije ili nakon gutanja, udisanja ili prolaska kroz kožu (doticaja s kožom) mogu štetno djelovati na plodnost, plod ili potomstvo,
- *kemikalije opasne za okoliš* jesu tvari i pripravci koji zbog svojih svojstava, količine i unošenja u okoliš mogu biti štetni za zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet, odnosno biološku i krajobraznu raznolikost.

Biocidni pripravci – jesu pripravci koji sadrže jednu ili više aktivnih tvari, priređeni u obliku u kojem se isporučuju korisniku, a namijenjeni su za uništavanje, sprječavanje djelovanja ili imaju neki drugi utjecaj na štetne organizme, na kemijski ili biološki način. Sredstva za zaštitu bilja ne ubrajaju se u biocide u smislu ovoga Zakona.

Aktivne tvari u biocidnim pripravcima – jesu tvari ili mikroorganizmi, uključivo i viruse i gljivice, koji na opći ili poseban način djeluju na štetne organizme.

Proizvodnja – jest izrada i dorada, oblikovanje, prerada, punjenje, pretakanje, miješanje opasnih kemikalija u međuproizvode i konačne proizvode, uz kemijske, fizikalne ili biološke procese i postupke te prijenos i međuskladištenje unutar proizvodne lokacije.

Proizvođač – jest pravna ili fizička osoba, koja proizvodi opasnu kemikaliju, ali i svatko drugi tko je dorađuje, prepakirava ili promijeni njezino ime za daljnje korištenje.

Promet – jest uvoz, izvoz, provoz, kupnja i prodaja opasne kemikalije na malo i na veliko te obavljanje posredovanja na domaćem i inozemnom tržištu.

Okoliš – je prirodno okruženje: zrak, voda, more, tlo, klima, krajobraz, biljni i životinjski svijet u svojoj raznolikosti i ukupnosti uzajamnog djelovanja, te kulturna baština kao dio okruženja koje je stvorio čovjek.

Otpad od opasnih kemikalija – jesu neiskorišteni i upotrijebljeni ostaci kemikalija, opasne kemikalije kojima je istekao rok trajanja i otpadna ambalaža od opasnih kemikalija.

Kemikalije u općoj uporabi – jesu tvari i pripravci različite namjene koji se stavljaju u promet, a ne zna se njihov krajnji kupac ili korisnik te mogućnost njihove kupovine i korištenje, a nije ograničena niti količinski, niti nekim posebnim zahtjevima u odnosu na krajnjeg korisnika, odnosno kupca.

Zakon o biocidnim pripravcima (»Narodne novine«, br. 63/07.)

Biocidni pripravci – jesu aktivne tvari i pripravci koji sadrže jednu ili više aktivnih tvari, priređeni u obliku u kojem se isporučuju korisniku i čija je namjena uništiti, odvratiti, učiniti bezopasnim, spriječiti djelovanje, odnosno nadzirati bilo koji štetni organizam na kemijski ili biološki način.

Biocidni pripravci niskoga rizika – jesu pripravci koji pod propisanim uvjetima uporabe taj biocidni pripravak predstavlja samo nizak rizik za ljude, životinje ili okoliš.

Osnovna tvar – jest tvar koja se ne rabi prvenstveno kao pesticid, ali se u manjoj mjeri rabi kao biocid, bilo izravno bilo u pripravku koji sadrži tvar i jednostavno sredstvo za razrjeđivanje koje samo po sebi nije opasno. Osnovna tvar ne stavlja se na tržište neposredno za biocidnu namjenu. U osnovne tvari mogu se uvrstiti među ostalim ugljični dioksid, dušik, etanol, 2-propanol, octena kiselina, silikagel.

Aktivne tvari – u biocidnim pripravcima jesu tvari ili mikroorganizmi uključujući viruse i gljive koji na opći ili na poseban način djeluju na štetne organizme.

Postojeće aktivne tvari – jesu tvari koje su bile na tržištu bilo koje države članice Europske unije kao sastojak biocidnog pripravka prije 14. svibnja 2000.

Nove aktivne tvari – jesu aktivne tvari stavljene na tržište kao sastojak biocidnog proizvoda u jednoj od država članica Europske unije poslije 14. svibnja 2000. godine, sve dok ne budu uvrštene na jedan od popisa tvari I., I.A ili I.B.

Sumnjiva tvar – jest svaka tvar, osim aktivne tvari, koja je sadržana ili koja nastaje u biocidnom pripravku u koncentraciji koja može uzrokovati štetan učinak na ljude, životinje ili okoliš. Takva tvar treba biti razvrstana u opasne kemikalije i u biocidnom pripravku biti sadržana u koncentracijama prema kojima bi i taj pripravak trebao biti razvrstan u skladu s propisima kojima je uređeno razvrstavanje, pakiranje i označavanje opasnih kemikalija.

Štetan organizam – jest svaki organizam čija je prisutnost nepoželjna ili koji ima štetan učinak na ljude, njihove aktivnosti, proizvode koje rabe, na životinje ili na okoliš.

Ostaci (rezidue) – jesu jedna ili više tvari u biocidnom pripravku koji zaostaju nakon njegove uporabe, uključujući i metabolite takvih tvari te produkte njihove razgradnje ili reakcije.

Okvirna formulacija – jest specifikacija za skupinu biocidnih pripravaka koji imaju istu uporabu i istu vrstu korisnika. Ova skupina pripravaka mora sadržavati iste aktivne tvari istih specifikacija, a njihovi sastavi smiju odstupati od ranije odobrenog biocidnoga pripravka samo u obujmu u kojem nemaju utjecaja na njihovu učinkovitost i razinu rizika povezanog s njima. Prihvatljivo odstupanje jest dopušten smanjeni maseni udio aktivne tvari i/ili promjena masenog udjela jedne ili više pomoćnih tvari i/ili zamjena jednog ili više pigmenata, bojila, mirisa s nekom drugom tvari koja predstavlja isti ili manji rizik, a pritom ne umanjuje njegovu učinkovitost.

Izjava o dostupnosti podataka – jest isprava koju potpisuje vlasnik određenih podataka zaštićenih odredbama ovoga Zakona, u kojoj izjavljuje da nadležna tijela te podatke mogu koristiti za potrebe davanja odobrenja u potpunom ili skraćenom postupku, u posebnom postupku ili za uvrštavanje aktivnih tvari u popise tvari I., I.A ili I.B.

Znanstveno istraživanje i razvoj – jest znanstveno eksperimentiranje, analiza kemijskih tvari u nadziranim uvjetima i određivanje bitnih svojstava, djelovanja i učinkovitosti te znanstvena istraživanja povezana s razvojem novoga biocidnoga pripravka.

Primijenjeno istraživanje i razvoj – jest istraživanje u svrhu daljnjeg razvoja biocidnoga pripravka tijekom kojeg se na pokusnoj i proizvodnoj razini ispituju moguća druga područja primjene biocidnoga pripravka.

Opća uporaba – jest svaka uporaba biocidnih pripravaka koja nije profesionalna.

Profesionalna uporaba – jest svaka uporaba biocidnoga pripravka pri obavljanju registrirane djelatnosti uključujući i promet (uvoz, izvoz, provoz, kupnja i prodaja biocidnoga pripravka na malo i na veliko te obavljanje posredovanja na domaćem i inozemnom tržištu).

Nepredviđena opasnost – jest opasnost uzrokovanja štete za ljude, njihovu imovinu, životinje ili okoliš od štetnih organizama čiju pojavu nije bilo moguće predvidjeti, spriječiti ili ograničiti, odnosno za koje nije bilo moguće pripremiti odgovarajuće mjere zaštite.

Nositelj odobrenja – jest pravna ili fizička osoba određena u rješenju kojim se odobrava stavljanje biocidnoga pripravka na tržište i njegova uporaba i ima sjedište u Republici Hrvatskoj ili u jednoj od država članica Europske unije.

Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine«, br. 110/07.)

Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša je skup povezanih i usklađenih odluka i mjera kojima je svrha ostvarivanje jedinstvene zaštite okoliša, izbjegavanje i smanjivanje rizika po okoliš te poboljšavanje i ostvarivanje učinkovite zaštite okoliša;

Domino efekt je niz povezanih učinaka koji zbog međusobnog razmještaja i blizine postrojenja odnosno dijelova postrojenja ili grupe postrojenja i količina opasnih tvari prisutnih u tim postrojenjima povećavaju mogućnost izbijanja velike nesreće ili pogoršavaju posljedice nastale nesreće;

Emisija je ispuštanje ili istjecanje tvari u tekućem, plinovitom ili čvrstom stanju, i/ili ispuštanje energije (toplina, zračenje, buka, vibracije, svjetlost) te ispuštanje organizama, iz

pojednog izvora u okoliš, nastalo kao rezultat čovjekovih djelatnosti, kao i mikrobiološko onečišćivanje okoliša;

Granična vrijednost emisija je propisana vrijednost, koncentracija i/ili razina emisije, izražena u posebnim pokazateljima, koja u jednom ili tijekom više vremenskih razdoblja ne smije biti prekoračena; Imisija je koncentracija tvari na određenom mjestu i u određenom vremenu u okolišu;

Industrijska nesreća je događaj koji je posljedica nekontroliranog slijeda događanja u tijeku neke radnje ili aktivnosti u postrojenju, tijekom proizvodnje i/ili uporabe proizvoda, skladištenja i/ili rukovanja proizvodom ili odlaganja otpada;

Informacija o okolišu je svaka informacija u pisanom, vizualnom, slušnom, elektroničkom ili drugom materijalnom obliku, koji se odnose na okoliš, njegove sastavnice i opterećenja, a posebice o opterećivanju okoliša: emisijama, imisijama, otpadu, biološkoj i krajobraznoj raznolikosti, prostoru, kulturnoj baštini, prirodnim pojavama, postupcima tijela javne vlasti koji se odnose na donošenje propisa, općih i pojedinačnih akata u vezi sa zaštitom okoliša, i/ili koji se odnose na donošenje strategija, planova, programa i izvješća o okolišu, sastavnicama okoliša i opterećenjima, te informacija o stanju i mjerama i načinima održavanja projektiranog stanja postrojenja i drugih objekata, koji bi mogli utjecati na onečišćivanje okoliša i sastavnica okoliša, odnosno koji bi mogli utjecati na s okolišem povezana opterećenja i/ili postupke;

Javni interes je interes u pitanjima zaštite okoliša i održivog razvitka koji iskazuje država, ili jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave sukladno svojem statutu;

Javnost je jedna ili više fizičkih ili pravnih osoba, njihove skupine, udruge i organizacije sukladno posebnim propisima i praksi;

Kakvoća okoliša je stanje okoliša i/ili sastavnica okoliša, koje je posljedica djelovanja prirodnih pojava i/ili ljudskog djelovanja, izraženo morfološkim, fizikalnim, kemijskim, biološkim, estetskim i drugim pokazateljima;

Morski ekosustavi su područja oceanskog prostora koja obuhvaćaju obalna područja od riječnih bazena (porječja) do riječnih ušća (estuarija), odnosno do granica epikontinentalnih pojasa prema moru i granica morskih struja uz obalu prema moru, a ta područja obilježava osebujna produktivnost i trofičke, batimetrijske i hidrografske karakteristike područja.

Morski okoliš su široka riječna ušća (estuariji), morska obalna i priobalna područja te područja otvorenog mora;

Nacionalna lista pokazatelja jest popis pokazatelja kojim se propisuje vremenska dinamika prikupljanja podataka, format, izvor i način toka podataka;

Najbolja raspoloživa tehnika (u daljnjem tekstu: NRT) je najučinkovitiji i najnapredniji razvojni stupanj djelatnosti i s njome povezanih načina proizvodnje i održavanja postrojenja koji je dostupan operateru i koji može biti primjerena osnova za određivanje graničnih vrijednosti emisija kojima se postiže sprječavanje, odnosno smanjivanje utjecaja na okoliš;

Nositelj zahvata je podnositelj zahtjeva: za ocjenu o potrebi procjene utjecaja na okoliš, odnosno za davanje mišljenja o sadržaju studije o utjecaju na okoliš ili za procjenu utjecaja na okoliš;

Održivi razvitak je gospodarski i socijalni razvitak društva koji u zadovoljavanju potreba današnjeg naraštaja uvažava iste mogućnosti zadovoljavanja potreba idućih naraštaja te omogućuje dugoročno očuvanje kakvoće okoliša, biološke raznolikosti i krajobraza;

Okoliš je prirodno okruženje: litosfera, pedosfera, hidrosfera s kriosferom, atmosfera i biosfera te materijalna dobra i kulturna baština kao dio okruženja koje je stvorio čovjek; svi u svojoj raznolikosti i ukupnosti uzajamnog djelovanja;

Onečišćavanje morskog okoliša znači čovjekovo izravno ili neizravno unošenje tvari ili energije u morski okoliš, koje uzrokuje ili može prouzročiti pogubne posljedice na uvjete života biljnog i životinjskog svijeta u moru i podmorju, odnosno općenito ugroziti uvjete života u moru i ugroziti ljudsko zdravlje, te može ometati pomorske djelatnosti, uključujući ribolov i druge zakonite uporabe mora i podmorja, izazvati pogoršanje uporabne kakvoće morske vode i umanjene privlačnosti morskog okoliša;

Onečišćavanje okoliša je promjena stanja okoliša koja je posljedica nedopuštene emisije i/ili drugog štetnog djelovanja, ili izostanka potrebnog djelovanja, ili utjecaja zahvata koji može promijeniti kakvoću okoliša;

Onečišćujuća tvar je tvar ili skupina tvari, koje zbog svojih svojstava, količine i unošenja u okoliš, odnosno u pojedine sastavnice okoliša, mogu štetno utjecati na zdravlje ljudi, biljni i/ili životinjski svijet, odnosno biološku i krajobraznu raznolikost;

Opasna tvar je propisom određena tvar, mješavina ili pripravak, koji je u postrojenju prisutan kao sirovina, proizvod, nusproizvod ostatak ili međuproizvod, uključujući i one tvari za koje se može pretpostaviti da mogu nastati u slučaju nesreće;

Opasnost je bitno svojstvo opasne tvari ili uvjeti u kojima se ta tvar može zateći, a kojima se može ugroziti ljudsko zdravlje i život, materijalna dobra i okoliš;

Operater je fizička osoba (građanin), više fizičkih osoba, ili pravna osoba, koja u skladu s posebnim propisima upravlja tvrtkom ili nadzire rad tvrtke;

Opterećenja su: emisije tvari i njihovih pripravaka, fizikalni i biološki činitelji (energija, buka, toplina, svjetlost i dr.) te djelatnosti koje ugrožavaju ili bi mogle ugrožavati sastavnice okoliša;

Opterećivanje okoliša je svaki zahvat ili posljedica utjecaja zahvata u okoliš, ili utjecaj na okoliš određene aktivnosti, koja sama ili povezana s drugim aktivnostima, može izazvati ili je mogla izazvati onečišćivanje okoliša, smanjenje kakvoće okoliša, štetu u okolišu, rizik po okoliš ili korištenje okoliša;

Plan i program je plan ili program: koji je podložen pripremi i/ili usvajanju na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini, ili koji je izvršno tijelo pripremilo za donošenje kroz zakonodavnu proceduru Hrvatskog sabora ili Vlade Republike Hrvatske i koji je uređen

zakonom ili provedbenim propisom zakona, uključujući i planove i programe o izmjenama i dopunama tih planova i programa;

Pogon je jedna ili više različito lociranih radnih jedinica tvrtke, koja se sastoji od uređaja, a u kojima se obavlja neka od djelatnosti ili dio djelatnosti tvrtke;

Postrojenje je tehnička, organizacijska cjelina koju za obavljanje djelatnosti koristi tvrtka kojom upravlja ili je nadzire operater, uključujući uređaje, opremu, strukture, cijevi, strojeve, alate i druge dijelove koji se koriste za rad. Postrojenje se može sastojati od nekoliko samostalnih cjelina na istoj lokaciji – pogona;

Područje utjecaja je područje na kojem se prostire značajan utjecaj zahvata u okoliš, bilo da je uzrokovan samim zahvatom u okoliš ili sinergijom s postojećim ili planiranim zahvatima u okoliš;

Praćenje stanja okoliša (monitoring) je niz aktivnosti koje uključuju uzorkovanje, ispitivanje i sustavno mjerenje emisija, imisija, praćenje prirodnih i drugih pojava u okolišu u svrhu zaštite okoliša;

Pravo na pristup pravosuđu je pravo na izjavljivanje žalbe nadležnom tijelu odnosno pravo na podnošenje tužbe nadležnom sudu, koje se ovim Zakonom, uz propisane uvjete, utvrđuje osobama – građanima, drugim fizičkim te pravnim osobama, njihovim skupinama, udrugama i organizacijama – radi ostvarivanja prava na zdrav život i održiv okoliš i u svrhu zaštite okoliša i pojedinih sastavnica okoliša i zaštite od štetnog utjecaja opterećenja;

Prijeteća opasnost od štete je dovoljna vjerojatnost da se u bliskoj budućnosti može dogoditi šteta u okolišu;

Rizik po okoliš je veličina koja se mjeri vjerojatnošću pojavljivanja događaja i potencijalom štete za okoliš koji taj događaj može uzrokovati;

Sanacija je skup propisanih mjera i/ili aktivnosti kojima se uspostavlja ili nadomješta stanje okoliša koje je bilo prije nastanka štete, odnosno onečišćenja okoliša;

Sastavnice okoliša su: zrak, voda, more, tlo, krajobraz, biljni i životinjski svijet te zemljina kamena kora;

Standard kakvoće okoliša je propisana kakvoća okoliša ili pojedine sastavnice okoliša;

Stanje morskog okoliša je sveukupno stanje okoliša u morskim vodama uzimajući u obzir strukturu, funkcije i procese sastavnica morskog okoliša zajedno s prirodnom fiziografskim, geografskim i klimatskim faktorima, kao i fizičkim, kemijskim i biološkim uvjetima uključujući one koji su rezultat ljudske aktivnosti;

Štetna tvar je tvar štetna za ljudsko zdravlje i okoliš, s dokazanim akutnim i kroničnim toksičnim učincima, vrlo nadražujuća, kancerogena, mutagena, nagrizajuća, zapaljiva i eksplozivna tvar, ili tvar koja u određenoj dozi i/ili koncentraciji ima takva svojstva;

Učinci industrijske i velike nesreće su sve neposredne ili posredne, trenutačne ili odgođene nepovoljne posljedice izazvane tim nesrećama na zdravlje i život ljudi, materijalna dobra i okoliš;

Velika nesreća je događaj, odnosno nekontrolirana pojava izazvana velikom emisijom, požarom ili eksplozijom i sl., koji su uzrokovani nekontroliranim razvojem događanja tijekom djelovanja u postrojenju u kojem su prisutne opasne tvari te jedna ili više tih opasnih tvari i/ili njihovih spojeva nastalih uslijed događaja odnosno nekontrolirane pojave dovode u ozbiljnu trenutačnu ili odgođenu – naknadnu opasnost za ljudsko zdravlje i život, materijalna dobra i/ili okoliš, unutar postrojenja i/ili izvan postrojenja;

Zahvat u okoliš je privremeno ili trajno djelovanje čovjeka koje bi moglo utjecati na okoliš, za koje je potrebno ishoditi odgovarajuće odobrenje za realizaciju;

Zainteresirana javnost je javnost na koju utječe ili bi moglo utjecati odlučivanje o okolišu, te koja živi odnosno radi u području mogućih negativnih utjecaja na okoliš ili u području koje će vjerojatno biti pod negativnim utjecajem. Organizacije civilnog društva koje djeluju na području zaštite okoliša i ispunjavaju sve uvjete sukladno ovom Zakonu smatrat će zainteresiranima;

Zaštita okoliša je skup odgovarajućih aktivnosti i mjera kojima je cilj sprječavanje opasnosti za okoliš, sprječavanje nastanka šteta i/ili onečišćivanja okoliša, smanjivanje i/ili otklanjanje šteta nanesenih okolišu te povrat okoliša u stanje prije nastanka štete;

Zdravstvena ekologija je znanstveno stručna disciplina koja se bavi pitanjima zdravlja i bolesti ljudi koji su uvjetovani čimbenicima okoliša. To je i teorija i praksa praćenja, držanja pod kontrolom te sprječavanja negativnog djelovanja na zdravlje štetnih čimbenika okoliša.

Zakon o hrani (»Narodne novine«, br. 46/07.)

Hrana – je svaka tvar ili proizvod prerađen, djelomično prerađen ili neprerađen, a namijenjen je konzumaciji ili se može opravdano očekivati da će ga ljudi konzumirati.

Pojam hrane uključuje i piće, žvakaću gumu i bilo koju drugu tvar, uključujući vodu, koja se namjerno ugrađuje u hranu tijekom njezine proizvodnje, pripreme ili obrade.

Pojam hrane uključuje vodu: koja služi za javnu opskrbu pučanstva kao voda za piće, koja se upotrebljava i/ili ugrađuje u hranu tijekom njezine proizvodnje, pripreme ili obrade, pakiranu u originalno pakiranje kao stolna voda, mineralna voda i izvorska voda;

Poslovanje s hranom – jest poslovni postupak, bez obzira na to je li poduzet zbog ostvarivanja dobiti ili ne, javni ili privatni, u sklopu kojeg se izvršavaju poslovi vezani za bilo koju fazu proizvodnje, prerade ili distribucije hrane;

Subjekt u poslovanju s hranom – jest fizička ili pravna osoba odgovorna da osigura nesmetanu provedbu odredbi propisa o hrani unutar poslovanja kojim upravlja;

Maloprodaja – jest rukovanje hranom i/ili obrada, priprema i skladištenje hrane na mjestu prodaje ili isporuke krajnjem potrošaču, a uključuje distribucijske terminale, djelatnosti opskrbe pripremljenom hranom, tvorničke kantine, opskrbe institucija pripremljenom hranom,

restorane i druge slične djelatnosti opskrbe hranom, prodavaonice, distributivne centre u supermarketima i veleprodajna mjesta;

Stavljanje na tržište – jest držanje hrane ili hrane za životinje u svrhu prodaje, uključujući ponudu za prodaju ili svaki drugi oblik prijenosa, bez obzira na to je li besplatan ili nije, te prodaju, distribuciju i druge oblike prijenosa kao takve;

Rizik – jest funkcija vjerojatnosti štetnog učinka na zdravlje i težine tog učinka koji proizlazi iz opasnosti;

Analiza rizika – jest proces koji se sastoji od tri međusobno povezane komponente: procjene rizika, upravljanja rizikom i obavještanja o riziku;

Procjena rizika – jest znanstveno utemeljen proces koji se sastoji od četiri koraka: identifikacije opasnosti, karakterizacije opasnosti, procjene izloženosti i karakterizacije rizika;

Upravljanje rizikom – jest proces, odvojen od procjene rizika, kojim se uspoređuju različite mogućnosti postupanja nadležnog tijela u svezi s rizikom, u suradnji sa zainteresiranim sudionicima, uzimajući u obzir procjenu rizika i druge pravovaljane čimbenike, a ako je potrebno, i proces odabiranja odgovarajućih preventivnih i kontrolnih mjera;

Obavještanje o riziku – je interaktivna razmjena informacija i mišljenja za vrijeme procesa analize rizika, a u vezi s opasnostima i rizicima, s rizikom povezanim čimbenicima i predodžbama o riziku, između procjenitelja rizika, nadležnog tijela, potrošača, subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje, akademске zajednice i drugih zainteresiranih strana, uključujući objašnjenje nalaza pri procjeni rizika te osnove za donošenje odluka pri upravljanju rizikom;

Opasnost – jest biološki, kemijski ili fizikalni čimbenik u hrani i hrani za životinje ili stanje hrane i hrane za životinje, s mogućnošću uzrokovanja štetnog djelovanja na zdravlje;

Sljedivost – jest mogućnost ulaženja u trag hrani, hrani za životinje, životinjama koje se koriste za proizvodnju hrane ili tvari koja je namijenjena ugrađivanju ili se očekuje da će biti ugrađena u hranu ili hranu za životinje, kroz sve faze proizvodnje, prerade i distribucije;

Higijena hrane – podrazumijeva mjere i uvjete potrebne za kontrolu opasnosti i osiguranje prikladnosti hrane za prehranu ljudi u skladu s njezinom namjenom;

Kontaminacija – je prisutnost ili unošenje opasnosti;

Službena kontrola – znači svaki oblik kontrole koju nadležno tijelo, odnosno tijela nadležna za provođenje inspekcije provode s ciljem verifikacije sukladnosti propisa o hrani i hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja;

Verifikacija – znači provjeravanje, pregledom i razmatranjem objektivnih dokaza, jesu li zadovoljeni utvrđeni uvjeti;

Kontrolno tijelo – znači neovisnu treću stranu na koju je nadležno tijelo prenijelo određene kontrolne zadatke;

Revizija (engl. audit) – znači sustavno i neovisno preispitivanje kojim se treba ustanoviti je li djelovanje i uz to povezani rezultati u skladu s planovima, provode li se ti planovi učinkovito i jesu li prikladni za postizanje ciljeva;

Inspekcija – znači kontrolu hrane i hrane za životinje, zdravlja i dobrobiti životinja, kako bi se verificiralo da su zadovoljeni uvjeti propisa o hrani i hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja;

Monitoring – znači sustavno provođenje niza planiranih promatranja ili mjerenja kako bi se dobio opći pregled stanja provedbi propisa o hrani i hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja;

Nadziranje – znači sustavno promatranje jednog ili više subjekata u poslovanju s hranom ili hranom za životinje, ili njihovih aktivnosti;

Nesukladnost – znači neudovoljavanje propisima o hrani i hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja;

Uzimanje uzoraka za analizu – znači uzimanje hrane ili hrane za životinje ili bilo kojih drugih tvari, uključujući one iz okoliša, koje su važne za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ili hrane za životinje ili za zdravlje životinja, kako bi se analizom verificirala provedba propisa o hrani i hrani za životinje, o zdravlju životinja;

Certificiranje – znači postupak utvrđivanja propisanih uvjeta kojima nadležno tijelo ili kontrolno tijelo, ovlašteno za postupanje, izdaje certifikat u pisanoj, elektroničkoj ili drugoj istovrijednoj formi;

Plan (program) kontrole – znači plan koji je izradilo nadležno tijelo, a koji sadrži opće informacije o ustrojstvu i organizaciji službenih sustava kontrole;

Nova hrana – jest hrana i sastojci hrane koji se do sada još nisu upotrebljavali u većem opsegu za prehranu ljudi, koja nije rezultat genetske modifikacije, a koja svojim sastavom, svojstvima i učinkom može utjecati na odabir prehrane i/ili zdravlje ljudi;

Genetski modificirani organizam (GMO) – jest organizam, uz iznimku ljudskih bića, u kojem je genetski materijal izmijenjen na način koji se ne pojavljuje prirodnim putem parenjem i/ili prirodnom rekombinacijom;

Genetski modificirana hrana (GM hrana) – je hrana koja sadrži ili se sastoji ili je proizvedena od GMO-a;

Unošenje – fizičko unošenje pošiljaka na područje Republike Hrvatske s namjenom uvoza, provoza ili skladištenja u slobodnim carinskim zonama, slobodnim skladištima, carinskim skladištima i kod registriranih opskrbljivača brodova.

Zakon o prijevozu opasnih tvari (»Narodne novine«, br. 79/07.)

Opasne tvari – su robe, tereti, tvari, materijali i predmeti koji su podijeljeni na: eksplozivne tvari, plinove, zapaljive tekućine, zapaljive krute tvari, samozapaljive tvari, tvari koje u dodiru s vodom oslobađaju zapaljive plinove, oksidirajuće tvari, organske peroksidi, otrove,

infektivne tvari, radioaktivne tvari, nagrizajuće tvari i ostale opasne tvari. Opasne tvari predstavljaju i otpad, pripravci, radioaktivni i nuklearni materijal ako udovoljavaju uvjetima za svrstavanje u opasne tvari;

Ambalaža – je svaka jedinica ambalaže ili teretni prostor izrađen i namijenjen pakiranju ili punjenju s opasnim tvarima (kutije, bačve, vreće, kanistri, kombinirana ambalaža, posude, spremnici, IBC-i, cisterne, kontejneri i ostale jedinice ambalaže);

Pakiranje je jedinica ambalaže u koju su pakirane ili napunjene opasne tvari, te kao takva cjelina spremna za prijevoz;

Vozilo – je svako prijevozno sredstvo (motorno vozilo ili priključno vozilo, željezničko vozilo, brod/plovilo ili drugo prijevozno sredstvo);

Pošiljatelj – je osoba koja predaje opasne tvari na prijevoz i koja je u ugovoru o prijevozu, odnosno ispravi o prijevozu navedena kao pošiljatelj. Ako se prijevoz obavlja bez ugovora o prijevozu, odnosno isprave o prijevozu pošiljatelj je osoba koja predaje opasne tvari na prijevoz;

Prijevoznik – je osoba koja obavlja prijevoz opasnih tvari i koja je u ugovoru o prijevozu, odnosno ispravi o prijevozu, navedena kao prijevoznik. Ako se prijevoz obavlja bez ugovora o prijevozu, odnosno bez isprave o prijevozu prijevoznik je osoba koja prevozi opasne tvari;

Primatelj – je osoba koja preuzima opasne tvari i koja je u ugovoru o prijevozu, odnosno ispravi o prijevozu navedena kao primatelj. Ako se prijevoz obavlja bez ugovora o prijevozu, odnosno bez isprave o prijevozu primatelj je osoba koja preuzima opasne tvari;

Organizator – je osoba koja organizira prijevoz opasnih tvari ili obavlja kao organizator druge usluge koje se odnose na prijevoz opasnih tvari;

Nadzor – je svaka provjera, pregled ili drugi postupak koji iz sigurnosnih razloga provode nadležna tijela;

Sigurnosni savjetnik – je osoba koja ima valjano uvjerenje o stručnom osposobljavanju za obavljanje poslova vezanih uz prijevoz opasnih tvari, odnosno pakiranje, utovar i istovar povezan s tim prijevozom.

Zakon o predmetima opće uporabe (»Narodne novine«, br. 85/06.)

Predmeti opće uporabe – jesu materijali i predmeti koji dolaze u neposredan dodir s hranom i predmeti široke potrošnje;

Materijali i predmeti – koji dolaze u neposredan dodir s hranom jesu: materijali od kojih su izrađeni predmeti opće uporabe koji dolaze u neposredan dodir s hranom; predmeti koji dolaze u neposredan dodir s hranom (posuđe, pribor, oprema, uređaji i ambalaža koja se rabi u poslovanju s hranom);

Predmeti široke potrošnje – jesu: posuđe, pribor, oprema i uređaji za proizvodnju kozmetičkih proizvoda, ambalaža za predmete opće uporabe (ambalaža u koju se pakiraju predmeti opće uporabe navedeni u ovom članku, uključujući i samu ambalažu), dječje igračke, uključujući

proizvode namijenjene dojenčadi i djeci mlađoj od tri godine za olakšavanje hranjenja i sisanja, umirivanja i spavanja te proizvodi za zabavu odraslih, kozmetički proizvodi, kozmetika s posebnom namjenom, sredstva za održavanje čistoće u kućanstvu i u industriji, uključujući i ona koja se koriste u proizvodnji i stavljanju hrane na tržište, dezinfekcijska sredstva te insekticidi za kućnu uporabu, duhan, duhanski proizvodi i pribor za pušenje (pribor koji pri pušenju dolazi u dodir s ustima i usnom šupljinom: lula i cigaretnik – usnik), određeni predmeti i sredstva koja pri uporabi dolaze u neposredan dodir s kožom i/ili sluznicom;

Kozmetika s posebnom namjenom jesu pripravci, koji se primjenjuju na koži ili koji dolaze u dodir sa sluznicom i drugim dijelovima ljudskog tijela, kao npr. s usnicama, kosom, noktima i dr., a za razliku od standardnih kozmetičkih proizvoda imaju sustavno djelovanje, točno određenu, specifičnu namjenu i ograničeno vrijeme primjene;

Proizvodnja predmeta opće uporabe jest njihova priprema, obrada, prerada, dorada i pakiranje te čuvanje kod proizvođača;

Stavljanje na tržište predmeta opće uporabe jest prijevoz, skladištenje, prodaja, korištenje, odnosno uporaba predmeta opće uporabe u pružanju usluga, kao i svaki drugi način njihova stavljanja na tržište, uključujući i njihov uvoz ili izvoz;

Deterdžent – jest svaka tvar ili pripravak koji sadrži sapune i/ili druge površinski aktivne tvari namijenjene za procese pranja i čišćenja. Deterdženti mogu biti u obliku tekućine, praška, pasta, šipki, blokova, kalupom ili na drugi način oblikovanih komada, a stavljaju se u promet ili se rabe u kućanstvu ili u profesionalne ili industrijske svrhe; još se smatraju kao deterdženti i:

- »univerzalni deterdžent« jest deterdžent za sve temperature i vrste pranja;
- »blagi deterdžent« jest deterdžent za pranje osjetljivih tkanina na nižim temperaturama pranja;
- »industrijski deterdžent i deterdžent za profesionalnu uporabu« jest deterdžent za pranje i čišćenje izvan kućanstva, koje obavlja stručno osoblje rabeći posebne proizvode;
- »pomoćni pripravak za pranje« namijenjen za namakanje (pretpranje), ispiranje ili izbjeljivanje odjeće i rublja u kućanstvu itd;
- »omekšivač za rublje« namijenjen za mijenjanje osjeta tkanine na dodir u procesima koji trebaju dopuniti pranje tkanine;
- »preparat za čišćenje« namijenjen kao univerzalno sredstvo za čišćenje za uporabu u kućanstvu i/ ili drugo čišćenje površina (npr.: materijala, proizvoda, strojeva, mehaničkih naprava, prijevoznih sredstava i njima povezane opreme, instrumenata, aparature, itd.);
- »ostali preparati za čišćenje i pranje« namijenjeni za sve druge procese pranja i čišćenja;

Pranje – jest čišćenje rublja, tkanina, posuđa i drugih tvrdih površina;

Čišćenje – jest radnja kojom se uspostavlja djelovanje deterdženata;

Tvar – jest kemijski element i njegovi spojevi u prirodnom stanju ili dobiveni bilo kojim proizvodnim procesom, uključujući i svaki dodatak potreban za očuvanje stabilnosti proizvoda kao i svako onečišćenje koje nastaje tijekom procesa, osim otapala koje se može odijeliti, a da ne utječe na stabilnost tvari niti mijenja njezin sastav;

Pripravak – jest smjesa ili otopina sastavljena od dviju ili više tvari;

Površinski aktivna tvar – jest bilo koja organska tvar i/ ili pripravak koji se koristi u proizvodnji deterdženata i ima svojstva površinskog djelovanja, a sastoji se od jedne ili više hidrofilnih i jedne ili više hidrofobnih skupina koje su takve naravi i veličine da tvar ima sposobnost umanjiti površinsku napetost vode i stvarati jednostruke slojeve sa svojstvom širenja ili adsorpcije na graničnoj površini vode i zraka, kao i stvarati emulzije i/ ili mikroemulzije i/ ili micle, te se adsorbirati na graničnim površinama vode i čvrste tvari;

Primarna biološka razgradljivost – jest strukturna promjena površinsko-aktivne tvari djelovanjem mikroorganizama zbog čega ona gubi svojstva površinskog djelovanja razgradnjom glavne tvari, što se mjeri metodama ispitivanja navedenima u Dodatku II. ovoga Pravilnika;

Konačna aerobna biološka razgradljivost – jest razina biološke razgradljivosti koja se postiže kad mikroorganizmi u uvjetima gdje ima kisika potpuno iskoriste površinski aktivnu tvar tako da se ona razgrađuje na ugljikov dioksid, vodu i mineralne soli svakog od sadržanih elemenata (mineralizacija), što se mjeri metodama ispitivanja navedenima u Dodatku III. ovoga Pravilnika, kao i na nove mikrobne stanične sastavne dijelove (biomasa);

Stavljanje na tržište – jest uvođenje robe na tržište pri čemu se ona stavlja na raspolaganje trećim stranama uz plaćanje ili bez njega, prijevoz, skladištenje, prodaja, uvoz i izvoz kao i svaki drugi način stavljanja u promet.

Zakon o zaštiti i spašavanju

Hitna situacija – je svaka situacija u kojoj fizička ili pravna osoba ima neodgodivu potrebu za žurnom pomoći hitnih službi (vatrogasaca, policije, hitne pomoći, medicinskog centra za krizna stanja i slično);

Katastrofa – je svaki prirodni ili tehničko-tehnološki događaj koji, na području Republike Hrvatske, opsegom, intenzitetom i neočekivanošću ugrozi zdravlje i živote većeg broja ljudi ili imovinu veće vrijednosti ili okoliš, a čiji nastanak nije moguće spriječiti ili posljedice otkloniti redovitim djelovanjem nadležnih tijela državne uprave, nadležnih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i operativnih snaga zaštite i spašavanja s područja jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na kojem je događaj nastao. Katastrofom, u smislu ovoga Zakona, smatraju se i posljedice nastale ratnim razaranjem i terorizmom;

Koordiniranje – je osiguravanje vremenske i prostorne usklađenosti djelovanja svih sudionika u aktivnostima zaštite i spašavanja od katastrofa i većih nesreća po etapama provođenja zadaća, kao i njihovo pravodobno informiranje;

Mobilizacija – je ujedinjenje postupaka i aktivnosti kojima se operativne snage zaštite i spašavanja prevode u stanje pripravnosti za organizirano uključivanje u provođenje mjera i aktivnosti sustava zaštite i spašavanja;

Nesreća – je događaj koji je prouzročen iznenadnim djelovanjem prirodnih sila, tehničko-tehnoloških ili drugih faktora te ugrožava zdravlje i život ljudi i životinja, odnosno uzrokuje štetu na materijalnim i drugim dobrima i okolišu;

Opasna tvar – je propisom o zaštiti okoliša određena tvar, smjesa ili preparat koji se pojavljuje kao sirovina, proizvod ili nusproizvod, uključujući i tvar čiji se nastanak u slučaju nesreće može logički pretpostaviti i ugrožava zdravlje i život ljudi ili okoliš;

Opasnost – označava bitno svojstvo opasne tvari ili fizičke situacije koja bi mogla oštetiti ljudsko zdravlje i okoliš;

Operator – je fizička i pravna osoba koja posjeduje ili upravlja postrojenjem ili pogonom;

Otklanjanje posljedica – su sve aktivnosti koje se poduzimaju tijekom katastrofe i otklanjanja štetnih posljedica prouzročenih katastrofom radi žurne normalizacije života na području na kojem je događaj nastao;

Pogon – je jedna ili više različito lociranih radnih jedinica pod nadzorom operatora u kojima se obavlja profesionalna djelatnost u kojima su opasne tvari prisutne u jednom ili više postrojenja;

Postrojenje – označava tehničku cjelinu unutar pogona, u kojoj se proizvode, koriste ili pohranjuju opasne tvari ili se pak njima rukuje; postrojenje uključuje svu opremu, strukture, cijevi, strojeve, alate, privatne industrijske kolosijeke, dokove, istovarna pristaništa kojima se postrojenje koristi, gatove, skladišta te slične plutajuće ili druge strukture nužne za rad postrojenja;

Prevenција – su sve mjere i aktivnosti kojima se smanjuje ili sprječava mogućnost nastanka prijetnje, odnosno smanjuju posljedice katastrofe;

Rizik – označava vjerojatnost da će se određeni učinak pojaviti unutar određenog vremenskog razdoblja ili u određenim okolnostima;

Prijetnja – je stanje koje bi moglo izazvati nesreću ili katastrofu;

Pripravnost – je pravodobno poduzimanje svih aktivnosti kojima se povećava i unapređuje učinkovitost postojećih operativnih i ostalih zakonom utvrđenih snaga i sredstava za reagiranje u katastrofi;

Pružanje pomoći drugim državama – je upućivanje materijalnih sredstava te upućivanje pripadnika operativnih snaga i potrebne tehničke opreme u druge države pogođene katastrofom;

Reagiranje u katastrofi – su sve aktivnosti koje sudionici zaštite i spašavanja provode neposredno prije nastanka i u tijeku katastrofe;

Rukovođenje – je usmjeravanje pojedinaca, dijelova sustava i sustava zaštite i spašavanja u cjelini prema ostvarivanju postavljenih ciljeva (izvršna funkcija upravljanja);

Sustav zaštite i spašavanja – je oblik pripremanja i sudjelovanja sudionika zaštite i spašavanja u reagiranju na katastrofe i veće nesreće, te ustrojavanja, pripremanja i sudjelovanja operativnih snaga zaštite i spašavanja u prevenciji, pripravnosti, reagiranju na katastrofe i otklanjanju mogućih uzroka i posljedica katastrofa;

Upravljanje – je određivanje temeljnog cilja sustava zaštite i spašavanja, plansko povezivanje dijelova sustava i njihovih zadaća u jedinstvenu cjelinu radi izvršenja globalne zadaće i postavljanje strategije za postizanje tog cilja i izvršenje zadaće;

Unutarnji plan – je plan mjera i aktivnosti koje provodi operator unutar pogona radi sprječavanja velikih nesreća koje uključuju opasne tvari u cilju zaštite života i zdravlja ljudi i okoliša;

Vanjski plan – je plan mjera i aktivnosti koje provodi nadležno tijelo radi sprječavanja velikih nesreća koje uključuju opasne tvari u cilju zaštite života i zdravlja ljudi i okoliša;

Velika nesreća – je događaj koji svojim mogućim razvojem može poprimiti značajke katastrofe uzrokovan nekontroliranim razvojem događaja i nesreća koje označavaju pojave poput značajnijih oslobađanja tvari, vatre ili eksplozije u koje su uključene opasne tvari u postrojenjima u kojima se opasne tvari proizvode, koriste ili pohranjuju ili se njima rukuje, a čije oslobađanje može imati izravne ili odgođene posljedice na život i zdravlje ljudi i okoliš;

Zapovijedanje – je oblik rukovođenja postavljen na principima jednonadređenosti i subordinacije u dodjeljivanju zadaća te pri izvršavanju mjera i aktivnosti sustava zaštite i spašavanja;

Stožer zaštite i spašavanja Republike Hrvatske – je stručno, operativno i koordinativno tijelo za pripremu akcija u slučaju katastrofe kojima rukovodi Uprava.

7.2 Popis zakonskih propisa

Propisi iz područja zaštite okoliša

Opći propisi

- Zakon o zaštiti okoliša (»Narodne novine« 110/07)
- Naputak o obrascu, sadržaju i način uvođenja očevidnika o obavljenim inspekcijskim pregledima inspektora zaštite okoliša (»Narodne novine« [79/95](#))
- Uredba o standardima kakvoće mora na morskim plažama (»Narodne novine« [33/96](#))
- Pravilnik o katastru emisije u okoliš (»Narodne novine« [36/96](#))
- Pravilnik o znaku zaštite okoliša (»Narodne novine« [64/96](#))
- Uredba o uvjetima za izdavanje suglasnosti za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša (»Narodne novine« [7/97](#))

- Plan intervencija kod iznenadnog onečišćenja mora u Republici Hrvatskoj (»Narodne novine« [8/97](#))
- Uredba o informacijskom sustavu zaštite okoliša (»Narodne novine« [74/99](#), [79/99](#))
- Plan intervencija u zaštiti okoliša (»Narodne novine« [82/99](#), [86/99](#) i [12/01](#))
- Pravilnik o procjeni utjecaja na okoliš (»Narodne novine« [59/00](#), [136/04](#), [85/06](#))
- Pravilnik o priznanjima i nagradama za dostignuća na području zaštite okoliša (»Narodne novine« [26/02](#) i [36/02](#))
- Nacionalna strategija zaštite okoliša (»Narodne novine« [46/02](#))
- Nacionalni plan djelovanja za okoliš (»Narodne novine« [46/02](#))
- Pravilnik o službenoj iskaznici inspektora inspekcije zaštite okoliša Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva (»Narodne novine« [1/05](#))
- Popis pravnih osoba koje imaju suglasnost za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša (»Narodne novine« [71/05](#))
- Uredba o kakvoći biogoriva (»Narodne novine« [141/05](#))
- Uredba o tehničkim standardima zaštite okoliša od emisija hlapivih organskih spojeva koje nastaju skladištenjem i distribucijom benzina (»Narodne novine« [135/06](#))
- Uredba o jediničnim naknadama, korektivnim koeficijentima i pobližim kriterijima i mjerilima za utvrđivanje naknade na emisiju u okoliš ugljikovog dioksida (»Narodne novine« [73/07](#))
- Pravilnik o načinu i rokovima obračunavanja i plaćanja naknade na emisiju u okoliš ugljikovog dioksida (»Narodne novine« [77/07](#))
- Pravilnik o registru onečišćavanja okoliša (Narodne novine 53/08)
- Uredba o informacijskom sustavu zaštite okoliša (»Narodne novine« broj 68/08)
- Uredba o osnivanju Agencije za zaštitu okoliša (»Narodne novine« [75/02](#))
- Zakon o Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (»Narodne novine« [107/03](#))
- Statut Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
(»Narodne novine« [193/03](#) i [73/04](#))
- Uredba o jediničnim naknadama, korektivnim koeficijentima i pobližim kriterijima i mjerilima za utvrđivanje posebne naknade za okoliš na vozila na motorni pogon
(»Narodne novine« [2/04](#))

- Pravilnik o načinu i rokovima obračunavanja i plaćanja posebne naknade za okoliš na vozila na motorni pogon (»Narodne novine« [20/04](#))

- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja očevidnika obveznika plaćanja posebne naknade za okoliš na vozila na motorni pogon

(»Narodne novine« [44/04](#))

- Uredba o jediničnim naknadama, korektivnim koeficijentima i pobližim kriterijima i mjerilima za utvrđivanje naknade na emisiju u okoliš oksida sumpora izraženih kao sumporov dioksi i oksida dušika izraženih kao dušikov dioksid (»Narodne novine« [71/04](#))

- Uredba o jediničnim naknadama, korektivnim koeficijentima i pobližim kriterijima i mjerilima za utvrđivanje naknada na opterećivanje okoliša otpadom (»Narodne novine« [71/04](#))

- Pravilnik o načinu i rokovima obračunavanja i plaćanja naknada za emisiju u okoliš oksida sumpora izraženih kao sumporov oksid i oksida dušika izraženih kao dušikov dioksid (»Narodne novine« [95/04](#))

- Pravilnik o načinu i rokovima obračunavanja i plaćanja naknada na opterećivanje okoliša otpadom (»Narodne novine« [95/04](#))

- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja očevidnika obveznika plaćanja naknade na emisiju u okoliš oksida sumpora izraženih kao sumporov dioksid (»Narodne novine« [120/04](#))

- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja očevidnika obveznika plaćanja naknade na emisiju u okoliš oksida dušika izraženih kao dušikov dioksid (»Narodne novine« [120/04](#))

- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja očevidnika obveznika plaćanja naknade na opterećivanje okoliša otpadom (»Narodne novine« [120/04](#))

- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati korisnici sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (»Narodne novine« [183/04](#))

- Pravilnik o uvjetima i načinu dodjeljivanja sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, te kriterijima i mjerilima za ocjenjivanje zahtjeva za dodjeljivanje sredstava Fonda (»Narodne novine« [183/04](#))

- Pravilnik o postupku objavljivanja natječaja i o odlučivanju o odabiru korisnika Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (»Narodne novine« [183/04](#))

- Pravilnik o načinu praćenja namjenskog korištenja sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i ugovorenih prava i obaveza (»Narodne novine« [183/04](#))

Propisi iz područja zaštite zraka

- Zakon o zaštiti zraka (»Narodne novine« [178/04](#))

- Uredba o utvrđivanju lokacija postaja u državnoj mreži za trajno praćenje kakvoće zraka (»Narodne novine« [4/02](#))
- Program mjerenja kakvoće zraka u državnoj mreži za trajno praćenje kakvoće zraka (»Narodne novine« [43/02](#))
- Uredba o tvarima koje oštećuju ozonski sloj (»Narodne novine« [120/05](#))
- Uredba o ozonu u zraku (»Narodne novine« [133/05](#))
- Uredba o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u zraku (»Narodne novine« [133/05](#))
- Uredba o kritičnim razinama onečišćujućih tvari u zraku (»Narodne novine« [133/05](#))
- Uredba o kakvoći biogoriva (»Narodne novine« [141/05](#))
- Pravilnik o praćenju kakvoće zraka (»Narodne novine« [155/05](#))
- Pravilnik o praćenju emisija onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora (»Narodne novine« [01/06](#))
- Uredba o kakvoći tekućih naftnih goriva (»Narodne novine« [53/06](#))
- Pravilnik o izdavanju dozvole ili suglasnosti za obavljanje djelatnosti praćenja kakvoće zraka i praćenja emisija u zrak iz stacionarnih izvora (»Narodne novine« [79/06](#))
- Odluka o određivanju godišnje količine tekućih naftnih goriva koja se smije stavljati u promet na domaćem tržištu, a ne udovoljava graničnim vrijednostima i drugim značajkama kakvoće tekućih naftnih goriva propisanim Uredbom o kakvoći tekućih naftnih goriva (»Narodne novine« [90/06](#))
- Pravilnik o razmjeni informacija o podacima iz mreža za trajno praćenje kakvoće zraka (»Narodne novine« [135/06](#))
- Uredba o tehničkim standardima zaštite okoliša od emisija hlapivih organskih spojeva koje nastaju skladištenjem i distribucijom benzina (»Narodne novine« [135/06](#))
- Uredba o praćenju emisija stakleničkih plinova u Republici Hrvatskoj (»Narodne novine« [01/07](#))
- Uredba o graničnim vrijednostima emisija onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora (»Narodne novine« [21/07](#))
- [Vodič za provedbu Uredbe o graničnim vrijednostima emisije onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora, glava VI \(»Narodne novine« broj 21/07\)](#) (PDF)
- Uredba o graničnim vrijednostima sadržaja hlapivih organskih spojeva u određenim bojama i lakovima i proizvodima za završnu obradu vozila (»Narodne novine« [94/07](#))

- Program praćenja kakvoće tekućih naftnih goriva za 2008. godinu (»Narodne novine« [120/07](#))
- Pravilnik o dostupnosti podataka o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisiji CO₂ novih osobnih automobila (»Narodne novine« [120/07](#))
- Plan zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2008. do 2011. (»Narodne novine« broj 61/08)

Propisi iz područja otpada

- Zakon o otpadu (»Narodne novine« [178/04](#), [111/06](#))
- Pravilnik o vrstama otpada (»Narodne novine« [27/96](#) – vidi čl. 9. Uredbe o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada, »Narodne novine« broj [50/05](#))
- Pravilnik o uvjetima za postupanje s otpadom (»Narodne novine« [123/97](#) i [112/01](#))
- Uredba o uvjetima za postupanje s opasnim otpadom (»Narodne novine« [32/98](#))
- Uredba o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada (»Narodne novine« [50/05](#))
- Pravilnik o ambalaži i ambalažnom otpadu (»Narodne novine« [97/05](#), [115/05](#))
- Odluka o uvjetima označavanja ambalaže (»Narodne novine« [155/05](#), [24/06](#), [28/06](#))
- Strategija gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (»Narodne novine« [130/05](#))
- Pravilnik o gospodarenju otpadnim gumama (»Narodne novine« [40/06](#))
- Pravilnik o očevidniku pravnih i fizičkih osoba koje se bave djelatnošću posredovanja u organiziranju uporabe i/ili zbrinjavanja otpada i pravnih i fizičkih osoba koje se bave djelatnošću izvoza neopasnog otpada (»Narodne novine« [51/06](#))
- Pravilnik o mjerilima, postupku i načinu određivanja iznosa naknade vlasnicima nekretnina i jedinicama lokalne samouprave (»Narodne novine« [59/06](#))
- Odluka o dopuštenoj količini otpadnih guma koje se može koristiti u energetske svrhe u 2006. godini (»Narodne novine« [64/06](#))
- Uredba o nadzoru prekograničnog prometa otpadom (»Narodne novine« [69/06](#), [17/07](#))
- Pravilnik o gospodarenju otpadnim uljima (»Narodne novine« [124/06](#))
- Pravilnik o gospodarenju otpadnim baterijama i akumulatorima (»Narodne novine« [133/06](#))
- Pravilnik o gospodarenju otpadnim vozilima (»Narodne novine« [136/06](#))

- Pravilnik o gospodarenju otpadom (»Narodne novine« [23/07](#), [111/07](#))
- Odluka o dopuštenoj količini otpadnih guma koje se može koristiti u energetske svrhe u 2007. godini (»Narodne novine« [36/07](#))
- Pravilnik o načinu i postupcima gospodarenja otpadom koji sadrži azbest (»Narodne novine« [42/07](#))
- Pravilnik o načinima i uvjetima termičke obrade otpada (»Narodne novine« [45/07](#))
- Pravilnik o gospodarenju medicinskim otpadom (»Narodne novine« [72/07](#))
- Pravilnik o gospodarenju otpadnim električnim i elektroničkim uređajima i opremom (»Narodne novine« [74/07](#))
- Plan gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2007. – 2015. godine (»Narodne novine« [85/07](#))
- Odluka o Nacionalnim ciljevima udjela povratne ambalaže u 2008. godini (»Narodne novine« [82/07](#))
- Pravilnik o načinima i uvjetima odlaganja otpada, kategorijama i uvjetima rada za odlagališta otpada (»Narodne novine« [117/07](#))

Propisi iz područja zaštite voda

- Zakon o vodama »Narodne novine« broj 107/95, »Narodne novine« broj 150/05
- Zakon o komunalnom gospodarstvu »Narodne novine« broj 26/03
- Zakon o slatkovodnom ribarstvu »Narodne novine« broj 49/05
- Državni plan za zaštitu voda »Narodne novine« broj 8/99
- Odluka o popisu državnih voda »Narodne novine« broj 20/96
- Odluka o utvrđivanju slivnih područja »Narodne novine« broj 20/96, 98/98
- Pravilnik o utvrđivanju zona sanitarne zaštite izvorišta »Narodne novine« broj 55/02
- Pravilnik o izradi Vodnogospodarske osnove Hrvatske »Narodne novine« broj 120/03
- Pravilnik o vodnoj dokumentaciji »Narodne novine« broj 13/06
- Pravilnik o izdavanju vodopravnih akata »Narodne novine« broj 28/96
- Pravilnik o tehničkim, gospodarskim i drugim uvjetima za uređenje sredstava melioracijske odvodnje, te osnovama za tehničko i gospodarsko održavanje sustava »Narodne novine« broj 4/98

- Pravilnik o očevidniku zahvaćenih i crpljenih količina vode »Narodne novine« broj 57/96
- Pravilnik o posebnim uvjetima koje moraju ispunjavati pravne osobe koje obavljaju poslove značajne za upravljanje vodama »Narodne novine« broj 34/96
- Pravilnik o vođenju očevidnika o količini i kakvoći izvađenih tvari »Narodne novine« broj 78/97
- Pravilnik o tehničkom održavanju unutarnjih plovni putova »Narodne novine« broj 75/00
- Pravilnik o obračunu i plaćanju naknade za korištenje voda »Narodne novine« broj 29/01
- Pravilnik o posebnim uvjetima za obavljanje vodoopskrbne djelatnosti »Narodne novine« broj 82/96
- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlašteni laboratoriji »Narodne novine« broj 78/97
- Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće »Narodne novine« broj 47/08
- Pravilnik o izradi gospodarske osnove i godišnjeg plana u slatkovodnom gospodarstvu »Narodne novine« broj 30/04
- Pravilnik o graničnim vrijednostima pokazatelja opasnih i drugih tvari u otpadnim vodama »Narodne novine« broj 40/99, »Narodne novine« broj 6/01
- Pravilnik o posebnim uvjetima koji moraju ispunjavati pravne osobe koje obavljaju djelatnosti odvodnje otpadnih voda »Narodne novine« broj 93/96
- Uredba o uvjetima i postupku za dodjelu koncesije na vodama i javnom vodnom dobru »Narodne novine« broj 34/96
- Uredba o klasifikaciji »Narodne novine« broj 77/98
- Uredba o opasnim tvarima u vodama »Narodne novine« broj 78/98
- Uredba o informacijskom sustavu zaštite okoliša »Narodne novine« broj 74/99
- Uputstvo za vođenje evidencije o učestalosti ispuštanja u vode opasnih i štetnih tvari, količini i sastavu tih tvari i načinu dostavljanja tih podataka javnim vodoprivrednim poduzećima »Narodne novine« broj 9/90
- Popis ovlaštenih laboratorija »Narodne novine« broj 107/00

Propisi iz područja zaštite od opasnih kemikalija

- Zakon o kemikalijama »Narodne novine« broj 150/05, 53/08
- Lista opasnih kemikalija čiji je promet zabranjen odnosno ograničen »Narodne novine« broj 17/06

- Pravilnik o ispunjavanju Sigurnosno-tehničkog lista »Narodne novine« broj 111/06
- Pravilnik o načinu vođenja očevidnika o opasnim kemikalijama te o načinu i rokovima dostave podataka iz očevidnika »Narodne novine« broj 113/06
- Pravilnik o prijavljivanju novih tvari »Narodne novine« broj 61/07
- Pravilnik o posebnim uvjetima koje moraju ispunjavati pravne osobe koje se bave proizvodnjom, prometom ili korištenjem opasnih kemikalija te o uvjetima koje moraju ispunjavati pravne ili fizičke osobe koje obavljaju promet na malo ili koriste opasne kemikalije »Narodne novine« broj 68/07
- Zakon o biocidnim pripravcima »Narodne novine« broj 63/07

Pravilnici su u izradi

o Nacrt Pravilnika o popisu aktivnih tvari

o Nacrt Pravilnika o popisu postojećih aktivnih tvari dopuštenih u biocidnim pripravcima te o popisu postojećih aktivnih tvari koje nisu dopuštene u biocidnim pripravcima

o Nacrt Pravilnika o dokumentaciji za ocjenu aktivne tvari u biocidnim pripravcima, dokumentaciji za ocjenu biocidnih pripravaka,

o Nacrt Pravilnika o postupcima ocjenjivanja biocidnih pripravaka i njihove uporabe

o Nacrt Pravilnika o vrstama biocidnih pripravaka s njihovim opisima i jedinstvenim načelima

Propisi iz područja zaštite od štetnih učinaka kemikalija u hrani

- Zakon o hrani »Narodne novine« broj 46/07
- Zakon o veterinarstvu »Narodne novine« broj 41/07
- Zakon o biljnom zdravlju »Narodne novine« broj 75/05
- Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda »Narodne novine« broj 12/01
- Zakon o sredstvima za zaštitu bilja »Narodne novine« broj 70/05
- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe »Narodne novine« broj 1/97
- Zakon o zaštiti potrošača »Narodne novine« broj 79/07, 125/07
- Pravilnik o higijeni hrane »Narodne novine« broj 99/07

- Pravilnik o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje, te propisa o zdravlju i zaštiti životinja »Narodne novine« broj 99/07
- Pravilnik o higijeni hrane životinjskog podrijetla »Narodne novine« broj 99/07
- Pravilnik o službenim kontrolama hrane životinjskog podrijetla »Narodne novine« broj 99/07
- Pravilnik o mjerama za monitoring određenih tvari i njihovih rezidua u živim životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla »Narodne novine« broj 118/04
- Pravilnik o maksimalnim razinama ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje »Narodne novine« broj 119/07
- Pravilnik o toksinima, metalima, metaloidima, te drugim štetnim tvarima koje se mogu nalaziti u hrani »Narodne novine« broj 16/05
- Pravilnik o prehrambenim aditivima »Narodne novine« broj 173/04
- Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti predmeta koji dolaze u neposredan dodir s hranom »Narodne novine« broj 46/04

Propisi iz područja zaštite od štetnih učinaka kemikalija u predmetima opće uporabe

- Zakon o predmetima opće uporabe (NN 85/06)
- Pravilnik o uvjetima u pogledu zdravstvene ispravnosti predmeta opće uporabe koji se mogu stavljati u promet (NN 42/04) – Novi Pravilnik u izradi
- Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti deterdženata (Uredbe 648/2004) (NN 77/07)

Propisi iz područja prijevoza opasnih tvari

- Zakon o prijevozu opasnih tvari (»Narodne novine« broj 79/079) stupa na snagu 1.1.2008.
- Pravilnik o istraživanju pomorskih nesreća (»Narodne novine« broj 9/07)
- Pravilnik o obavljanju inspekcijskog nadzora sigurnosti plovidbe (»Narodne novine« broj 127/05)
- Pravilnik o rukovanju opasnim tvarima, uvjetima i načinu obavljanja prijevoza u pomorskom prometu, ukrcavanja i iskrcavanja opasnih tvari, rasutog i ostalog tereta u lukama, te načinu sprečavanja širenja isteklih ulja u lukama (»Narodne novine« broj 51/05)
- Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 90/05)

[1] Unutar Hrvatske agencije za hranu osnovat će se Informacijski centar za sigurnost hrane čija će zadaća biti pružanje znanstveno provjerenih, točnih i pouzdanih informacija nadležnim tijelima, stručnjacima, potrošačima, subjektima u poslovanju s hranom i hranom za životinje te drugim zainteresiranim stranama. Osnivanje Informacijskog centra pridonijet će jačanju aktivnosti koje sada obavlja HAH na području obavješćavanja o riziku. Ova će se aktivnost usredotočiti na obavješćivanje o rizicima.

[2] U cilju provedbe tih odredbi Uredbe, uspostaviti će se Unutar jedinstvenoga nadležnog tijela odjel za izobrazbu pri čemu će taj odjel pripremiti nacionalnu strategiju za izobrazbu nadležnih tijela i laboratorijskog osoblja, izrađivati nastavne planove i programe izobrazbe inspektora, izrađivati nacionalne smjernice za izobrazbu, pripremati godišnje ili višegodišnje programe izobrazbe nadležnih tijela, te voditi zapise o aktivnostima izobrazbe.

[3] Europski akcijskog plana za okoliš i zdravlje (Environmental health action plan for Europe - EHAP), zajednički utvrđen program Svjetske zdravstvene organizacije i Europske unije na ministarskoj konferenciji u Helsinkiju 1994. godine.

html>